

WORLD BANK GROUP

THE WORLD BANK
IBRD • IDA

IFC | International
Finance Corporation

MIGA | Multilateral Investment
Guarantee Agency

**Uluslararası
İmar ve Kalkınma Bankası,
Uluslararası Finans Kurumu ve
Çok Taraflı Yatırım
Garanti Ajansı'nın
TÜRKİYE CUMHURİYETİ'ne
Yönelik 2018 MY - 2021 MY
Dönemini Kapsayan
ÜLKE İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVESİ**

28 Temmuz 2017

Türkiye Ülke Yönetim Birimi
Avrupa ve Orta Asya

Uluslararası Finans Kurumu
Avrupa ve Orta Asya

Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı

Rapor No. 11096-TR

**Uluslararası
İmar ve Kalkınma Bankası,
Uluslararası Finans Kurumu ve
Çok Taraflı Yatırım
Garanti Ajansı'nın
TÜRKİYE CUMHURİYETİ'ne
Yönelik 2018 MY - 2021 MY
Dönemini Kapsayan
ÜLKE İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVESİ**

28 Temmuz 2017

**Türkiye Ülke Yönetim Birimi
Avrupa ve Orta Asya**

**Uluslararası Finans Kurumu
Avrupa ve Orta Asya**

Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı

Bu belge sınırlı dağıtımına sahiptir ve alıcılar tarafından sadece resmi görevlerinin ifası sırasında kullanılabilir. İçeriği Dünya Bankası Grubu'nun izni olmaksızın açıklanamaz.

KUR EŞDEĞERLERİ

28 Temmuz 2017 itibarıyla geçerli döviz kurları

Para Birimi 1 TL = 3,56 ABD\$

MALİ YIL

1 Ocak – 31 Aralık

KISALTMALAR

ASA	Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar	IFC	Uluslararası Finans Kurumu
B40	Nüfusun en alt yüzde 40'lık dilimi	UFK	Uluslararası Finans Kuruluşu
BOTAS	Boru Hatları ile Petro Taşıma A.Ş.	IMF	Uluslararası Para Fonu
CEM	Ülke Ekonomik Memorandumu	IPA	Katılım Öncesi Yardım Aracı
CLR	Tamamlama ve Öğrenme İncelemesi	IPARD	Kırsal Kalkınma için Katılım Öncesi Yardım Aracı
CPF	Ülke İşbirliği Çerçevesi	MIGA	Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı
CPS	Ülke İşbirliği Stratejisi	M-KOBİ	Mikro, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
CTF	Temiz Teknoloji Fonu	BDFK	Banka Dışı Finansal Kuruluş
KP	Kalkınma Planı	BOH	Bulaşıcı Olmayan Hastalık
DPL	Kalkınma Politikası Kredisi	OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
DPO	Kalkınma Politikası Operasyonu	OSB	Organize Sanayi Bölgesi
EBRD	Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası	PforR	Sonuca Odaklı Program
EC	Avrupa Komisyonu	PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
ECA	Avrupa ve Orta Asya	PLR	Performans ve Öğrenme İncelemesi
ESMAP	Enerji Sektörü Yönetim Yardım Programı	KÖİ	Kamu – Özel Sektör İşbirliği
AB	Avrupa Birliği	RAS	Geri Ödenebilir Danışmanlık Hizmetleri
EUR	Avro	SCD	Sistemik Ülke Değerlendirmesi
DYY	Doğrudan Yabancı Yatırım	SIDA	İsveç Uluslararası Kalkınma Ajansı
FSA	Finansal Sektör Değerlendirmesi	KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsü
FRIT	Türkiye'deki Sığınmacılara yönelik Fon	SORT	Sistemik Operasyonlar Risk Derecelendirme Aracı
MY	Mali Yıl	GKSS	Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler
FSRU	Yüzer Depolamalı Gazlaştırma Ünitesi	TY	Teknik Yardım
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla	TANAP	Trans Anadolu Boru Hattı
GEF	Küresel Çevre Fonu	TIMSS	Uluslararası Matematik ve Fen Çalışmalarında Eğilimler
GFDRR	Küresel Afet Azaltma ve İyileştirme Fonu	DB	Dünya Bankası
IBRD	Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası	DBG	Dünya Bankası Grubu
BİT	Bilgi ve İletişim Teknolojileri		

	IBRD	IFC	MIGA
Başkan Yardımcısı:	Cyril E. Muller	Dimitris Tsitsiragos	Keiko Honda
Direktör:	Johannes Zutt	Tomasz Telma	Merli Baroudi
Görev Ekibi Lideri:	Eavan O'Halloran	George Konda, Aisha Williams, Enrique Lora	Gianfilippo Carboni
Çekirdek Ekip Üyeleri:	Ximena Del Carpio, Tamara Sulukhia, Alper Ahmet Oğuz, P. Facundo Cuevas, Tunya Celasin, Donato de Rosa, Pınar Yaşar		

TÜRKİYE ÜLKE İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVESİ

İçindekiler

I. GİRİŞ	1
II. ÜLKE BAĞLAMI VE KALKINMA GÜNDEMİ	1
II.1 Toplumsal ve Siyasi Bağlam	1
II.2 Son Ekonomik Gelişmeler ve Beklentiler	3
II.3 Yoksulluk ve paylaşılan refah	7
II.4 Kalkınma Zorlukları	8
III. DÜNYA BANKASI GRUBU İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVESİ	10
III.1. Hükümetin Programı ve Orta Vadeli Stratejisi	10
III.2 CPS Tamamlama ve Öğrenme İncelemesinden ve Bağımsız Değerlendirme Grubu (IEG) Değerlendirmelerinden Çıkarılan Dersler	11
III.3. 2018-21 MY dönemi için önerilen DBG Ülke İşbirliği Çerçevesi	13
III.4 2018-21 MY Ülke İşbirliği Çerçevesinin Uygulanması	26
IV. ÜLKE İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVESİ PROGRAMININ RİSKLERİNİN YÖNETİLMESİ	30
Ek 1. Ülke İşbirliği Çerçevesi Sonuç Matrisi	33
Ek 2. CPS (2012 MY – 2016 MY) Tamamlama ve Öğrenme İnceleme Raporu	46
Ek 3. Banka Portföy Performansı ve Yönetimi ile ilgili Seçilen Göstergeler	75
Ek 4. Operasyonlar Portföyü (IBRD/IDA ve Hibeler)	76
Ek 5. Taahhüt Edilen ve Kullanılan Yatırım Portföyü	77
Ek 6. MIGA Aktif Garantiler	80
Ek 7. Ülke Toplumsal Cinsiyet Değerlendirmesi 2016 – Özet Not	81
Ek 8. Türkiye 2018 – 21 MY CPF için Vatandaş Katılımı Yok Haritası	84

TÜRKİYE ÜLKE İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVESİ (2018-21 MY)

I. GİRİŞ

- 1. Türkiye için hazırlanan bu Ülke İşbirliği Çerçevesi (CPF) 2018 – 2021 MY dönemini kapsamaktadır.** Bu CPF, Türkiye'nin 10. Kalkınma Planının amaçları ile uyumludur ve Şubat 2017'de tamamlanan Dünya Bankası Grubu (WBG) Sistemik Ülke Değerlendirmesinin (SCD) bulgularını esas almaktadır. CPF, mevcut programın temellerini esas alarak, Dünya Bankası Grubu'nun halihazırda aktif olduğu alanlardaki kilit kazanımlarını birleştirerek ve Dünya Bankası Grubu'nun ikiz hedeflerini oluşturan aşırı yoksulluğun azaltmasını ve paylaşılan refahı artırılmasını sağlayacak alanlarda programı daha da geliştirerek Türkiye'nin kalkınma amaçlarına ulaşmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. CPF, Dünya Bankası Grubu'nun programına yönelik olarak Türkiye ölçeğinde bir orta gelirli ülke için uygun esnek bir yaklaşım ortaya koymakta ve değişen ülke ve bölge koşullarını dikkate almaktadır.
- 2. CPF için tercih edilen önceliklerin ve amaçların belirlenmesinde, hem SCD hem de CPF hazırlıkları kapsamında benimsenen geniş bir istişareye dayalı yaklaşım esas alınmıştır.** SCD Türkiye'deki uzmanlar, akademisyenler, özel sektör temsilcileri, yatırımcılar ve sivil toplum aktörleri ile yapılan birkaç tartışma turu sonrasında hazırlanmıştır. CPF, kapsadığı dönem için Dünya Bankası Grubu'nun Türkiye'deki rolü ile ilgili olarak Hükümet ile gerçekleştirilen stratejik istişarelerden yararlanmıştır ve bu programın müşteri talebi ile uyumlaştırılmasına olanak tanımıştır. Ayrıca çeşitli paydaşlar, özel sektör temsilcileri ve kalkınma ortakları ile yapılan tartışmalardan da faydalanılmış, bunların sağladıkları geri bildirimler CPF tasarımı yansıtmıştır.

II. ÜLKE BAĞLAMI VE KALKINMA GÜNDEMİ

II.1 Toplumsal ve Siyasal Bağlam

- 3. Türkiye 2000'li yılların başlarından bu yana övgüyü hak eden ekonomik ve sosyal kalkınma sonuçları elde etmiştir ve bu performansı ülkeyi dünyanın 17. büyük ekonomisi haline getirerek küresel mevcudiyetini daha da sağlamlaştırmıştır.** Makroekonomik istikrar, finansal sektör reformu, Avrupa Birliği (AB) ile yakınlaşan ekonomik bağlar ve ekonominin önemli bir bölümünün tarım ekonomisinden imalat ve hizmetler ekonomisine dönüşümü, Türkiye'nin büyüme performansına katkıda bulunan faktörler olmuştur. Yapılan geniş kapsamlı reformlar dinamik bir özel sektörü desteklemiş, ülkeyi dış ticarete açmış, önemli altyapı yatırımlarını teşvik etmiş ve bir yandan gelirleri yükseltirken aynı zamanda sosyal göstergelerin OECD normlarına daha fazla yakınlaşmasını sağlamıştır. Türkiye'nin kişi başına düşen milli geliri 2001 yılında 3.115 \$ iken, 2015 itibarıyla 11.000 \$'a yükselmiştir: yoksulluk insidansı yarıdan daha azalmış, aşırı yoksulluk ise daha da çarpıcı bir şekilde azalmıştır. Türkiye'nin kalkınma başarıları haklı bir şekilde takdir görmüştür ve birçok ülke Türkiye'nin kalkınma modelini ilham kaynağı olarak görmektedir.
- 4. Önümüzdeki dönem için, Türkiye siyasi, ekonomik ve güvenlikle ilgili zorluklarla karşı karşıyadır.** Son yıllarda, bir ülkenin kurumlarının kalitesi ile ilgili yaygın olarak kabul görmüş çeşitli göstergeler (İş Yapma Kolaylığı Endeksi, Yolsuzluk Algıları Endeksi ve Dünya Ekonomik Forumu'nun Rekabetçilik Endeksi gibi) Türkiye'nin yüksek gelirli ülkelerin sahip olduğu seviyelerin altında kaldığını ve "sınıra uzaklığın" genişlemekte olduğunu göstermektedir. 2015 yılının başlarından bu yana, Türkiye uzun süren bir seçim döngüsü (Haziran ve Kasım 2015'te gerçekleşen genel seçimler), Mayıs 2016'da gerçekleşen kabinede görev değişimi ve Temmuz 2016'da gerçekleşen başarısız darbe girişimi dahil olmak üzere bir dizi siyasi zorluk yaşamıştır. Başarısız

darbe girişimi sonrasında, hükümet terör örgütleriyle ilişkili olduğunu tespit ettiği kamu görevlilerinin görevden uzaklaştırılması ve bazı kuruluşların varlıklarının devri dahil olmak üzere terörizmle mücadele için gerekli olan önlemlerinin alınabilmesi amacıyla bir olağanüstü hal ilan etmiştir. Nisan 2017’de, seçmenler icracı bir cumhurbaşkanlığı sistemi oluşturacak ve Devletin organları arasındaki ilişkilerde önemli değişiklikler getirecek bir dizi anayasal reformu onaylamıştır.

5. Bölgesel dinamikler ve Suriye’deki çatışmaların etkileri de önemli zorluklar doğurmaktadır.

Türkiye Hükümeti Geçici Koruma Sağlanan Suriyeli (GKSS) statüsü verilen yaklaşık 3 milyon Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye, kayıt, dolaşım özgürlüğü, sağlık ve eğitim hizmetleri, yasal istihdam beklentileri dahil olmak üzere GKSS’lerin ihtiyaçlarını kendi kanunlarına tabi olarak ve çoğunlukla giderlerini kendi üstlenerek karşılamaktadır (GKSS’lerin yüzde 10’dan azı kamplarda barındırılmaktadır). Bu takdire şayan yaklaşıma rağmen, bu kadar çok sayıda GKSS’inin mevcudiyeti hizmetler ve işgücü piyasası üzerinde baskılar yaratmaktadır. Aynı zamanda, Orta Doğu bölgesindeki jeopolitik çalkantılar ve bunun Türkiye’nin doğu ve güneydoğu bölgelerinde yarattığı sonuçlar bazı bölgelerde yerel ekonomileri etkilemiş, turizmi durgunlaştırmış ve yatırımlar üzerinde caydırıcı bir etki yaratmıştır.

6. Türkiye’nin AB ile ilişkilerine inişler ve çıkışlar damgasını vurmuştur.

Türkiye 1995 yılında imzalanan Gümrük Birliği Anlaşmasından bu yana AB ile olan ekonomik bağlarından önemli ölçüde faydalanmıştır. 2005 yılında, AB ile katılım müzakereleri başlamıştır ve bu süreç reform yolu için bir çıpa, uzun vadeli hedefleri için de güçlü bir pozitif gösterge işlevi görmüştür. 2010’lu yılların başlarından bu yana AB müzakereleri yavaşlamasına rağmen, 2015/16 yıllarında katılım sürecinde iki yeni fasıl daha müzakerelere açılmıştır. 2015 yılının sonlarında, Türkiye’den Avrupa’ya çok sayıda GKSS geçişinden kaynaklanan krizin daha hızlı bir ilerleme için bir teşvik sunduğu görülmüştür. Türkiye Avrupa’ya düzensiz göç geçişini durdurmak için daha fazla çalışma yapmayı kabul ederken, AB bir insani yardım programı kapsamında Türkiye’den GKSS kabul etmeyi, Gümrük Birliğinin güncelleştirilmesi çalışmalarını, AB müzakere sürecini ve Türklerin vizesiz bir şekilde Avrupa’ya girişine olanak tanınması sürecini hızlandırmayı kabul etmiştir. AB ayrıca Türkiye’de barındırılan GKSS’ler için 6 milyar €’luk bir yardım sağlamayı da taahhüt etmiştir. Türkiye’den Yunanistan’a düzensiz geçişler önemli ölçüde azalmış olmasına ve 3 milyar € tutarında bir AB desteği taahhüt edilmesine rağmen, Türk vatandaşlarının AB’nin Schengen bölgesine vizesiz girişi konusundaki ve GKSS’lerin AB’de iskanına yönelik Gönüllü İnsani Kabul Programındaki ilerleme yavaş kalmıştır. Bu durumda bile, AB halen Türkiye’nin en büyük ticaret ve kalkınma ortağı olduğu ve ticaret hacminde neredeyse yarı yarıya bir paya sahip olduğu için, AB’nin ticaret ve yatırım standartları ile uyumlaşma Türkiye’nin reform gündeminin en önemli maddesi olmaya devam edecektir.

7. Bu zorlu ortamda bile, Türkiye’nin kalkınma temelleri halen sağlamlığını korumaktadır.

Asya ile Avrupa’nın kesişme noktasında yer alan, dinamik bir özel sektöre ve genç bir nüfusa sahip olan ve AB’ye katılım sürecinde olan Türkiye küresel yatırımcıları çekmeye devam etmektedir. Güçlü makroekonomik yönetim Türkiye’nin küresel finansal krizi nispeten iyi bir şekilde atlatmasını sağlamıştır. Ancak geçmişteki başarılar gelecekteki başarıyı garanti etmez. Mevcut siyasi, sosyal ve ekonomik zorluklar ile ne kadar iyi baş edebileceğini, ne kadar yabancı ve yerli yatırım çekmeye devam edebileceği ve yüksek gelirli bir ülke statüsüne ulaşma hedefini ne zaman yakalayabileceği belirleyecektir.

II.2 Son Ekonomik Gelişmeler ve Beklentiler

8. Türkiye 2009 küresel finansal krizinden hızlı bir şekilde çıkmıştır ve yüksek dış ve iç denge-sizlikler pahasına olsa da 2015 yılına kadar yüksek büyüme oranları yakalamıştır. 2010 ile 2015 arasında Türkiye'nin GSYH'sı ortalama yüzde 7,4 hızında büyümüş ve benzer ülkelerdeki büyüme oranlarını gölgede bırakmıştır. Yatırım oranlarını GSYH'nın yüzde 25'i seviyesinin yukarısında tutmak için önemli bir cari açık yaşamıştır. Bu yatırım oranları aradaki farkı kapatmasına yardımcı olmasına rağmen, yatırım harcamalarının yarıdan fazlasının inşaat faaliyetlerine yapıldığı göz önüne alındığında, yatırımların kalitesinin iyileştirilmesi için halen bir alan mevcuttur. İhtiyatlı mali yönetim Türkiye'nin iyi ekonomik performansı için bir köşe taşı olmuştur, ancak uyumlaştırıcı para politikası ucuz dış finansmanın etkilerini büyütmüş, iç ve dış kırılganlıkları ağırlaştırmış, cari açıkların sürmesine ve enflasyon oranının hedefin üzerinde kalmasına yol açmıştır.

Tablo 1: Temel Makroekonomik Göstergeler ve Projeksiyonlar¹

Göstergeler	2013	2014	2015	2016	2017t	2018t	2019t	2020t
Reel Ekonomi	Aksi belirtilmediği sürece, yıllık yüzdelik değişim							
Reel Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GDP)	8,5	5,2	6,1	2,9	4,0	3,5	4,0	4,0
Özel Tüketimin Katkıları (yüzdelik puan olarak)	5,0	1,9	3,4	1,4	3,0	1,9	2,2	2,1
Kamu Tüketiminin Katkıları (yüzdelik puan olarak)	1,1	0,4	0,5	1,0	1,2	0,3	0,5	0,5
Gayrisafi Sabit Yatırımın Katkıları (yüzdelik puan olarak)	3,8	1,5	2,7	0,9	0,9	1,1	1,2	1,4
İhracat, Mallar ve Faktör Dışı Hizmetlerin Katkıları (yüzdelik puan olarak)	0,3	1,8	0,9	-0,5	1,3	1,2	1,2	1,1
İthalat, Mallar ve Faktör Dışı Hizmetlerin Katkıları (yüzdelik puan olarak)	-2,1	0,1	-0,4	-0,9	-1,0	-1,0	-1,1	-1,2
Tüketici Fiyatları Endeksi (ortalama)	7,5	8,9	7,7	7,8	10,1	8,6	7,9	7,1
Mali Hesaplar	Aksi belirtilmediği sürece, GSYH'nın yüzdesi							
Toplam Gelirler	34,6	33,8	34,2	34,7	34,3	34,1	34,3	34,2
Giderler	35,2	34,3	34,3	36,3	36,4	35,8	35,7	35,4
Genel Kamu Dengesi	-0,6	-0,5	-0,1	-1,6	-2,1	-1,6	-1,3	-1,2
Kamu Borç Stoku	33,5	31,0	30,0	30,5	30,0	29,4	27,9	26,7
Ödemeler Dengesi	Aksi belirtilmediği sürece, GSYH'nın yüzdesi							
İhracat Toplamı	22,0	23,6	23,1	21,9	25,1	25,7	26,3	27,3
İthalat Toplamı	28,0	27,6	25,9	24,8	28,9	29,3	30,1	31,4
Birincil ve İkincil Gelir	-0,8	-0,7	-1,0	-0,8	-0,9	-0,9	-0,9	-0,7
Cari Hesaplar Dengesi (GSYH'nın %'si)	-6,7	-4,7	-3,7	-3,8	-4,7	-4,5	-4,6	-4,8
Net Doğrudan Yabancı Yatırım	1,0	0,6	1,4	1,1	1,1	1,2	1,3	1,4
Net Portföy Yatırımı	2,5	2,2	-1,8	0,7	1,8	1,8	1,8	1,9
Net Diğer Yatırımlar	4,1	1,6	1,6	0,8	0,9	1,5	1,5	1,6
Rezerv Aktiflerde Değişim	-1,0	0,1	1,4	-0,1	0,9	0,0	0,0	-0,1
Net Hata ve Noksan Kalemleri	0,2	0,2	1,2	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Nazım Kayıtlar								
Nominal GSYH (milyar TL)	1.810	2.045	2.338	2.591	2.973	3.339	3.751	4.181

Kaynak: DB ve IMF tahminleri (Şubat 2017), TÜİK, Kalkınma Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

1 Bu tablodaki rakamlar, AB düzenlemelerine uyum amacıyla ulusal muhasebe yönteminin revize edilmesi yönünde Aralık 2016'da alınan kararı yansıtmaktadır (ESA 2010). Yapılan revizyonlar ile, 2015 yılına ait GSYH yaklaşık 140 milyar \$ artarak 851 milyar \$'a ulaşmış, kişi başına düşen GSYH 2.000 \$ kadar artarak 11.000 \$'ı aşmış, yıllık büyüme oranları da şu şekilde artmıştır: 2002-07 dönemine ait ortalama büyüme oranı yüzde 6,8'den yüzde 7,9'a yükselirken, 2012-15 dönemine ait ortalama büyüme oranı yüzde 3,3'ten yüzde 6,2'ye çıkmıştır.

- 9. Jeopolitik çalkantılar, olumsuz küresel gelişmeler ve başarısız darbe girişimi sebebiyle 2016 yılında Türkiye'nin GSYH artış oranı yüzde 2,9'a düşmüştür (Tablo 1).** Başarısız darbe girişimi sonrasında, hanehalkları harcamalarını (özellikle dayanıklı tüketim malları) ertelerken şirketler de kilit yatırım kararlarını ertelemişler, bu durum tüketimin ve yatırımın azalmasına yol açmıştır. Bu azalmalar kamu harcamalarındaki artış ile ancak kısmen karşılanabilmiştir. Dış ticaret tarafında ise, ithalat yavaşlayan iç talep sebebiyle düşerken, zayıflayan dış talep ve bazı ticaret ortakları ile olan ekonomik bağlardaki çalkantılar sebebiyle ihracat daralmıştır. Tarım dışı işsizlik oranı Ocak 2016 ile Aralık 2016 arasında yüzde 12,1'den yüzde 14,3'e yükselmiştir.
- 10. 2016 yılında, özellikle düşen turizm gelirleri sebebiyle cari açık hafif bir artışla GSYH'nin yüzde 3,8'i seviyesine çıkmış, 2017 yılında küresel petrol fiyatlarındaki artış ile birlikte yeniden açılmaya başlamıştır.** 2013 yılında GSYH'nin yüzde 6,7'si seviyesinde olan cari açık, artan altın dengesi ve küresel petrol fiyatlarındaki çöküşün enerji faturasında getirdiği düşüş gibi konjonktürel faktörler sayesinde 2015 yılında GSYH'nin yüzde 3,7'si seviyesine inmiştir. Türkiye'nin ana ticaret ortaklarındaki zayıflıklar sebebiyle çekirdek denge büyük ölçüde yata bir seyir izlemesine rağmen, güvenlik endişeleri ve Rusya yaptırımları sonucunda önemli ölçüde azalan turizm gelirleri sebebiyle hizmetler dengesinde kötüleşme kaydedilmiştir. Bu durum enerji faturasındaki iyileşmeyi dengelemiş ve 2016 yılında cari açığı GSYH'nin yüzde 3,8'i seviyesine çıkarmıştır. 2017 yılında, AB'deki güçlenen büyüme sayesinde enerji ve altın hariç açık daralmaya başlamıştır. Önümüzdeki dönemde, enerji fiyatlarındaki olası artışların orta vadede daha büyük cari açıklara yol açması beklenmektedir.
- 11. 2016 yılının sonlarında iç ve dış faktörler sebebiyle tahvil piyasasından portföy çıkışları hızlanmıştır ancak 2017 yılında ılımlı bir toparlanma yaşanmaktadır.** Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) başkanlık seçiminin sonuçları ve ABD Merkez Bankası'nın faiz oranlarını başlangıçta beklenenden daha hızlı yükselteceği öngörüsü, küresel risk iştahını azaltmış ve çoğu gelişmekte olan ülkeden çıkışları tetiklemiştir. Türkiye'de, yavaşlayan GSYH artışı, yükselen enflasyon, artan cari açık ve Merkez Bankası'nın liradaki değer kaybına karşı sıra dışı tepkisi yatırımcı endişelerini tetiklemiştir. Bu tablo karşısında, tahvil piyasalarından çıkışlar (yerleşik olmayanlar tarafından) dördüncü çeyrekte 3,2 milyar ABD\$'na ulaşırken, sermaye piyasası da marjinal düzeyde girişlere şahit olmuştur. Bu çıkışlar gösterge niteliğindeki 2 yıllık devlet tahvillerinin getirisini iki puandan fazla yükselterek yüzde 11,15'e çıkarmıştır; öte yandan lira üçüncü çeyrek sonu ile 2017 Ocak ayı sonu arasında yüzde 25'ten fazla değer kaybetmiştir. Küresel risk iştahındaki iyileşmeler 2017 yılında gelişmekte olan ülkelere sermaye girişlerini tekrar tetiklemiştir ve Türkiye tahvil piyasasına girişler Ocak - Nisan döneminde 1,7 milyar \$'a ulaşmıştır.
- 12. Son üç yıldaki para politikası kararları enflasyon oranının Merkez Bankasının belirlediği yüzde 5'lik hedefi aşmasına yol açmıştır.** Gıda fiyatlarındaki sert artışlar, lirada devam eden değer kaybı ve uyumlaştırıcı para politikası, 2014 ve 2015 yıllarında enflasyonu hedefin oldukça yukarısında tutmuştur. 2016 yılında, enflasyon yüzde 8,5'e ulaşmış, otomobil ve bütün ürünleri için getirilen vergi artışları ile ulaştırma ve enerji fiyatlarındaki artışlar düşen gıda enflasyonunu dengelemiştir. Liradaki hızlı değer kaybı ile ilişkili döviz geçiş etkisi, yükselen küresel enerji fiyatları ve olumsuz hava koşulları fiyatları yükselterek Nisan 2017 itibarıyla manşet enflasyonu yüzde 11,9'a, çekirdek enflasyonu ise yüzde 9,4'e çıkarmıştır. Mayıs ayında manşet enflasyonu hafif bir düşüşle yüzde 11,7'e inmiştir. Enflasyonun 2017 yılı boyunca düşük iki haneli seviyelerde kalması beklenmektedir.
- 13. Liradaki hızlı değer kaybı Merkez Bankasının 2016-17 dönemlerinde faiz oranlarını yükseltmeye itmiştir.** Merkez Bankası Mart 2016'da karmaşık ve sıra dışı para politikası çerçevesini sadeleştirmeye başlamış ve Eylül ayına kadar gecelik borç verme oranını 250 baz puan düşürerek faiz oranı koridorunu daraltmıştır; ancak nötr bir yaklaşım yerine genişlemeci bir yaklaşım takip etmiştir. Liranın 2016 yılının sonlarında hızlı bir şekilde değer kaybetmesi üze-

rine Merkez Bankası bu süreci tersine çevirmiş ve Kasım ile Ocak ayları arasında haftalık repo ve gecelik borç verme oranlarını sırasıyla 50 baz puan ve 100 baz puan artırmış, aynı zamanda eski politika çerçevesine dönüş yapmıştır. Ocak 2017’de lirayı desteklemek için, politika faiz oranında doğrudan bir artıştan kaçınılarak haftalık repo ihalelerini durdurmuş yüzde 9,25’lik bir gecelik borç verme oranı ve 11’lik bir geç likidite penceresi oranı üzerinden finansman sağlamıştır. Merkez Bankası enflasyondaki yukarı yönlü gidişatı göz önünde bulundurarak geç likidite penceresi oranını Mart ayında yüzde 11,75’e Nisan ayında da yüzde 12,25’e çıkarmıştır. Piyasa gözlemcileri güvenin yeniden tesis edilmesi, liradaki değer kaybının durdurulması ve fiyat istikrarı ile finansal istikrarın sağlanması için daha olağan bir politika çerçevesi beklemeye devam etmektedirler.

14. Mali politika 2016 ve 2017 yıllarında büyüme için önemli bir uyarıcı etki sağlamıştır. Hükümet 2012-2015 döneminde mali disiplini korumuştur. Söz konusu dönemde merkezi yönetim bütçe açığı ortalama olarak GSYH’nin yüzde 1,0’ı, faiz dışı fazla ise ortalama yüzde 1,5’i olarak gerçekleşmiştir. Öte yandan ücretlerdeki, transferlerdeki ve mal ve hizmet alımlarındaki artışlar sebebiyle merkezi yönetim giderleri 2016 yılında yüzde 15,4 artmıştır. Sermaye giderleri ile faiz giderlerinin GSYH içindeki payının düşmesi toplam giderlerdeki artışın kontrol altına alınmasına yardımcı olmuştur. Azalan ekonomik faaliyete rağmen vergi yeniden yapılandırmaları ve afları sonucunda gelirler yüzde 14,8 artmıştır. Sonuç olarak merkezi yönetim bütçesi mali hedefler dahilinde 2016 yılında GSYH’nin yüzde 1,1’i gibi düşük bir oranda açık kaydetmiştir. Genişlemeci mali politikanın 2017 yılında bütçe dengelerinin mali hedefleri aşmasına yol açması, öte yandan büyüyen KÖİ portföyünün daha yakından izleme gerektirmesi beklenmektedir.

15. GSYH artışının 2017 yılında yüzde 4’e ulaşacağı ve orta vadede de yüzde 4 civarında kalacağı öngörülmektedir. 2017 yılında tüketimin (mali önlemlerin etkisiyle) ve net ihracatın büyümeyi sürüklemesi beklenmektedir. Mali teşvik önlemlerinin geçici olacağı varsayıldığından dolayı GSYH artışının 2018 yılında yavaşlayarak yüzde 3,5 olarak gerçekleşmesi, 2019 ve 2020 yıllarında ise ekonomik ve siyasi belirsizliklerin azalması ile birlikte tekrar yüzde 4 seviyesine çıkması beklenmektedir.

16. Türkiye’nin büyüme modeli orta vadede büyümeyi baskı altında tutması muhtemel zorluklarla karşı karşıyadır. Orta vadede küresel likiditede beklenen sıkılaşma göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’nin yüksek seviyelerdeki dış finansman gereksinimleri büyüme için aşağı yönlü riskler doğurmaktadır. 2016 yılında yüzde 3,8 olarak gerçekleşen cari açığın 2017 yılında GSYH’nin yüzde 4,7’si seviyesini çıkması, 2018 yılının başı itibarıyla dış borcun GSYH’nin neredeyse yüzde 20,3’ü seviyesine ulaşması beklenmektedir. Türkiye’nin yatırım notu üç büyük derecelendirme kuruluşu tarafından düşürülmüştür; bu durumun finansman maliyetlerini etkilemesi, yatırımcı ve tüketici algılarını kötüleştirilmesi dolayısıyla yatırımları ve tüketimi azaltması beklenmektedir. Küresel likiditenin sıkılaşacağı olumsuz bir senaryoda lirada yaşanacak yeni bir değer kaybı dalgası şirketlerin bilançolarını daha büyük baskı altına alacak, özel yatırımları durgunlaştırarak GSYH artışını düşürecektir. Bankaların net açık döviz pozisyonu tutmalarına izin verilmemesine rağmen şirketler kesimindeki temerrütler de kredi riski kanalları yoluyla bankacılık sektörü üzerinde olumsuz bir etki yaratabilirler. Yukarı yönlü bir eğilim izlemelerine rağmen takibe düşen krediler şu anda yüzde 3,2 ile düşük bir orandadır ve iyi bir şekilde karşılıklandırılmışlardır; bu durum kredi kalitesindeki ilave bir kötüleşme halinde rahatlık sağlayacaktır. Bu bağlamda, bankalar, mevduat tabanı yavaş bir şekilde büyüdüğünden, küresel likidite ile ilgili belirsizlikler dış borçlanmayı kısıtladığından ve düşük karlılık beklentileri bankaların sermaye yeterliliklerindeki bir erozyonu önlemek için ilave sermaye enjeksiyonu gerektirebileceğinden dolayı daha fazla kredi artışını desteklemek için sınırlı kaynaklara sahiptir. Orta vadede iç ve dış dengesizliklerin azaltılabilmesi için mali ihtiyat önemli olacaktır.

II.3 Yoksulluk ve paylaşılan refah

- 17.** Türkiye yoksulluğun azaltılmasında ve refahın paylaşılmasında önemli ilerlemeler kaydetmiştir. 2002 ile 2014 arasındaki dönemde yoksulluk oranı yüzde 44'den yüzde 18'e inmiş (5 ABD Doları/gün olarak belirlenen bölgesel yoksulluk sınırına göre), aşırı yoksulluk ise (2,50 ABD doları/gün) daha hızlı bir düşüşle yüzde 13'ten yüzden 3,1'e inmiştir.² Makroekonomik oynaklığa ve verimlilik farklarına rağmen hem ılımlı hem de aşırı yoksulluk kırsal ve kentsel bölgelerde azalmıştır. Söz konusu dönemde kırsal yoksulluk yüzde 54'ten yüzde 33'e, kentsel yoksulluk ise yüzde 37'den yüzde 11'e düşmüştür. Yoksullukta azalmanın en önemli etkeni yeniden dağılımdan ziyade ekonomik büyüme olmuştur; nüfusun düşük gelirli kesimi için büyüme daha iyi gelir fırsatları yaratmıştır.
- 18.** Türkiye'nin zenginliği paylaşılmıştır ve gelir dağılımının en alt kesiminin refah düzeyi yükselmiştir. Nüfusun en yoksul yüzde 40'lık kesiminin (B40) kişi başına tüketimindeki artış ile ölçülen paylaşılan refah Türkiye'de önemli düzeyde artmıştır. Nüfusun en yoksul yüzde 40'lık kesiminin kişi başına tüketimindeki yıllık artış 2007 ile 2012 arasında yüzde 4,3'e ulaşmıştır; bu oran nüfusun tamamına ilişkin orana yakın bir rakamdır. Bu benzer ülkeler ile karşılaştırıldığında iyi bir performansa işaret etmektedir; OECD ülkeleri arasında Meksika ve Şili'den daha iyi ancak Rusya ve Brezilya'dan daha düşüktür.
- 19.** Bu ilerlemeye karşın bölgeler arasında büyük farklılıklar mevcuttur. Bölgelerin çoğunda zaman içinde yoksulluk azalmıştır ve genel bir yakınsama eğilimi meydana gelmiştir. Ancak bu ilerlemenin hızı bölgeler arasında farklılık göstermiştir; bazı bölgeler giderek diğer bölgelerin gerisinde kalırken bölgelerin zaman içinde daha heterojen hale gelmesini sağlamıştır. GSYH ve yoksulluktaki uçurum Batı ve daha zorlu şartlara sahip Güneydoğu Anadolu bölgeleri arasında halen büyüktür. Güneydoğu'daki en yoksul bölgeler, komşu Suriye ve Irak'taki çatışmalardan kaçan çok sayıda GKSS'ye ve başka sığınmacılara ev sahipliği yapmaktadır Öte yandan en yoksul bölgeler doğal sermayelerine yatırım almada da önemli ölçüde geride kalmıştır; bu durum bozunum yoluyla potansiyel yoksulluktan çıkış yollarını erozyona uğratmakta ve ekonomik yakınsamayı geciktirmektedir. Bu bölgelere yatırım yapılmasına teşvik etmek amacıyla çeşitli teşvik programları başlatılmıştır ve yakın gelecekte bunların etkisinin görülmesi beklenmektedir.
- 20.** Ayrıca sosyoekonomik gruplar ve cinsiyetler arasında büyük eşitsizlikler mevcuttur. Sürekli büyüme kaydedilmesine ve refahın paylaşılmasına rağmen gelir dağılımının en zengin yüzde 10'luk diliminin ortalama geliri en yoksul yüzde 10'luk diliminin ortalama gelirinden 13,5 kat daha yüksektir. Bu oran OECD ülkeleri arasında en yüksek oranlardan birisidir. 2000'li yıllar boyunca eşitsizlik önemli ölçüde azalmıştır ancak 2008-09 mali krizi sırasında bu eğilim tersine dönmüştür. Kadınların ekonomiye katılımı halen ciddi derecede sınırlıdır. Son birkaç yılda istikrarlı olarak yükselmesine rağmen kadınların işgücüne katılım oranı sadece yüzde 33 seviyesindedir; bu OECD ve ECA ülkeleri arasında en düşük orandır. Türkiye Küresel Cinsiyet Uçurumu sıralamasında 145 ülke arasında 130'uncu sıradadır.

² Yoksulluk ve aşırı yoksulluk, Dünya Bankasının Avrupa ve Orta Asya (ECA) bölgesi için benimsediği eşik değerler kullanılarak ölçülmektedir. 2005 satın alma gücü paritesi (2005 SAGP) bazında yoksulluk sınırı günlük 5,00 ABD doları, aşırı yoksulluk sınırı ise günlük 2,50 ABD doları olarak belirlenmiştir. Bir kişinin günlük harcaması (aşırı) yoksulluk sınırının altında ise (aşırı) yoksul olarak kabul edilmektedir. Türkiye için harcama verileri TÜİK tarafından gerçekleştirilen Hane halkı Bütçe Anketinden (HBA) gelmektedir.

2016 Ülke Toplumsal Cinsiyet Değerlendirmesinin Özeti (daha fazla ayrıntı Ek 7’de sunulmuştur)

Türkiye üretime dayalı gelir fırsatlarına, dolayısıyla ekonomik fırsatlara erişimde toplumsal cinsiyet uçurumlarını önemli ölçüde azaltmıştır. 2008 ile 2013 yılları arasında anne ölüm oranları yarı yarıya azalmıştır, kızlar ile erkekler arasında ortaöğretim ve yükseköğretimde okullaşma oranı daha da birbirine yaklaşmıştır ve kadınların iş gücüne katılım oranı istikrarlı olarak yükselmiştir. Bu sonuçlar kısmen toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yasal ve kurumsal çerçevede yapılan iyileştirmelerin de bir sonucu olmuştur.

Bununla birlikte, bu övgüye değer gelişmelere rağmen, kadınlar önemli boyutlarda halen erkeklerle göre sistematik olarak daha kötü sonuçlara sahiptir ve Türkiye bu bakımdan benzer gelir seviyesindeki ülkelerin ve komşularının gerisinde kalmıştır. Türkiye, Dünya Ekonomik Forumu’nun Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu 2016 sıralamasına göre 145 ülke arasında 130’uncu sıra yer almaktadır. Genel rakamlar ciddi sosyoekonomik ve bölgesel eşitsizlikleri gizlemektedir; dezavantajlı geçmişe sahip kadınlar, gelir fırsatlarına erişimdeki mevcut cinsiyet uçurumunun büyük kısmını temsil etmektedir.

Türkiye benzer gelir düzeyine sahip ülkeler arasında en düşük kadınların işgücüne katılım oranına sahiptir: üst-orta gelirli ülkelerde kadınların ortalama yüzde 62’si ekonomik olarak aktif iken, Türkiye’de bu oran sadece yüzde 33’tür. Kadınlar aynı zamanda girişimcilik, işletme sahipliği ve yönetimi gibi alanlarda da yetersiz temsil edilmektedir. Bu durum, söz konusu faaliyetlere girişin ve bunlara devam etmenin önünde önemli sosyo-kültürel ve ekonomik engeller olduğunu göstermektedir. Özellikle, finansal tabana yaymada kadınlar ile erkekler arasındaki fark halen nispeten yüksek düzeydedir. Bir örnek vermek gerekirse, 2014 yılı itibarıyla, erkeklerin yüzde 70’i kayıtlı hesaba sahip iken bu oran kadınlar için sadece yüzde 44’tür.

Kadınların temsil düzeyi nispeten zayıftır. 2015 itibarıyla yüzde 14,9 olan kadınların Parlametoda temsil oranı ECA ortalaması olan yüzde 25,7’nin halen altındadır. Bakanlık konumundaki kadınların oranı ise yüzde 4 ile daha da düşük düzeydedir ve 2015 yılı itibarıyla ECA ortalaması olan yüzde 21,8’in oldukça altında kalmaktadır. Yerel düzeyde de tablo çok fazla değişmemektedir: yerel yönetim organlarındaki kadın temsilcilerin oranı sadece yüzde 4’tür.

II.4 Kalkınma Zorlukları

21. Kısa süre önce tamamlanan Sistemik Ülke Değerlendirmesi (SCD) Türkiye’nin yüksek gelirli ülke statüsüne geçişini tamamlaması, daha fazla ve daha iyi işler yaratması, yoksulluğu azaltması ve paylaşılan refahı arttırması önündeki kilit bağlayıcı kısıtları tespit etmektedir.

Analitik çerçeve dört ana alan etrafında yapılandırılmıştır: (a) Kurumlar, piyasalar, ekonomik ve sosyal istikrar üzerinde odaklanan *Sağlam Temeller*; (b) bölgeler arasında insanların becerilere, eğitime, sağlığa ve ekonomik fırsatlara erişimini inceleyen *Üretken Bireyler*; (c) şirketlerin finansmana erişimini, yenilikçiliği ve yatırım fırsatlarını değerlendiren *Dinamik Şirketler*; ve (d) bağlantı olanaklarını, altyapıyı ve doğal kaynakların korunmasını analiz eden *Kamu Varlıkları ve Kaynakları*.

22. Sağlam Temeller alanındaki başlıca zorluklar, düzenleyici ve denetleyici kurumların kalitesini yükseltmek; Orta Doğu bölgesindeki jeopolitik çalkantıların etkilerini ortadan kaldırmak; sermaye piyasalarını geliştirmek ve makro-mali riskleri azaltmaktır. Kurumların kalitesini yükseltmek sermaye çekme imkanını arttıracak, yenilikçiliği teşvik edecek ve doğal kaynakları koruyacaktır. İkinci bir kilit darboğaz, Orta Doğu bölgesindeki jeopolitik çalkantılar ve bunların Türkiye’nin güneydoğusu üzerindeki yayılma etkileridir: hizmetleri yaygınlaştırmak, yatırımları çekebilmek, istihdam yaratabilmek ve insan sermayesi birikimini teşvik edebilmek için istikrarlı ve güvenli bir ortam çok büyük önem taşır. Derinleştirilmeye ihtiyaç duyan sermaye piyasaları üçüncü bir darboğazdır. Bu darboğaz kayıtlı tasarruflardaki, borçlanma düzenlerindeki, finansal okuryazarlık düzeyindeki ve kadınların finansal hizmetlere erişimindeki açıklara katkıda bulunmakta ve küçük şirketlerin büyüme ve yenilikçilik yapma imkanlarını kısıtlamaktadır. Dördüncü olarak, Türkiye makro mali risklerden kaynaklanan dışsal kırılganlıklar ile karşı karşıyadır. Bunlar arasında özellikle dış kaynaklı tasarruflara bağımlılık ve yüksek miktardaki kısa vadeli borç stokunu çevirme ihtiyacı yer almaktadır. Bu bağlamda, küresel olarak artan riskten kaçınma davranışı Türkiye’yi hızlı sermaye çıkışlarına maruz bırakabilir.

- 23. Üretken Bireyler alanındaki temel zorluklar arasında; eğitim başarısının düşük düzeyde olması, kadınların ekonomiye katılımının sınırlı olması ve geride kalmış bölgelerde ekonomik ve sosyal hayattan dışlanma yer almaktadır.** Şirketler yüksek öğretim mezunlarını işe alabildiklerinde ve bu mezunlar daha alt eğitim kademelerinde (okul öncesi dahil olmak üzere) doğru bilişsel ve davranışsal temelleri sunan kaliteli eğitimden yararlanmış olduklarında değer zincirinde daha yukarı seviyelere çıkabilmektedir. Kadınların işgücüne katılımının düşük olması ekonomik büyümenin kapsayıcılığını kısıtlamakta ve Türkiye'nin yüksek gelirli ülkelere göre iyileşme için daha fazla yol kat etmesi gereken bir zorluk sunmaktadır. **Çocuklar ve yaşlılar için uygun maliyetli bakım hizmetlerinin sınırlı olması ve bazı bölgelerde yaygın olarak görülen ataerkil aile yapısının güçlendirdiği kültürel normlar kadınların daha aktif katılımını kısıtlamaktadır.** Son olarak, bölgesel ekonomik ve sosyal eşitsizlikler devam etmektedir ve geride kalmış bölgelerde elde edilen sonuçlar daha gelişmiş bölgeleri yakalamak için halen yavaştır.
- 24. Dinamik Şirketler alanında düşük teknoloji ürünlerden uzaklaşma süreci devam etmektedir, ancak yüksek teknoloji ürünler toplam yaratılan katma değer için çok küçük bir payı oluşturmakta ve bu pay da son yıllarda düşüş yaşamaktadır.** Türkiye özel sektörde yenilikçiliği teşvik etmek için iyi finanse edilen birkaç programa sahiptir. 2016 yılında, hükümet daha fazla destek sağlamak amacıyla aralarında yeni bir araştırma ve geliştirme kanunu, yatırım ortamına ilişkin bir kanun ve sınai mülkiyet kanunu da bulunan yeni düzenlemeleri yürürlüğe koymuştur. Bununla birlikte, halen iyileştirilmesi gereken hususlar mevcuttur: Türkiye'nin teknoloji emilimi ve yenilikçilik alanındaki düşük performansı OECD tarafından toplanan Ar-Ge ve yenilikçilik göstergelerinde açık bir şekilde görülmektedir. Bu kısıt eğitimdeki düşük başarı düzeyi ile ilişkilidir: zayıf insan sermayesi yenilikçilik olanaklarını sınırlamaktadır. Bu aynı zamanda düzenleyici ve denetleyici kurumların kalitesi ile de ilişkilidir. Özel yatırımlar, yenilikçilik ve girişimcilik için daha iyi teşvikler sunabilmek amacıyla bu kurumların kalitesinin de iyileştirilmesi gerekmektedir. Kurumsal yönetim ile rekabet politikası ve bunların uygulanması Türkiye'nin şirketlerinin dinamizminin desteklenmesi için güçlendirilmesi gereken çok önemli ilave kısıtlardır. Hükümet son yıllarda Ar-Ge yatırımlarını teşvik etmek, yatırım ortamını iyileştirmek ve sınai mülkiyet çerçevesini uluslararası standartlar ile uyumlaştırmak için bir dizi kanun çıkararak önemli adımlar atmıştır. Ancak, düzenleyici ve denetleyici kurumların güçlendirilmesi bu önlemlerin etkili bir şekilde uygulanmasında başarı sağlamak için kilit bir öneme sahip olacaktır.
- 25. Kamu Varlıkları ve Kaynakları alanındaki kısıtlar arazi, su, enerji ve trafik sıkışıklığı ile ilgilidir.** Bazı şehirler (İstanbul ve Kocaeli) trafik sıkışıklığı sorunu yaşamaktadır, dolayısıyla geçmişte büyümeye ve yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunmuş olan yığınlaşmanın faydalarını tehlikeye atmaktadır. Kentsel büyümenin sürdürülebilir kılınması için çevre düzeni planları ile uyumlu finansman ve sermaye yatırım planlaması temel bir önem taşımaktadır. Çevresel açıdan düşük maliyetlerle insanların ve işlerin etkin bir şekilde buluşturulması, rekabet gücünün ve sürdürülebilirliğin korunması için temel bir gerekliliktir. Su mevcudiyeti şimdilik genel olarak yeterli olmakla birlikte, su kullanımındaki artış projeksiyonları 2030 yılına kadar su mevcudiyetinin aşılabileceğini göstermektedir³ ve bu durum tarım ve sanayide büyüme için frenleyici bir etki yaratırken, refahı da ciddi bir şekilde etkileyebilir. Enerji tüketiminde verimliliğin artırılması ve ithal enerji kaynaklarına bağımlılığın azaltılması da rekabet gücü ve sürdürülebilir ekonomik büyüme için kritik önem taşımaktadır. Verimsiz arazi yönetimi şehir planlamasını, belediye altyapısının finansmanını ve kırsal refahı olumsuz etkilemektedir.

3 Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2016: "İklim Değişikliğinin Su Kaynakları Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi", Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Türkiye.

III. DÜNYA BANKASI GRUBU İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVESİ

III.1. Hükümetin Programı ve Orta Vadeli Stratejisi

- 26. Türkiye'nin kapsamlı kalkınma hedefleri, 2014 yılında uygulanmaya başlayan 10. Kalkınma Planında (KP 2014-2018) ortaya konulmuştur.** Onuncu Kalkınma Planında takip edilen öncelikler, Dokuzuncu Kalkınma Planında belirlenen önceliklerin çoğu ile aynıdır ve Türkiye'nin geniş kapsamlı bir reform ve kalkınma programları dizisine olan bağlılığını vurgulamaktadır. Birbirini takip eden kalkınma planlarının uygulama performansı övgüye değerdir. Kalkınma Planları geleneksel olarak Türkiye ile Dünya Bankası Grubu arasındaki işbirliğinin temelini oluşturmuştur. Bir önceki Ülke İşbirliği Stratejisi (2012-16 MY) amaçlarını Dokuzuncu Kalkınma Planının (2007-2013) amaçları ile uyumlaştırırken, Ülke İşbirliği Stratejisi İlerleme Raporu (2014) Onuncu Kalkınma Planı amaçları ile uyumlaşma sağlamıştır.
- 27. Kalkınma Planı Türkiye'nin "orta gelir tuzağından" kurtularak yüksek gelirli ülke seviyesine ulaşma hedefini başarabilmesi için aşması gereken kilit zorlukları tespit etmektedir.** Kalkınma Planı dört Üst Düzey Amaca sahiptir: (1) *Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Yüksek Büyüme* (bu amaç makroekonomik önlemleri, üretkenlik, enerji, lojistik, altyapı alanlarında daha fazla yenilikçiliği ve teknoloji kapasitesini hedeflemektedir); (2) *Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum* (bu amaç sosyal refah, sağlık, eğitim, kamu hizmetleri ve istihdam üzerinde odaklanmaktadır); (3) *Yaşanabilir Mekânlar, Sürdürülebilir Çevre* (bu amaç bölgeler arası eşitsizliklerin azaltılması, sürdürülebilir şehirlerin ve hizmetlerin teşvik edilmesi ve doğal kaynakların sorumlu kullanımı üzerinde odaklanmaktadır); ve (4) *Kalkınma İçin Uluslararası İşbirliği* (bu amaç Türkiye'nin olumlu kalkınma deneyimlerinin başka ülkeler ile paylaşılması üzerinde odaklanmaktadır). Bu amaçların ilk üçü kapsamında izlenecek reform adımlarının ve yapılacak yatırım türlerini daha ayrıntılı olarak belirlendiği 25 Dönüşüm Programı hazırlanmıştır. Türkiye aynı zamanda AB'ye katılım ile ilişkili kısa ve orta vadeli politika eylemlerini ve yapısal reform önceliklerini ayrıntılı olarak ortaya koyan AB Katılım Öncesi Ekonomik Reform Programları (ERP) hazırlamaktadır. 2017-2019 dönemini kapsayan son ERP Ocak 2017'de yayınlanmıştır.
- 28. Hükümet 10. Kalkınma Planına ve Dönüşüm Programlarına bağlılığını korumaktadır.** Bu programlara ilişkin reform yolu ve yatırım öncelikleri ayrıntılandırılmıştır ve uygulama devam etmektedir; programa bağlı olarak farklı derecelerde ilerleme kaydedilmiş durumdadır. Aynı zamanda, Dünya Bankası Grubu'nun hazırlamış olduğu SistematiK Ülke Değerlendirmesi (SCD), her ne kadar uyumlaştırma amacı olmayan tamamen bağımsız bir tanımlama çalışması olsa da, kalkınma zorluklarının KP amaçları ile yakın uyum içindeki bir önceliklendirmesini sunmaktadır (bakınız Şekil 1). Bu, Kalkınma Planının ilerleme için sağlam bir temel sunduğunu, dolayısıyla önümüzdeki dönemde üzerinde odaklanılması gereken hususun uygulamanın hızlandırılması olduğunu teyit etmektedir.
- 29. Kalkınma Planı çerçevesi içerisinde, Hükümet hangi Dönüşüm Programları için hangi kalkınma ortakları ile birlikte çalışacağını ve bu ortak çalışmanın nasıl tasarlanacağını ve gerçekleştirileceğini belirlemektedir.** Çok çeşitli potansiyel ortakları ve uluslararası piyasalarda finansmana erişim imkanları bulunan Türkiye geleneksel olarak hem finansman hem de danışmanlık hizmetleri için Dünya Bankası Grubu'nun da bulunduğu ortakları ile bilinçli bir çerçeve içerisinde çalışmıştır. Kalkınma Planının hazırlanması sürecinde, Hükümet genel olarak Dünya Bankası Grubu'ndan görüş istemiştir, ancak Banka Grubu'nun finansal desteği ve yatırımları için yapılan talepler çok daha seçici olmuştur (Tamamlama ve Öğrenme İncelemesinde belirtildiği gibi). Türkiye'de bu talep odaklı yaklaşım devam edecektir.

Şekil 1: SCD öncelikleri
(10. Kalkınma Planı öncelikli dönüşüm programları ile ilişkilendirilmiş)

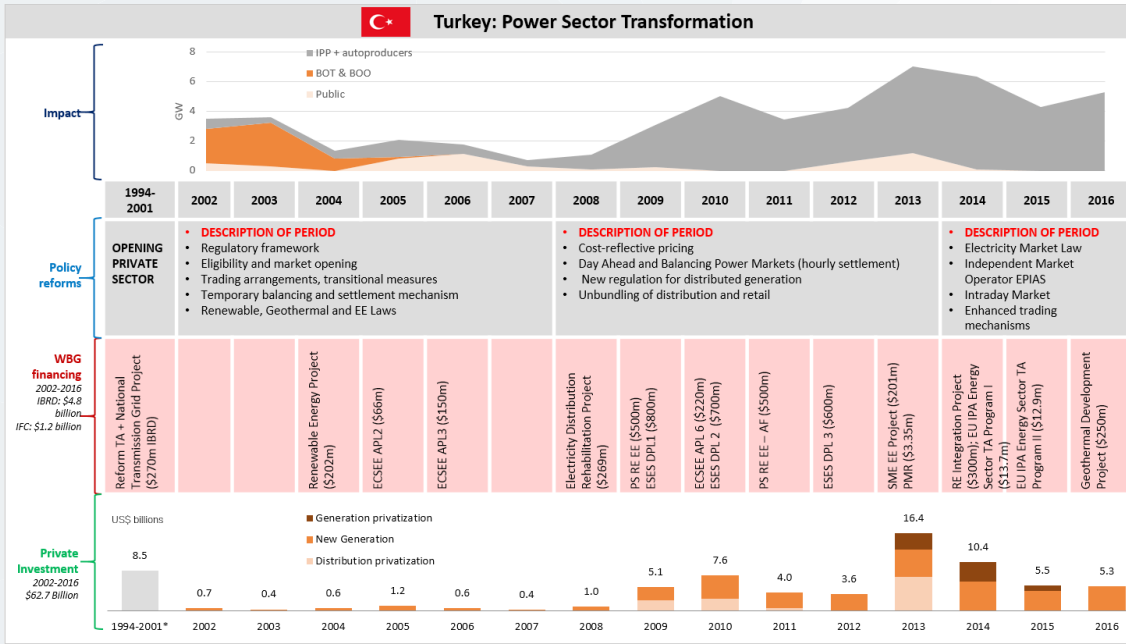
Büyüme (SCD Öncelikleri 1 ve 2: sağlam temeller, dinamik şirketler) (UKP Amacı 1: yenilikçi üretim, istikrarlı yüksek büyüme)	Kapsama (SCD Önceliği 3: üretken bireyler) (UKP Amacı 2: nitelikli bireyler, güçlü toplum)	Sürdürülebilirlik (SCD Önceliği 4: kamu varlıkları ve kaynakları) (UKP Amacı 3: yaşanabilir mekanlar,
1. Makro-mali risklerin ortadan kaldırılması (yurt içi tasarruflar, gelirler, harcamalar) 2. Finansal piyasaların geliştirilmesi 3. Düzenleyici ve denetleyici kurumların kalitesinin yükseltilmesi 4. Rekabet politikasının geliştirilmesi 5. Kurumsal yönetişimin iyileştirilmesi (iş ortamı ve yatırım ortamı, üretkenlik artışı) 6. Teknoloji emiliminin ve yenilikliliğin artırılması (teknoloji geliştirme) 7. Doğu ve güneydoğudaki jeopolitik gerilimlerin ele alınması 8. Küçük ölçekli karma ürünlü tarımdan uzaklaşılarak ilerleme kaydedilmesi	9. Bölgesel farklılıkların ve yakınsama eksikliğinin giderilmesi (sağlıklı yaşam ve hareketlilik, sağlık endüstrilerinde dönüşüm) 10. Kadınların işgücüne katılımının artırılması (işgücü piyasasının etkililiği) 11. Eğitimde başarı seviyelerinin yükseltilmesi (temel ve mesleki becerilerin geliştirilmesi) (yerel düzeyde kapasite geliştirme [4 no'lu SCD önceliği ile bağlantılı])	12. Enerji tüketiminin GSYH artışı ile bağlantılandırılması (yerel kaynaklardan enerji tüketimi, enerji verimliliğinin artırılması) 13. Kentsel gelişimin yönetilmesi (rekabet gücü ve sosyal uyum için kentsel yeniden gelişim, taşımacılıktan lojistiğe geçiş + yerel düzeyde kapasite geliştirme [UKP 2 no'lu amaç ile bağlantılı]) 14. Su kıtlığının giderilmesi (tarımda suyun etkili kullanılması) 15. Arazi yönetiminin iyileştirilmesi

III.2 CPS Tamamlama ve Öğrenme İncelemesinden ve Bağımsız Değerlendirme Grubu (IEG) Değerlendirmelerinden Çıkarılan Dersler

- 30. Tamamlama ve Öğrenme İncelemesi (CLR) Dünya Bankası Grubu'nun çalışmalarının Türkiye'nin kendi kalkınma amaçları ile etkili bir şekilde uyumlu olduğunu göstermiştir.** Kalkınma Planı ile olan uyum, CPS tasarımına rehberlik etmiştir. IBRD finansmanının nerede ve nasıl devreye sokulacağı ile ilgili Hükümet tarafındaki güçlü seçicilik duygusu ile birlikte bu husus, enerji sektörü ve finansal sektör üzerinde odaklanan daha küçük bir portföy sağlamış ve bu da IBRD'nin istenilen sonuçlara ulaşmasına katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte, CLR'nin önemli sonuçlarından birisi; IBRD'nin programına göre Türkiye ekonomisinin büyüklüğünün, DBG programının katkısı ile ülke düzeyindeki sonuçlar arasında açık bağlantılar kurmada ve sonuçları DBG müdahalelerinin atfetmede zorluklar olduğunu göstermesidir.
- 31. Ortak bir Dünya Bankası Grubu CPS çalışması eşgüdümlü bir strateji sağlamış ve ortak programlar (sürdürülebilir ve sıralandırılmış müdahaleler içeren) genellikle daha iyi sonuçlar vermiştir.** Bazı örneklerde (belediye geliştirme, enerji, finansal sektör ve sağlık sektörü), IBRD yukarı yönlü politika reformlarını desteklemiştir (DPL'ler yoluyla) ve bu durum aşağı yönlü olarak daha güçlü temeller inşa edilmesini sağlayarak IFC/MIGA çalışmalarının ve özel sektör yatırımlarının yolunu açmıştır (Şekil 2 bu "Basamaklı"⁴ yaklaşımın enerji sektörü için başarılı olduğunu göstermektedir). Birleştirme ve kaldıraç etkisi yaratma kapasitesinden yararlanarak, IBRD aynı zamanda DBG dışındaki ortakların da olgunlaşan ve daha iyi performans gösteren bir sektörel çerçeveye dahil olarak yatırımlara finansman sağlamaları için yukarı yönlü politika danışmanlığı ve kapasite oluşturma desteği sağlamıştır.

⁴ Basamak yaklaşımı, ülke ve sektör düzeyinde yukarı yönlü reformlar için artan ve daha sistematik bir vurguya (yukarı yönlü yaklaşımın yaygınlaştırılması) ve imtiyazlı kaynaklar ve kamu kaynakları üzerinde en fazla kalkınma etkisini yaratabilecekleri alanlarda kararlılığın yenilenmesine (varsayılının değiştirilmesi) işaret etmektedir.

Şekil 2: Uygulamada basamak yaklaşımı: elektrik sektöründe sıralandırılmış DBG müdahaleleri özel sektör yatırımlarını arttırmış ve rekabetçi bir piyasa oluşturmuştur

32. Özellikle IBRD proje finansmanı için olmak üzere DBG faaliyetlerine yönelik yeni alanlar geliştirmek için önemli zaman ve çabaya ihtiyaç duyulmaktadır. IFC'nin Türkiye'deki programını büyütmede yakaladığı başarı büyük ölçüde şirketler ve belediyeler ile uzun vadeli ortaklıklara yatırım yapmasından kaynaklanmıştır. IFC'nin İstanbul'da açtığı ve Washington DC merkezi dışındaki en büyük ofisi olan merkez bunda kolaylaştırıcı bir etki yaratmıştır. IBRD'nın enerji sektörü ve finansal sektörde başarısı da benzer şekilde güven tesis etmek için, değer ortaya koyma kararlılığı sağlamak ve Dünya Bankası prosedürleri ile çalışma bilgisi oluşturmak için uzun vadeli bir ortak çalışma gerektirmiştir. CLR Raporu, Dünya Bankası Grubu programının bu ilişkilerin halihazırda mevcut olduğu, programlamanın başarılı olduğu ve ifade edilen müşteri talebinin yüksek olduğu sektörlerde odaklanmaya devam etmesini tavsiye etmektedir. CLR aynı zamanda programın yeni kalkınma önceliklerini ele alacak şekilde genişletilmeye devam etmesi gerektiği ancak bunun bilinçli bir yaklaşım yoluyla yürütülmesi gerektiği (çünkü bu önemli düzeyde başlangıç maliyetleri, uzun bir olgunlaşma süreci ve gelecekteki başarı için belirsizlik içermektedir) sonucuna varmaktadır.

33. Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA) Dünya Bankası Grubunun Türkiye'deki programının bir köşe taşı oluşturmaktadır ancak önümüzdeki dönemde müşteri taleplerine ve sahiplenmesine daha fazla cevap vermelidir. DBG'nin kalkınma etkisini artırmak için, ASA çalışmaları stratejik olarak DBG'nin karşılaştırmalı avantaja sahip olduğu, politika reformunun veya kurumsal reformun aktif olarak düşünülmekte olduğu, ihtiyaç duyulan verilerin mevcut olduğu ve hükümet tarafındaki karar verme yetkisine sahip muhatapların DBG'yi tanıdığı ve bilgilerinden yararlanmak istediği sektörlerde gerçekleştirilmelidir. DBG ASA çalışmalarını müşteri talebinin olduğu yerlerde odaklandırmaya ve yeni Geri Ödenebilir Danışmanlık Hizmetleri (RAS) çalışmalarını da yine buralarda geliştirmeye devam etmelidir. Ayrıca Türkiye'nin ulusal kalkınma amaçları ve DBG'nin ikiz hedefleri ile uyumlu bir konuda diyalog başlatmaya çalışan yeni alanlarda da daha fazla ASA fırsatları olacaktır.

III.3. 2018-21 MY dönemi için önerilen DBG Ülke İşbirliği Çerçevesi

34. Yeni Ülke İşbirliği Çerçevesinin (CPF) genel amacı, Türkiye'nin daha sürdürülebilir ve kapsayıcı bir büyüme hedefine ulaşmasına yardımcı olmaktır. Türkiye'nin altta yatan güçlü temelleri, sağlam kalkınma planı ve DBG ile uzun süredir olan işbirliği, Türkiye'nin yoksulluğu azaltmasına ve paylaşılan refahı artırmasına yardımcı olacak bir DBG programı tasarlamak için iyi bir çerçeve sunmaktadır. Aynı zamanda jeopolitik, güvenlik ve ekonomi ile ilgili gelişmeler de son zamanlarda elde ettiği kazanımların bazılarını koruma veya konsolide etme yeteneğini zorlamaktadır. Bu ortamda DBG'nin çoğunlukla bilinen çalışma programları olmak üzere kilit orta ve uzun vadeli amaçları üzerinde odaklanan ancak aynı zamanda fırsatlara cevap veren ve değişen koşullar ışığında dönem ortası düzeltmelere olanak tanıyan esnek bir yaklaşım benimsemesi gerekmektedir. Özellikle DBG'nin Türkiye'de geçmiş dönemlerde ortak çalışmalarından çıkarılan dersler (örneğin enerji sektöründe), *güven ortamının oluşturulması ve DBG'nin Türkiye'nin kalkınma hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmada sağladığı değerlerin ortaya konulması için seçici, istikrarlı ve destekleyici bir ortak çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.*

35. Hem stratejik düzeyde hem de amaç düzeyinde DBG programını tanımlamak için üç seçicilik filtresi kullanılmıştır:

36. 1'inci Seçicilik Filtresi: 10'uncu KP ile uyum. Ülke İşbirliği Çerçevesi, belirtilen reformlar için olumlu momentuma katkıda bulunarak ve olası geriye gidişleri engelleyerek KP uygulamasını desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu, KP uygulamasının DBG'nin nerelerde en fazla değer katabileceğinin, nerelerde olumlu değişiklikleri derinleştirebileceğinin veya hızlandırabileceğinin ve spesifik sorunlara karşı verilecek uygun cevapların şekillendirilmesine nerelerde yardımcı olabileceğinin eleştirel bir değerlendirmesini de içermektedir. (özellikle DBG'nin ikiz hedeflerini ilgilendirenler).

37. 2'nci Seçicilik Filtresi: SCD'de belirlenen öncelikli zorluklar üzerinde odaklanma. Sistematik Ülke Değerlendirmesi ve Kalkınma Planında belirtilen kalkınma öncelikleri, güçlü bir şekilde birbirleri ile uyumludur ve birlikte Ülke İşbirliği Çerçevesinin müdahale alanı tercihlerine yol göstermişlerdir. Çoğu durumda, Sistematik Ülke Değerlendirmesi, Dünya Bankası Grubu'nun devam etmekte olan programının halihazırda destek sağlamakta olduğu alanları ön plana çıkarmaktadır (örneğin makro mali riskler, finansal piyasalar, kadınların işgücüne katılımı, bölgesel farklılıklar, trafik sıkışıklığı yaşayan şehirler, enerji, arazi yönetimi); dolayısıyla bu alanlar ilerlemenin konsolide edilmesi ve yaygınlaştırılması için açık bir şekilde tercih edilen alanlar olmuşlardır. Bu bağlamda, Ülke İşbirliği Çerçevesi, Sistematik Ülke Değerlendirmesinin tüm öncelikli alanlarını hedeflemeyecektir. Örneğin, terörizmle ilişkili güvensizlik önemli bir zorluk olmasına rağmen, bu Dünya Bankası Grubu'nun yetki ve uzmanlık alanının dışında kalmaktadır. Ayrıca, program temel olarak Dünya Bankası Grubu'nun aktif olduğu

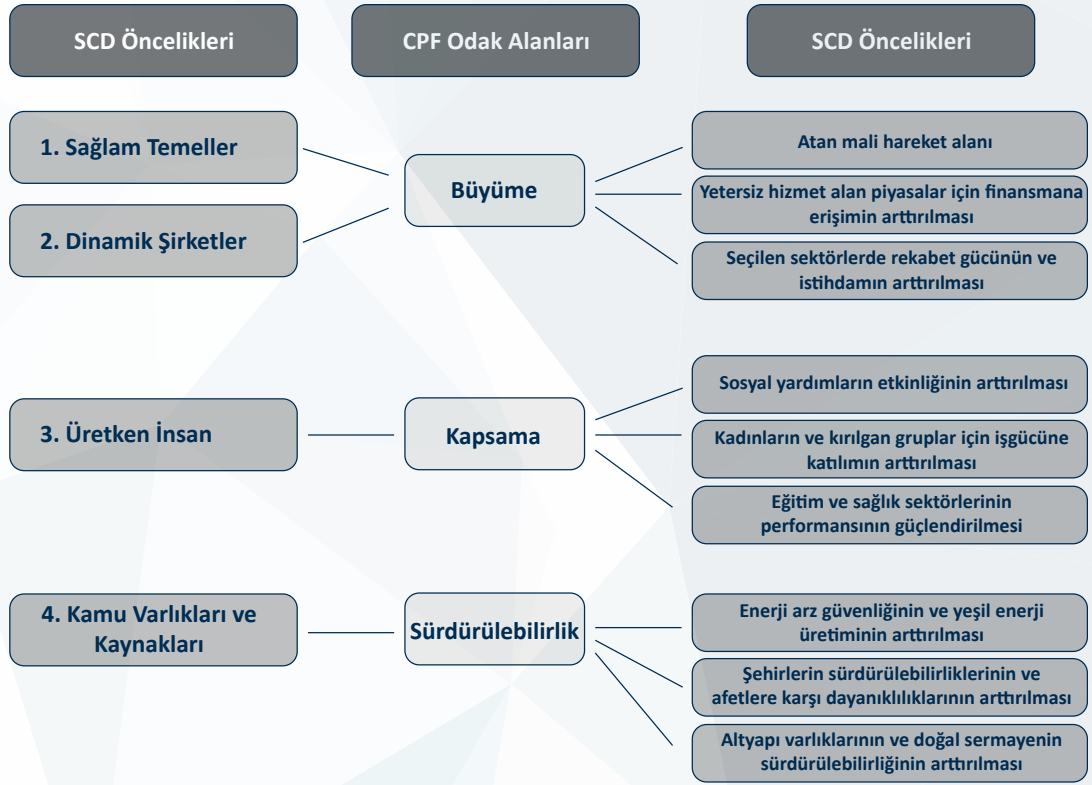
sektörlerde yönetim ve düzenleyici çerçeve üzerinde odaklanmakla birlikte (örneğin enerji, sağlık, finansal sektör ve daha genel anlamda iş ortamı), bu gibi konuların Dünya Bankası Grubu tarafından en etkili şekilde nasıl ele alınabileceği hususunda mutabakatın olmadığı veya bu sorunların Dünya Bankası Grubu'nun Türkiye'de etkili ve yapıcı bir ortak olabilmek için sahip olduğu uzmanlık birikimine veya çalışmalarına çok uzak olduğu alanlar mevcuttur. Bu bağlamda, programın uygun olduğunda genişletilebilmesi amacıyla fırsatçı bir yaklaşım benimsenecektir. Son olarak, Sistematik Ülke Değerlendirmesi, Dünya Bankası Grubu'nun kaldırıcı etkisi yaratmak için kullanabileceği önemli bir uzmanlık bilgisine sahip olduğu ancak geleceğe yönelik programın henüz tam olarak ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmediği bazı sorunlar tespit etmektedir –örneğin azalan su mevcudiyeti, verimsiz küçük ölçekli tarım, yenilikçilik ve teknoloji emiliminde düşük performans gibi. Dolayısıyla, bu alanlardaki Dünya Bankası Grubu çalışmaları, ortak bir anlayışa ulaşma ve Ülke İşbirliği Çerçevesi dönemi boyunca üzerinde anlaşılan bir çalışma programı tanımlayabilme yeteneğine bağlı olacaktır.

38. 3'üncü Seçicilik Filtresi: Dünya Bankası Grubu'nun karşılaştırmalı avantajı: Ülke İşbirliği Çerçevesi, aşağıdaki yollarla, Dünya Bankası Grubu'nun devam etmekte olan programda dört ayrı alanda karşılaştırmalı avantaja sahip olduğu güçlü yönlerini esas almaktadır:

- (i) ortaklıkların olgunlaştığı ve ilerlemenin konsolide edilmesi ve yaygınlaştırılması için ortak çalışmalara devam etme yönünde açık bir tercihin olduğu alanlarda hükümet ve özel sektör ile zaten verimli bir şekilde devam etmekte olan ilişkilerin esas alınması. Bu güçlü ortaklıklar, Ülke İşbirliği Çerçevesinin DBG genelindeki tamamen ortak yapısı ile birlikte, basamak yaklaşımının etkili bir şekilde uygulanmasına olanak tanımaktadır. Müşterinin tüm DBG araçlarını daha geniş bir şekilde kullanmasını teşvik etmeye yönelik çabalar da devam edecektir; aynı zamanda üzerinde anlaşılan alanların devam niteliğinde finansman sağlama ve sonuçları uzun vadede konsolide etme olanakları sunabileceği de kabul edilmektedir. İstanbul'daki ofisi ve farklı paydaşlar ile olan oturmuş ilişkileri yoluyla sağladığı önemli ve uzun süreli mevcudiyetinden yararlanarak, IFC müdahalelerinin yeni pazarlar yaratılmasına ve Türkiye'nin özel sektör öncülüğündeki büyümesine katkıda bulunacağı alanlar üzerinde odaklanmaya devam edecektir;
- (ii) Sistematik Ülke Değerlendirmesinin yoksulluğun daha hızlı azaltılması ve paylaşılan refahın artırılması için öne çıkardığı alanlarda yeni ortak çalışmaları seçici bir şekilde savunarak başka fırsatların araştırılması;
- (iii) DBG desteğinin kaldırıcı etkisinin en üst düzeye çıkarılabilmesi amacıyla, özellikle AB ve diğer UFK'lar olmak üzere diğer kalkınma ortakları ile koordinasyon ve işbirliğinin sürdürülmesi; ve
- (iv) programın ülkedeki gelişmeler ve olaylar hakkında mümkün olduğunca geniş bir perspektife sahip olabilmesi için, STK'lar, akademik kuruluşlar ve sivil toplum ile merkezi düzeyde ve belediye düzeyinde ilişkiler kurulması.

39. CPF amaçları, dokuz CPF amacını kapsayan üç odak alanı altında gruplandırılmıştır.

Şekil 3: CPF çalışma alanları (SCD öncelikleri ile ilişkilendirilmiş)

40. Toplumsal cinsiyet endişeleri CPF amaçları arasına yerleştirilerek programın merkezi öneme sahip konularından birisi olmuştur. CPF kısa süre önce hazırlanan Türkiye Ülke Toplumsal Cinsiyet Değerlendirmesini (Ek 7) esas alarak toplumsal cinsiyet ile ilgili hususları dokuz CPF amacından dördüne doğrudan yerleştirmiştir. Kadınların işgücüne katılımının artırılmasına ilişkin CPF amacı Türkiye'nin toplumsal cinsiyet alanındaki kalkınma zorluğunu merkeze almaktadır. Finansmana erişim ve eğitim - sağlık hizmetleri üzerinde odaklanan diğer iki CPF amacı doğrudan kadınlara yönelik müdahaleleri hedeflemektedir. Öte yandan, şehirlerin sürdürülebilirliklerinin ve afetlere karşı dayanıklılıklarının artırılması hakkındaki CPF amacı ise desteklenen şehirlerde hizmet sunumunun kadın faydalanıcıları hedeflemesi ve bunlar üzerindeki etkinin izlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

41. Sonuç çerçevesi CPF'in esnek yaklaşımını yansıtmaktadır. Program tasarımı ve beklenen sonuçlar CPF döneminin ilk yıllarında daha belirgindir; müşteri talepleri zaten ifade edilmiştir ve DBG programının katkısı daha açık bir şekilde tanımlanabilmektedir. CPF döneminin son yıllarında ise, ortak çalışma ülke koşullarına ve hükümetin destek taleplerine bağlı olarak gelişecektir; dolayısıyla bu son döneme ilişkin beklenen sonuçların tanımı PLR kapsamında sunulacaktır. Yeni IBRD çalışma alanlarının gerektireceği yüksek başlangıç maliyetleri ve uzun süre göz önüne alındığında, hem finansman hem de bilgi çalışmaları dahil olmak üzere çalışma alanlarının, araçların ve sürelerin seçilmesinde esneklik gösterilecektir.

Odak Alanı 1: Büyüme

42. Dünya Bankası Grubu, Hükümetin mali yönetim, finansal sektör, rekabet gücü ve özel sektör yatırımları ile ilgili zorlukları aşma yolundaki çabalarını desteklemeye devam edecektir. Türkiye 2009 küresel mali krizinden hızlı bir şekilde çıkabilmiştir ve 2015 yılına kadar güçlü bir büyüme performansı kaydetmiştir. *İhtiyatlı makroekonomik ve mali yönetim*

Türkiye'nin gösterdiği bu iyi performansın köşe taşı oluşturmuştur, ancak dış şoklara karşı dayanıklılık zayıflamış ve kırılganlıklar artmıştır. Aynı zamanda, siyasi bağlamdaki değişiklikler, jeopolitik gerilimler, yükselen petrol fiyatları ve ABD'de faiz oranlarında beklenen artışlar yatırımcı ve tüketici güvenini bastırarak büyüme beklentilerini etkilemiştir. Türkiye'nin banka merkezli finansal sektörü de stres altındadır ve hanehalklarına ve şirketlere kredilerde kısıntıya gitmektedir. Daha yüksek bir büyüme yoluna dönebilmek ve yüksek gelirli ekonomilere yaklaşabilmek için, Hükümet'in mali yönetimi güçlendirmeye, hukukun üstünlüğünü ve bağımsız piyasa düzenlemesini güçlendirmeye yönelik kurumsal reformları derinleştirmeye ve daha etkili ve kapsayıcı bir finansal sektör için gerekli ortamı yaratmaya devam etmesi gerekmektedir. Türk şirketlerinin daha fazla katma değer yaratmak ve daha fazla ve daha iyi işler yaratabilmek için yenilikçiliği ve teknolojiyi geliştirerek üretkenliklerini arttırmaları gerekmektedir. Kalkınma Programının Dönüşüm Programlarından bazıları bu konuları ele almaktadır: Üretimde Verimliliğin Arttırılması, Yurt İçi Tasarrufların Arttırılması, Kamu Harcamalarının Rasyonelleştirilmesi, Teknoloji Geliştirme, İş ve Yatırım Ortamı. Sistematik Ülke Değerlendirmesi de Sağlam Temeller ve Dinamik Şirketler eksenleri kapsamında bu zorlukları tespit etmiştir. Bu zorluklar Ülke İşbirliği Çerçevesinin birinci Odak Alanı kapsamındaki amaç tercihlerinin esasını oluşturmuştur: (i) mali hareket alanının arttırılması; (ii) yetersiz hizmet alan segmentler için finansmana erişimin arttırılması; ve (iii) seçilen sektörlerde rekabet gücünün ve istihdamın arttırılması.

CPF Amacı 1: Mali Hareket Alanının Arttırılması

Amaç 1 için Sonuç Göstergeleri
<i>Doğrudan vergi gelirlerinin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı</i>
<i>Kamu idaresinde iç kontroller için bir izleme sisteminin kurulması</i>

43. Dünya Bankası Grubu'nun programı hükümetin mali hareket alanını korumasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda mali yönetim üzerinde odaklanacak ve muhtemelen gelir vergisi kanunu, risk yönetimi, iç denetim ve mali politikanın dağılımsal etkilerinin analizi gibi alanları da içerecek bir Kamu Maliyesi İncelemesi (AB standartları ile karşılaştırmalı) gerçekleştirilecektir. Bu ASA faaliyetinin sonucunda belirlenecek politika tavsiyeleri, IBRD programının çekirdek bir parçasını oluşturacak ve 2018 mali yılında başlayacak bir önerilen DPL (kalkınma politikası kredisi) dizisinin temelini oluşturacaktır. Bu DPL dizisi, kilit ekonomik reform önceliklerini destekleyici olarak çeşitli farklı alanları kapsayan bir odağa sahip olacaktır ve büyüklüğü ve sıklığı ülke durumuna, reform programının gücüne ve finansman ihtiyaçlarına bağlı olacaktır. DPL dizisinin desteklediği reform programının kapsamı hakkında daha fazla ayrıntı ancak hazırlık aşamasında belli olacaktır, dolayısıyla gelecekteki CPF Performans ve Öğrenme İncelemesinde (PLR) sunulacaktır.

CPF Amacı 2: Yetersiz Hizmet Alan Segmentler için Finansmana Erişimin Arttırılması

Amaç 2 için Sonuç Göstergeleri
<i>Finansal hizmetler ile ulaşılan insanlar, mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (M-KOBİ) ve ihracatçılar</i>
<i>Bireysel emeklilik yatırımcılarının / üyelerinin portföy büyüklüğündeki artış</i>

44. Türkiye'nin büyüme performansı iyi işleyen ve kapsayıcı bir finansal sektöre kritik bir şekilde bağımlıdır. Bu, finansmana erişimin arttırılmasını (özellikle istihdamın yüzde 73,5'ini oluşturan ancak banka kredileri içerisinde sadece yüzde 24'lük paya sahip olan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) için), finansal tabana yaymanın genişletilmesini (çoğunluğu kadınlar olmak üzere nüfusun yüzde 40'ının banka hesabı bulunmamaktadır) ve finans ve sermaye piyasalarının derinleştirilmesini ve çeşitlendirilmesini (örneğin uzun vadeli finansman imkanlarının geliştirilmesi, kurumsal yatırımcıların büyüklüğünün arttırılması).

ması, şirketlerin borçlanma araçlarının çeşitlendirilmesi, ve şirket tahvillerine ilişkin ikincil piyasada likiditenin artırılması) gerektirmektedir. Bankacılık sektörü son küresel finansal krizi herhangi bir devlet müdahalesi olmadan aşmıştır ve iyi finansal göstergelere sahiptir; 2016 sonu itibarıyla sermaye yeterlilik oranı yüzde 15,6, takibe düşen kredilerin oranı yüzde 3,2, aktif getirileri yüzde 1,50 ve sermaye getirileri yüzde 14,3 düzeyindedir. Ancak, küresel krizden bu yana bankaların sermaye tamponları, likidite ve karlılık seviyeleri aşağı yönlü bir eğilim izlemektedir (her ne kadar halen düzenleyici eşik değerlerin oldukça üzerinde olsalar ve son zamanlarda karlılıklarında bir artış gözlenirse de) ve son yıllarda takibe düşen kredilerde yukarı yönlü bir eğilim görülmektedir. Kredilerin mevduata oranı yüzde 123'e ulaşmıştır ve aşağıdaki sebeplerden dolayı bankalar daha fazla kredi artışını desteklemek için sınırlı kaynaklara sahiptirler: (i) düşük tasarruf oranları bankaların yeni mevduat çekme olanaklarını önemli ölçüde sınırlamaktadır, (ii) küresel likidite belirsizlikleri dış borçlanmayı sınırlamaktadır, ve (iii) düşük karlılık düzeyleri hissedarların sermaye artırımlarını caydırmaktadır. Önümüzdeki dönemde, Türkiye'nin finansal sektör riskleri ve bunların genel olarak ekonomi üzerindeki yayılma etkileri ile ilgili endişeleri ele alması gerekmektedir. Yapısal faktörler (sınır ötesi finansmana olan yüksek bağımlılık, kısa vadeli döviz cinsinden yüksek borç ve tasarruflar) ve konjonktürel faktörler (artan şirket kaldıraç oranları, yükselen şirket-banka ve (şarta bağlı) şirket-devlet risk toplamaları) sebebiyle sektör kırılgan bir durumdadır. Kısa süre önce gerçekleştirilen bir IMF-DB finansal sektör değerlendirmesi, bankaların sermaye tamponlarının kısa süreli şoklara karşı dayanıklı olmakla birlikte, daha uzun süreli bir resesyonun bazı bankaları gelecekteki olası küresel likidite kısıtları düşünüldüğünde temin etmesi güç olabilecek ilave sermaye arayışı içerisine itebileceğini göstermiştir.

45. Dünya Bankası Grubu finansal sektörün birçok boyutu ile ilgili olarak uzun süredir çalışmalar yapmaktadır ve şu anda IFC, IBRD ve MIGA projelerden, yatırımlardan ve ASA çalışmalarından oluşan bir portföy yoluyla eşgüdümlü bir destek sağlamaktadır. CPF dönemi için, eşgüdümlü destek devam edecektir ve M-KOBİ'ler ve yetersiz hizmet alan segmentler için finansmanın artırılması ve hükümetin politikalarına bilgi girdisi sağlayacak ve DPL dizilerinin temelini oluşturacak sağlam ASA çalışmaları üzerinde özellikle odaklanılacaktır. ASA programı; finansal sektörün çeşitlendirilmesi, emeklilik sistemi, sermaye piyasasının geliştirilmesi (belediye tahvil piyasasının geliştirilmesine ve İslami finansman piyasasının geliştirilmesine yönelik DB-IFC desteği dahil olmak üzere) ve sektörün karşısından esen rüzgarların ve bunlara karşı müdahalelerin analizi gibi kritik konuları kapsayacak şekilde koordine edilecektir. ASA çalışmaları, potansiyel yeni finansal sektör yatırım operasyonları ve DPL dizileri yoluyla desteklenecek reformlar (emeklilik reformu gibi) hakkında bilgi girdisi sağlayacaktır. IBRD özellikle uzun vadeli finansal kaynaklar sağlayarak konjonktür karşıtı ve piyasa boşluklarını doldurma işlevlerini desteklemek amacıyla kamu bankaları, kalkınma bankaları ve diğer finansal kuruluşlar ile çalışmaya devam edecektir. Finansmana erişimi arttırmak (örneğin M-KOBİ'lere, kadınların veya sığınmacıların sahibi olduğu işletmelere), kilit sektörlerde yatırımcıları teşvik etmek (örneğin enerji veya teknoloji yenilikçiliği alanlarında) ve müşteri talebi odaklı araçları derinleştirmek ve çeşitlendirmek (örneğin kiralama ve faktöring, şirket tahvilleri, altyapı tahvilleri, İslami finansman, risk paylaşımı olanakları) için gerekli olduğunda yeni finansal sektör kredi hattı operasyonları sunulabilir. Bu bağlamda, uzun vadeli finansman eksikliği sorununun giderilmesine yardımcı olmak amacıyla 2017 MY başlarında yeni bir operasyon – Uzun Vadeli İhracat Finansmanı– sunulmuştur. Bu operasyon spesifik olarak M-KOBİ'lere ve ihracatçılara destek sağlamayı hedeflemektedir. CPF döneminde, finansal sektörün aşağı yönlü risklere karşı daha fazla kırılganlık göstermesi durumunda, program buna uygun olarak uyarlanabilir.

46. Finansmana erişimin artırılması IFC'nin kilit önceliklerinden birisidir. IFC özellikle kırsal alanlar, kadınlara ait işletmeler ve tarımsal işletmeler üzerinde odaklanarak M-KOBİ'lere sunulan finansman olanaklarını arttırmak amacıyla finansal kuruluşlar ve aracı kuruluşlar ile birlikte çalışmaya devam edecektir. IFC, bankaları ve banka dışı finansal kuruluşları (BDFK) yetersiz hizmet alan veya bankacılık hizmetlerinden yararlanmayan kesimlere sağladıkları

desteklerin artırılması amacıyla daha uzun vadeli kaynaklar ile desteklemeye devam edecektir. Finansal piyasaları derinleştirmek ve çeşitlendirmek ve yetersiz hizmet alan kesimlere ulaşmak amacıyla, IFC, tedarik zinciri finansmanı, dijital finansal hizmetler, BDFK'lar (kira- ma şirketleri, sigorta şirketleri ve emeklilik fonları) ve sıkıntılı varlıklara yönelik çözüm plat- formları dahil olmak üzere çeşitli finansman araçlarını ve yöntemlerini kullanıma sunmayı amaçlamaktadır. IFC aynı zamanda teminatlı tahviller, çeşitlendirilmiş ödeme hakları (DPR), yeşil tahviller, belediye tahvilleri ve KÖİ proje tahvilleri (hem avro hem de lira cinsinden) gibi sermaye piyasası araçlarına yatırım yaparak banka finansmanının alternatiflerini destekle- meye devam edecektir. Türk borçluların karşı karşıya oldukları kur riskini yönetebilmeleri için, IFC lira cinsinden finansmanı azami seviyeye çıkartmaya çalışacak ve reel sektörden müşterileri, KÖİ yatırımları ve yüksek miktarda dış borcu bulunan belediyeler için döviz ris- kinden korunma araçları sunacaktır. Artan sermaye erozyonu risklerini göz önünde bulun- durarak, IFC aynı zamanda bankaların düzenlemeye tabi sermayelerini güçlendirmelerine de yardımcı olabilir. Son olarak, IFC belediyelerin kredi değerliliklerinin artırılması amacıyla ticari kreditorlerin artan risk garantisi taleplerine cevap verebilmek için MIGA ile yakın bir eşgüdüm içerisinde çalışacaktır.

- 47. MIGA Türk Eximbank'ı desteklemeye devam edecektir.** Eximbank'ın stratejik rolü göz önü- ne alındığında, 2015 ve 2016 yıllarında kamuya ait işletmelerin finansal yükümlülüklerini yerine getirmemeleri riskini kapsayan teminatlar sağlamıştır, böylelikle bir bütün olarak finansal güçlendirilmesine yardımcı olmuş ve M-KOBİ'lere ve ihracata dönük şirketlere yö- nelik kredilendirme faaliyetlerini desteklemiştir.

CPF Amacı 3: Seçilen Sektörlerde Rekabet Gücünün ve İstihdamın Arttırılması

Amaç 3 için Sonuç Göstergeleri

IFC müşterileri tarafından desteklenen istihdam

IFC'nin desteklediği sermaye fonları tarafından desteklenen istihdam

- 48. Hızla büyüyen bir işgücüne istihdam sağlamak için gerekli işleri yaratmak ve gelir dü- zeylerini yükseltmek için, Türkiye'deki işletmelerin yenilikçilik yaparak, üretkenliklerini arttırarak ve değer zincirinde daha yüksek seviyelere tırmanarak rekabet güçlerini art- tırmaları gerekmektedir.** Dünya Bankası Grubu'nun bugüne kadarki programı ASA faali- yetlerini ticaretin serbestleştirilmesi, rekabet gücü, ihracat kalitesi, belirli sektörlerin değer zincirinde yükselmesi, doğrudan yabancı yatırımı (DYY) çekme yeteneği ve bölgesel yatırım ortamları üzerinde odaklandırmıştı. Geçmişin analiz edilmesi ve geleceğin şekillendirilmesi, iş ortamının iyileştirilmesine yönelik çabalar, yenilikçilik ve teknoloji emilimi (DYY ile yerel şirketler arasındaki bağlantılar gibi yollarla), yerel düzeyde rekabet gücü ve hizmet ticareti ile rekabet gücünün ve üretkenliğin belirleyici etkenlerini anlamaya yönelik çabalar (yeni gerçekleştirilecek Ülke Ekonomik Memorandumu (CEM) kapsamında) yoluyla bu programın güçlendirilmesi beklenmektedir. Düzenleyici ortamın iyileştirilmesini ve GKSS'lerin etkilediği topluluklarda iş fırsatlarının artırılmasını amaçlayan teknik yardım (TY) faaliyetleri de plan- lanmaktadır. Özellikle Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) üzerinde odaklanan, rekabet gücü, kaynak verimliliği ve daha temiz üretim ile ilgili teknik yardım faaliyetleri gerçekleştirilecek- tir. Birlikte ele alındığında, bu ASA faaliyetleri Türkiye'deki DBG diyalogunun merkezi bir par- çasını oluşturacak, reformların tasarımı için kullanılacak bilgiler sağlayacak, gelecekteki DPL dizilerinde ele alınabilecek ilgili reformların temelini oluşturacak ve potansiyel olarak hızlı büyüyen veya yenilikçi KOBİ'lerin hedeflenmesine yardımcı olacaktır (bu da CPF'in 2 no'lu amacı kapsamında sağlanacak finansal sektör desteği yoluyla hedeflenebilecektir). Bu güçlendirilen çerçevenin, IFC ve MIGA desteği ile birlikte özel sektör yatırımlarının artırıl- masını sağlaması beklenmektedir. CPF döneminin daha sonraki aşamalarında, IBRD müşteri talebine bağlı olarak, yenilikçiliği, teknoloji emilimini, daha temiz üretimi ve iyileştirilen iş ortamını destekleyici kredileri arttırmak için ASA çalışmalarından yararlanabilir.

49. Girişimcilik ve yenilikçilik desteği yoluyla istihdam artışının sağlanması IFC'nin bu amaç kapsamındaki önceliğidir. Finansal araçlar ve reel sektör şirketleri ile doğrudan birlikte çalışma yoluyla, Türkiye'deki şirketlerin rekabetçiliklerinin güçlendirilmesine yardımcı olacak (yeni teknoloji, yenilikçilik ve daha iyi yönetim yoluyla) ve bölgesel ve uluslararası ölçekte büyümelerini destekleyecektir. IFC yerel girişimciliği, rekabetçiliği ve yenilikçiliği teşvik eden sermaye fonlarına yatırım yapmaya devam edecek, aynı zamanda hızlı büyüyen ve yüksek katma değerli sektörlerde istihdamı destekleyecektir (örneğin imalat, telekomünikasyon, teknoloji, tarımsal işletme). Ticaret finansmanı sağlayan bankalara garantiler sağlayarak riskleri azaltan Küresel Ticaret Finansmanı programına devam edecektir. IFC aynı zamanda kurumsal yönetim üzerinde odaklanan danışmanlık hizmetleri ile KOBİ'lerin yüksek büyüme performansına sahip değer zincirleriyle daha iyi ilişkiler kurmalarına yardımcı olacak beceri geliştirme etkinlikleri sunmaya devam edecektir. IFC'nin danışmanlık hizmetleri (i) OSB'lerde uygulanacak kaynak verimliliği, daha temiz üretim, sanayi simbiyozları ve yeşil altyapı gibi bir dizi yeşil üretim müdahaleleri, (ii) bankalarca güvenilir projelerin daha iyi tespit edilebilmesi için şirket ve OSB düzeylerinde olurluk incelemeleri (maliyet-fayda analizleri) ve (iii) Türkiye için Yeşil OSB'ler hakkında kapsamlı bir ulusal çerçevenin geliştirilmesi yoluyla Türkiye'nin imalat şirketlerinin rekabet güçlerinin, üretkenliklerinin ve sürdürülebilirliklerinin artırılmasına katkıda bulunacaktır.

Odak Alanı 2: Kapsama

50. Bu alandaki Dünya Bankası Grubu desteği bir yandan Türkiye'nin ikiz hedeflere ulaşma doğrultusundaki başarısını konsolide etmeyi, diğer yandan geride kalanlara ulaşma yönündeki çabaları desteklemeyi amaçlamaktadır. Bunun için, giderek artan sayıdaki işgücü için iyi işler yaratarak demografik avantajdan yararlanmak ve bu kapsamda kadınların, gençlerin ve GKSS'lerin işgücüne daha iyi bir şekilde entegre edilmesi, devam etmekte olan cinsiyet eşitsizliklerinin azaltılması (özellikle ekonomik fırsatlara erişimde), bölgeler arası işgücü piyasası eşitsizliklerinin azaltılması ve öğrenme seviyelerinin yükseltilmesi (özellikle işyerinde ihtiyaç duyulan bilişsel ve davranışsal becerilerin gelişiminin optimal düzeyde olduğu en genç yaşlarda) gerekmektedir. Dünya Bankası Grubu'nun bu odak alanında bugüne kadar uyguladığı program hükümet tarafından finanse edilen programlar (ve DPL'ler) için bilgi girdisi sağlayan ve hükümetin bu alanda gerçekleştirilen reformlardan çoğu için bilgi sağlamadaki rolü sebebiyle bu ortak çalışmaların merkezinde yer almak istediği ASA faaliyetleri üzerinde odaklanmaktaydı. Sadece bu Odak Alanını değil Dünya Bankası Grubu programının tamamını kapsayan eşitlik, kırılma ve bölgesel eşitsizlikler gibi geniş kapsamlı konular, muhtemelen gelecekteki bir CEM veya başka bir ayrıntılı tanımlama çalışması yoluyla derinlemesine ASA çalışmalarının konusu olmaya devam edecektir. DBG programının bu alandaki önemli bir değişikliği 2017 MY'da AB'nin Türkiye'deki Sığınmacılara yönelik Fonu (FRiT) ile finanse edilen yeni yatırım operasyonlarının uygulamaya konulması olmuştur. Söz konusu Fon, GKSS'lere yapılan ev sahipliğini desteklemeye devam etmek için AB'nin Türkiye'ye tahhüt ettiği yardımın çerçevesini oluşturmaktadır. FRiT finansmanı DBG'nin bir yandan ASA faaliyetlerini yatırım projeleri yoluyla daha derinlemesine bir destek ile tamamlamasına olanak tanıırken, aynı zamanda DBG ile AB arasındaki işbirliğini güçlendirmiştir.

CPF Amacı 4: Sosyal Yardımların Etkililiğinin Arttırılması

Amaç 4 için Sonuç Göstergeleri

*Sosyal yardımların yoksulluk uçurumu üzerindeki etkisinde kaydedilen artış
Refah ve kapsayıcılık ile ilgili parasal ve parasal olmayan göstergelerdeki artış.*

51. Bu CPF amacı, sosyal yardımların etkililiğini ve etkinliğini arttırmayı, bölgeler arasındaki farkların azaltılmasına yönelik politikalar için kanıt tabanının güçlendirilmesini ve kırılma grupların daha fazla kapsanmasını sağlamayı hedeflemektedir. ASA programı, fırsat eşitli-

ği ve çok boyutlu yoksulluk dahil olmak üzere, refah ve kapsayıcılık ile ilgili parasal ve parasal olmayan göstergeler üretmeye ve yaygınlaştırmaya devam edecektir. DBG özellikle engelliler gibi kırılgan gruplar için sosyal yardım sistemini daha etkili ve etkin hale getirmek için, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın (ASPB) Yoksulluğu Azaltma Stratejisi ve Sosyal Yardım Reformu girişimini desteklemeye devam edecektir. Dünya Bankası Grubu'nun Avrupa ve Orta Asya bölgesinin Romanlara yönelik destek gündemi, kısa süre önce kabul edilen Türkiye'deki Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesinin (2016-2021) politikalarına destek sağlama çerçevesi yoluyla Türkiye'yi de kapsayacaktır.

CPF Amacı 5: Kadınlar ve Kırılgan Gruplar için İşgücüne Katılımın Arttırılması

Amaç 5 için Sonuç Göstergeleri

Kadınların işgücüne katılımında artış

Gençlerin işgücüne katılımında artış

GKSS'lerin işgücünde istihdam edilebilirliklerinde kaydedilen artış (cinsiyet ayrımı bazında)

IFC'nin imalat sektöründeki müşterileri tarafından doğu ve güneydoğu bölgelerinde doğrudan desteklenen istihdam

52. Bu amaç kapsamındaki Dünya Bankası Grubu desteği, özellikle kadınlar ve gençler olmak üzere daha fazla insanı kayıtlı işgücü piyasasına dahil etmeyi hedeflemektedir. Bu Türkiye'nin demografik fırsat penceresinin faydalarını toplayabilmesi ve yaşlanmadan önce büyüyebilmesi için kritik önem taşımaktadır. Bu zorluğun önemi kabul edilmiştir ve geçmişteki reformlar farklı müdahaleler üzerinde odaklanmıştır. Banka, işgücü piyasasının arz ve talep kısıtlarını ve okulda, eğitimde, istihdamda veya mesleki eğitimde yer almayan bireyleri analiz eden kapsamlı bir ASA paketi sunma rolünü devam ettirmek istemektedir (istihdam tanılama çalışması, asgari ücret gibi işgücü politikalarının, okul öncesi eğitim ve çocuk bakım politikalarının ve sosyal norm kısıtlarının değerlendirmeleri dahil olmak üzere). Bu ASA çalışmalarının amacı, Hükümet'in karar verme süreçleri için bilgi girdisi sağlayabilecek ve sonrasında DPL'ler yoluyla desteklenebilecek reform tavsiyeleri önermek olacaktır (*örneğin esnek çalışma düzenlemeleri, okul öncesi eğitime yönelik vergi teşvikleri, doğum izni / babalık izni, kadınlara ve gençlere yönelik eğitimi ve istihdamı teşvik eden aktif işgücü piyasası programları (AİPP) gibi*). *İş arayanlara sağlanacak destek kapsamında, Dünya Bankası kamu istihdam hizmetleri kurumunun (İŞKUR) kapasitesini ve iş arayanlara yönelik yardımlarının etkililiğini güçlendirmeye yönelik çalışmalarını desteklemeye devam edecektir.*

53. Bu amaç diğer kırılgan grupların istihdam edilebilirliklerini arttırmayı hedefleyecektir. GKSS akışı özellikle bu grupların yoğun olarak bulunduğu güneydoğuda olmak üzere işgücü için yeni zorluklar yaratmıştır. Bu durum, zaten daha düşük gelir seviyelerine sahip olan, kamu hizmetlerinden daha az yararlanan ve finansmana daha az erişimi olan güneydoğudaki insanlar (çiftçiler, tarımsal işletmeler ve özellikle kadınlara ait işletmeler olmak üzere KO-Bİ'ler için) için zaten zorlu olan ortamı daha da ağırlaştırmaktadır. DBG politika danışmanlığı (AB ve SIDA vakıf fonlarının desteği ile) ve proje müdahaleleri yoluyla bu sorunların ele alınmasına yardımcı olacaktır. FRiT tarafından finanse edilen bir işgücü piyasası kapsama projesi (50 milyon €, 2017 MY) AİPP'lere erişimin arttırılması yoluyla GKSS'lerin işgücü piyasasına katılımlarını arttırmayı hedeflemektedir. Bunu tamamlayıcı olarak, FRiT tarafından, GKSS'lerin etkilediği bölgelerde istihdam ve girişimcilik fırsatlarını desteklemeye yönelik IBRD danışmanlık çalışmaları için 5 milyon €'luk bir finansman sağlanmıştır. Müşteri talebinin olduğu ve ikiz hedefler ile bağlantının kurulabildiği yerlerde daha fazla IBRD ve/veya AB yatırımları düşünülecektir. DBG aynı zamanda bu konudaki küresel bilgi rolü kapsamında daha geniş anlamda göç sorunları için de destek sağlamaktadır.

54. IFC, kırılgan ve yetersiz hizmet alan grupların hizmetlere, istihdama ve finansmana erişimlerinde daha fazla eşitlik sağlayan projelere yatırım yapmayı amaçlamaktadır. IFC kadın

girişimcilere ve çiftçilere yönelik KOBİ finansmanlarının ölçeğini yükseltecek ve BDFK'ların bu gruplara yönelik finansmana erişimi arttırmaları için kaldıraç etkisi yaratacaktır. Aynı zamanda geride kalmış bölgelerde istihdamı desteklemek amacıyla, Türkiye'nin güneydoğusunda faaliyet gösteren kilit imalat şirketlerine de yatırım yapacaktır. yetersiz hizmet alan nüfus gruplarının daha iyi kentsel hizmetlere erişebilmelerine yardımcı olmak için, IFC ikinci kademede yer alan daha az gelişmiş bölgelerde ticari açıdan sürdürülebilir kentsel altyapı projelerine yatırım yapma imkanlarını araştıracaktır. Ayrıca, kadın istihdamını ve girişimciliğini destekleyen toplumsal cinsiyet programları geliştirmelerine yardımcı olmak için, Türk şirketlerine danışmanlık hizmetleri sunacaktır.

CPF Amacı 6: Eğitim ve Sağlık Sektörlerinin Performansının Güçlendirilmesi

Amaç 6 için Sonuç Göstergeleri

6-18 yaş arası GKSS'li çocukların örgün okullaşma oranlarındaki artış

*Bulaşıcı olmayan hastalıklara yönelik birincil ve ikincil önleme faaliyetlerinin iyileştirilmesi
IFC'nin sağlık sektöründeki müşterileri tarafından hizmet verilen hasta sayısı*

55. Sağlık sektöründeki program sağlıklı yaşam tarzlarının teşvik edilmesi üzerinde odaklanacaktır. Türkiye ölüm oranının düşürülmesinde ve beklenen yaşam süresinin uzatılmasında zaten çok önemli ilerlemeler kaydetmiş durumdadır; şu anda en büyük potansiyel etkiye sahip zorluk davranışsal riskler ile mücadele ederek sağlıklı yaşam tarzlarını teşvik etmektir. Devam etmekte olan bir IBRD finansmanlı sağlık projesi, Sağlık Bakanlığı'nın kanıta dayalı politika oluşturma kapasitesini güçlendirmeyi, hastane yönetim kapasitesini arttırmayı ve seçilen bulaşıcı olmayan hastalıkları önleme performansını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Proje temel olarak bulaşıcı olmayan hastalıkların risk faktörleri (sigara kullanımı, obezite ve fiziksel hareketsizlik gibi) hakkında farkındalık seviyesini yükseltmeyi ve davranış değişikliklerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır; diğer faaliyetlerin yanı sıra, Türkiye küresel bir obezite çalışmasına dahil edilecektir ve bütün kontrolüne ilişkin deneyimleri belgelenecektir. Ayrıca, IBRD sonuca dayalı müdahaleler ve ödeme reformları yoluyla kaliteli sağlık hizmetlerinin sunulması üzerinde odaklanan faaliyetler yoluyla sağlıkta dönüşüm programının ikinci aşamasını desteklemeye devam edecektir. Bu kapsamda elde edilen başarılar ve karşılaşılan zorluklar ile dönüşümün siyasi ekonomisi belgelenecektir. IFC ve MIGA, uzmanlaşmış sağlık hizmet sağlayıcılarına yatırım yaparak ve sağlık altyapısı finansmanına yönelik alternatif sermaye piyasası çözümleri yaratmaya yardımcı olacak finansal yenilikçilik yoluyla Türkiye'nin sağlık sektörünü desteklemeye devam edecektir. Örneğin, IFC Elazığ KÖİ Sağlık Projesi kapsamında Türkiye'nin ilk KÖİ tahvil ihracını finanse etmiştir; söz konusu tahvil ihracı kredi geliştirme ürünleri yoluyla MIGA ve EBRD tarafından yapılandırılmış ve desteklenmiştir. IFC stratejik yatırımcıları çekmede ve ortaklıklar oluşturmada rol oynayabileceği ve sonrasında finansman ile destek sağlayabileceği uzmanlaşmış hizmetlere yatırım yapacaktır (örneğin biyo-farmasötik üretim). MIGA ise yeni sağlık tesislerinin yapımı ve işletilmesi için siyasi risk sigortası garantileri sağlayarak, Türkiye'nin sağlık KÖİ yatırımlarını desteklemeye hazır olacaktır. IFC ile benzer şekilde, Türkiye'nin sağlık sektöründe finansal yenilikçilik, kısa süre önce kapanan Elazığ tahvil işleminde kullanıldığı gibi, MIGA'nın kredi geliştirme ürünlerinin kullanımını sağlayacak bir odak alanı olarak kalmaya devam edecektir.

56. Eğitim sektöründe, Türkiye'nin son zamanlarda düşen PISA ve TIMSS puanları karşısında Ülke İşbirliği Çerçevesi ASA faaliyetlerini arttıracaktır. Bu ASA faaliyetleri ilköğretim ve öğretmen eğitimi reform çabalarını destekleyecek, eğitimin kalitesini ve eğitim hizmetlerinin izlenmesini etkileyen politikalar için bilgi girdisi sağlayacak ve bunları etkileyecektir. Öğrenmeyi etkilemek için ihtiyaç duyulan zaman göz önüne alındığında, sonuçların CPF döneminde ılımlı düzeyde olması ve başarının dönem sonrasında ortaya çıkması muhtemeldir. Dünya Bankası Grubu'nun küresel deneyime sahip olduğu yaşam boyu öğrenme ve uzaktan eğitim yaklaşımları gibi alanları desteklemek için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile görüşmeler yürü-

tılmaktadır. IBRD eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılmasını ve kaynakların GKSS nüfusunun ve aynı zamanda ev sahibi toplulukların kapasite kısıtları ile karşı karşıya kaldığı yerlere yönlendirilmesini amaçlayan FRIT finansmanlı bir eğitim projesi (150 milyon €) uygulayacaktır. IBRD aynı zamanda göçmen çocukların eğitim ve mesleki eğitim sistemine entegre edilmesi-ne yönelik bir stratejinin oluşturulmasına yönelik teknik destek de sağlamaktadır. Ayrıca, AB Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) ile finanse edilmek üzere, Türk gençleri arasında okul terk oranlarının yüksek olduğu ve GKSS’li gençlerin hiç okula gidememe riskinin mevcut olduğu yerlerde, okul dışındaki gençleri hedefleyen yeni bir proje hazırlanmaktadır. Son olarak, IFC **özel sektör tarafından sağlanacak mesleki eğitimi teşvik etmek amacıyla eğitim hizmet sağlayıcılarına yatırım yapma olanaklarını araştıracaktır.**

Odak Alanı 3: Sürdürülebilirlik

57. Dünya Bankası Grubu’nun programı, Sistematik Ülke Değerlendirmesinin ön plana çıkardığı büyümeyi yeniden daha yeşil, afetlere karşı dayanıklı ve sürdürülebilir bir düzene sokma zorluğunun ele alınmasına yardımcı olacaktır. Türkiye’de ekonomik büyüme ve şehirleşme henüz artan enerji kullanımından, kirlilikten ve sera gazı emisyonlarından ayrılabilmiş değildir; dolayısıyla kaynak verimliliğinin artırılması ve kirliliğin azaltılması için büyük bir potansiyel mevcuttur. Buradaki zorluk, bağlantı olanaklarını ve yığılmanın faydalarını çevresel, sosyal ve finansal açıdan sürdürülebilir bir şekilde sunmaktır (özellikle enerji yoğunluğunun düşürülmesi su kıtlığının önlenmesi bakımından). Program, IBRD’nin yatırım programının yüzde 75’inin ve IFC’nin çalışmalarının önemli bir bölümünün yoğunlaştığı enerji ve kentsel / belediye hizmetleri alanında IBRD ve IFC’nin oturmuş işbirliğinden yararlanacaktır: bu finansmanda basamak yaklaşımının işler hale getirilmesi için mükemmel bir fırsat sunmaktadır. **Ülke İşbirliği Çerçevesi hem devam etmekte olan programının temel alınmasını hem de Türkiye’nin gelecekteki büyüme performansı için kritik önem taşıyan konulara doğru evrilmesini teşvik etmeyi öngörmektedir.** Bu, Onuncu Kalkınma Planının enerji verimliliğinin geliştirilmesi, yerli kaynaklara dayalı enerji üretimi, kentsel gelişim, içme suyu ve atıksu hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi, tarımda suyun etkili kullanımı ve doğal sermayenin sürdürülebilir kullanımı üzerinde odaklanan Dönüşüm Programları ile de uyumludur. Bu odak alanı içerisindeki CPF amaçları şunlardır: (i) enerji arz güvenliğinin ve yeşil enerji üretiminin artırılması; (ii) Şehirlerin sürdürülebilirliklerinin ve afetlere karşı dayanıklılıklarının artırılması; ve (iii) Altyapı varlıklarının ve doğal sermayenin sürdürülebilirliğinin artırılması.

CPF Amacı 7: Enerji Arz Güvenliğinin ve Yeşil Enerji Üretiminin Arttırılması

Amaç 7 için Sonuç Göstergeleri

Yenilenebilir kaynaklara dayalı enerji üretiminin toplam enerji üretimi içerisindeki yüzdelik payı
IFC müşterilerinin yenilenebilir enerji projelerine sağladıkları kredilerin değeri
Müşterilerin ulaştıkları toplam elektrik üretimi ve dağıtımı
Doğal gaz depolama kapasitesindeki artış
Trans Anadolu Boru Hattı (TANAP) Projesi yoluyla sağlanan doğal gaz ithalatı

58. Dünya Bankası Grubu’nun mevcut programı ağır bir şekilde enerji sektörü üzerinde yoğunlaşmaktadır ve IBRD’nin politika danışmanlığı ile teknik yardımlarının IFC ve MIGA destekli özel sektör katılımında artışın yolunu açtığı bir basamak yaklaşımı izlenmektedir. Program Türkiye’nin enerjideki dışa bağımlılığını azaltmasına yardımcı olmayı (petrol ihtiyacının yüzde 92’sini ve doğal gaz ihtiyacının yüzde 98’ini ithal etmektedir), enerji reform gündemini desteklemeyi, enerji üretimini çeşitlendirmeyi (*diğer hususların yanında* yenilenebilir enerji kaynaklarının daha fazla kullanılması yoluyla) ve bölgesel iletim ve dağıtım şebekelerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. AB standartları ile uyumlaşma da kilit bir amaçtır. ASA çalışmaları –AB/IPA, ESMAP ve CTF hibelerinin desteklediği, çatı üstü güneş enerjisi programları, üretim

planlaması, gaz sektörünün yeniden yapılandırılması, akıllı şebeke uygulamaları ve dağıtım şirketleri hakkındaki çalışmalar– hükümetin tartıştığı sektör sorunları hakkında politika danışmanlığı ve “tam zamanında” analizler sunmaya devam edecektir. IBRD, IFC ve MIGA yakın bir şekilde birlikte çalışarak Türkiye’nin özel sektör enerji yatırımlarını daha fazla teşvik etmek, enerji sektörü için düzenleyici ortamı güçlendirmek ve yenilenebilir enerji için uzun vadeli finansmanı arttırmak için KÖİ politika çerçevesini geliştirmesine yardımcı olacaktır⁵. ASA çalışmaları aynı zamanda yenilenebilir enerji üretimine ve iletimine yönelik yatırımları ve ilgili iklim değişikliği faydalarını canlandırabilecek gelecekteki DPL’lerin tasarımına da katkıda bulunacaktır.

59. IBRD yatırım portföyü, yenilenebilir enerji kaynaklarının (rüzgar, güneş, jeotermal) daha fazla kullanılması gibi yollarla Türkiye’nin enerji güvenliğinin ve bileşiminin iyileştirilmesi üzerinde odaklanmaya devam edecektir. CPF programı aşağıdakileri içermektedir: (i) devam etmekte olan Yenilenebilir Enerji Entegrasyon, Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği, Jeotermal Geliştirme ve AB/IPA Enerji Sektörü Teknik Yardım Projeleri yoluyla yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektriğin payının artırılması ve şebekeye entegrasyonunun iyileştirilmesi; (ii) devam etmekte olan Gaz Sektörü Geliştirme Projesi ve önerilen Gaz Depolama Kapasitesinin Arttırılması Projesi yoluyla enerji güvenliği altyapısının geliştirilmesi; (iii) AB/IPA Enerji Sektörü Teknik Yardım Projesi yoluyla enerji ticaretinin geliştirilmesi ve BOTAŞ’ın yeniden yapılandırılması; (iv) TANAP Projesi (Türkiye’nin BOTAŞ şirketine ve Azerbaycan’ın Güney Gaz Koridoruna (SGC) sağlanan 800 milyon ABD\$ tutarındaki IBRD kredisi Asya Altyapı Yatırım Bankası’ndan (AIIB) 600 milyon ABD\$ tutarında bir finansmanı harekete geçirmiştir ve 1,2 milyar ABD\$’na kadar ulaşabilecek bir MIGA garantisini harekete geçirmesi beklenmektedir) yoluyla Azerbaycan’dan gaz ithalatı dahil olmak üzere Türkiye’nin gaz arzının güvence altına alınması ve çeşitlendirilmesi; (iv) sınır ötesi elektrik ve doğal gaz ticaretini sağlamak için enterkoneksiyonların geliştirilmesi; ve (vi) Hükümet ile DBG arasında kararlaştırılan ve enerji sektörünün sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesini destekleyecek diğer alanlar (şebeke kapasitesinin ve akıllı şebeke teknolojilerinin geliştirilmesi, dağıtım ve iletim şebekelerinin sistemlerinin geliştirilmesi gibi). IBRD’nin sektördeki karşılaştırmalı avantajı göz önüne alındığında, müşteri talebine bağlı olarak ve DBG’nin özel sektör finansmanını harekete geçirmedeki basamak yaklaşımı takip edilerek daha fazla enerji yatırımları takip edebilir.

60. IFC Türkiye’nin enerji güvenliğini desteklemeyi ve sektörde gerçekleştirilecek seçici ve stratejik çalışmalar yoluyla enerji bileşiminin yeniden dengelenmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. IFC alternatif yatırımlar yoluyla başarılamayacak yüksek kalkınma etkisine sahip yatırımlar ile IFC’nin özellikle DYY şeklinde harekete geçirici bir rol oynayabileceği projeler üzerinde odaklanacaktır. Artık elektrik dağıtım sektörünün tamamen özelleştirildiği düşünüldüğünde, IFC dağıtım şirketlerinin finansal yapılarının güçlendirilmesi ve kamu mülkiyeti sırasında yetersiz yatırım yapılan dağıtım şebekesinin geliştirilmesine yönelik uzun vadeli finansmanın çekilmesi için özelleştirme sonrası finansal destek sağlamak üzerinde odaklanacaktır. IFC dağıtım şirketlerinin döviz risklerinden korunmaları için uygun finansman planları sunarak kur uyumsuzluğu sorununu aşmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. IFC elektrik dağıtım sektöründeki sorunlardan bazılarını çözmek amacıyla yeni teknolojilere (örneğin akıllı sayaçlar) yapılabilecek yatırım fırsatlarını araştıracaktır. Ayrıca, ithalat terminaleri ve depolama tesisleri ile doğal gaz dağıtımını dahil olmak üzere doğal gaz altyapısına yapılacak yatırımlar yoluyla gaz arzındaki açıkları kapatma fırsatlarını araştıracaktır. MIGA siyasi risk sigortası garantileri sağlayarak yenilenebilir enerji alanındaki DYY girişimlerini desteklemeye hazırdır.

5 Örneğin yenilenebilir enerjiye ilişkin düzenleyici ortam desteği devam etmekte olan AB-IPA Enerji Sektörü Teknik Yardımı ve Çatı Üstü Fotovoltaik Güneş Enerjisi Değerlendirmesi kapsamında sağlanmaktadır. Enerji sektörüne yönelik yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik ilave çalışmalar, KÖİ Geri Ödenebilir Danışmanlık Hizmetleri (RAS) ile koordine edilecektir.

Amaç 8 için Sonuç Göstergeleri

*Hizmet sunumunda iyileşme ve sayısallaştırılmış tapu ve kadastro bilgilerine erişimdeki artış
iyileşen kentsel altyapı ve belediye hizmetlerinden yararlanan ilave kişi sayısı
Afete dayanıklı kamu binalarının sayısının arttırılması ve afetlere karşı hazırlık durumunun
iyileştirilmesi yoluyla şehirlerin afetlere karşı dayanıklılığında sağlanan artış.*

61. Şehirleşmenin Türkiye'nin kalkınma başarısında oynadığı önemli rol göz önünde bulundularak, DBG programı şehirlerin sürdürülebilir ve afetlere karşı dayanıklı hale gelmelerine yardımcı olmak üzerinde odaklanmaya devam edecektir. Türkiye'nin bazı şehirlerinde yüksek nüfus artışı, bağlantı olanaklarını ve yığınlaşma faydalarını olumsuz etkileyebilecek trafik sıkışıklıklarına ve çevresel bozunuma yol açmıştır. Türkiye bu zorluğa karşı şehirlerin hizmetlerini çevresel ve sosyal açıdan daha sürdürülebilir yollarla planlama, inşa etme ve sunma ihtiyaçları üzerinde odaklanan bir "Akıllı Şehirler" yaklaşımını takip etmektedir. Dünya Bankası Grubu, IBRD ile IFC arasındaki bir yatırım koordinasyon platformu yoluyla basamaklı bir yaklaşım getiren Sürdürülebilir Şehirler Programı kapsamında destek sağlamaktadır. Sürdürülebilir Şehirler Programı kapsamında DBG merkezi hükümet ile mevcut belediye finansman ve yatırım çerçevesinin modernize edilmesine yardımcı olacak politika değişiklikleri ve düzenleyici değişiklikler hakkında yapıcı bir diyalogun sürdürülmesi yoluyla finansmanı en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda şehirlerin imtiyazlı finansmana erişim için kredi değerliklerini arttırmalarına ve kamu finansmanını en fazla ihtiyaç duyulan yerlerde yoğunlaştırmalarına destek sağlanacaktır. Kentsel dönüşüm (konutlar dahil olmak üzere) ile ilgili konularda şehirlere ve belediyelere sağlanacak politika danışmanlığı, teknik yardım ve kapasite oluşturma desteği, IFC ve MIGA tarafından desteklenen özel sektör yatırımlarının artmasının yolunu açabilir. Özellikle, IBRD'nin kentsel planlamayı, altyapı ve sermaye yatırım planlamasını geliştirme ve belediyelerin finansal kapasitelerini (kredi değerlikleri dahil olmak üzere) güçlendirme çabalarında belediyeleri desteklemek için İller Bankası ile yürüttüğü işbirliği, Dünya Bankası Grubu'nun özellikle sınır bölgelerinde ve yetersiz hizmet alan bölgelerde yer alan şehirler olmak üzere ikinci kademe şehirlere desteğini arttırmasını sağlayacak, böylelikle hayati altyapı ihtiyaçları için doğrudan sermaye piyasalarından finansman temin edebilmelerini öngören nihai hedefe ulaşmalarına katkıda bulunacaktır. Belediye finansman seçeneklerinin arttırılması (tahvil piyasası ve döviz riskinden korunma araçları dahil olmak üzere) ve etkili bir belediye KÖİ çerçevesi DBG işbirliğinin devam ettirilmesi gereken alanlardır. Son olarak, küresel en iyi uygulamaların paylaşılabilmesi amacıyla, düşük karbonlu kentsel yönetim desteği ve büyük kent merkezlerinde ilgili yatırımların tespiti ile ilgili çalışma imkanları araştırılacaktır.

62. IBRD'nin kredi portföyü, karşılaştırmalı avantaja sahip olduğu bilinen alanlara dayalı olarak stratejik yatırımları hedeflemeye devam edecektir. 2016 yılının sonlarında onaylanan Sürdürülebilir Şehirler Programı bir projeler dizisi olarak öngörülmüştür ve belirli şehirlerin hazırlık durumlarına ve yatırım planlarına bağlı olarak yeni projeler programa dahil olmaktadır. Program, şehirlerin çevresel, sosyal ve finansal sürdürülebilirlik zorluklarını aşmalarına yardımcı olacak planlama ve politika analiz çalışmaları için AB finansmanlı bir teknik yardım çalışması da içerecektir. Yeni projelerin tasarımı yakın zamanda gerçekleştirilen veya devam etmekte olan ASA çalışmalarından yararlanılacaktır. Bunlar arasında aşağıdakiler yer almaktadır: (i) kentsel alanlarda sürdürülebilir su temini ve sanitasyon hizmetlerinin sunulması hakkında kısa süre önce yapılan ve AB standartlarına ulaşabilmek için gerekli ilave çabalar ile iklim açısından akıllı yaklaşımlar için operasyonların performansını iyileştirme fırsatlarının (su kayıplarının azaltılması, atıksu çamuru yönetiminin optimize edilmesi ve arıtılmış atık suların yeniden kullanımı); analiz edildiği ve nicelleştirildiği bir ASA çalışması; (ii) nüfusun en alt yüzde 40'lık kesiminin konut ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin bir çalışma; (iii) AB Ulaşım IPA ve Sürdürülebilir Şehirler IPA programları yoluyla kentsel ulaşım gibi belediye

hizmetlerinin iyileştirilmesi IPA; ve (iv) Küresel Afet Azaltma ve İyileştirme Fonu (GFDRR) tarafından finanse edilen, afet riski yönetimi ve şehirlerin afete karşı dayanıklılığı hakkındaki teknik yardım. Devam etmekte olan Tapu ve Kadastro Modernizasyon Projesi de gayrimenkul piyasası bilgilerine erişimin artırılması yoluyla vatandaşlara hizmet sunumunun geliştirilmesi ve arazi değerlemesinin iyileştirilmesi yoluyla yerel yönetim finansmanını geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Şehirlerin afetlere karşı dayanıklılıklarını arttırmak amacıyla, program kritik kamu tesislerinin depreme karşı güçlendirilmesini ve yapı yönetmelikleri ile arazi kullanım planlarının daha iyi uygulanmasını öngören bir yatırım projesi önermektedir.

- 63. IFC ve MIGA'nın odak alanları arasında, finansal yönetim kapasiteleri ile altyapı projelerini tasarlama, hazırlama ve uygulama kapasitelerini güçlendirmek için belediyeler ile doğrudan birlikte çalışmak yer almaktadır.** IFC'nin Şehirler Platformu, kentsel ulaşım, sokak aydınlatması, atıktan enerji üretme, atık su ve su yönetimi projelerini desteklemek için kredi değerlik durumlarına göre tasarlanmış uzun vadeli belediye finansmanı imkanları içermektedir. IFC, belediyelerin döviz cinsinden kredilerini yönetmelerine yardımcı olacak riskten korunma araçları ile uzun vadeli krediler (hem avro hem de lira cinsinden) ve belediye tahvilleri dahil olmak üzere çok çeşitli ürünler için kaldıraç etkisi yaratabilmektedir. Belediye tahvil piyasasının geliştirilmesi, belediyeler için döviz riskinden korunma araçlarının uygulamaya konulması ve belediyeler için KÖİ çerçevesinin iyileştirilmesi, belediye düzeyinde yeni fırsatlar açmak için DBG işbirliğinin devam ettirilmesini gerektiren alanlardır. IFC, İstanbul ve İzmir'deki başarıları esas alarak, doğrudan imtiyazlı krediler (avro veya lira cinsinden) veya kaynakları yerel bankalar aracılığıyla şehirlere yönlendirmek yoluyla bir portföy yaklaşımından yararlanarak, diğer hızlı büyüyen ve kredi değerliğe sahip şehirlerin bankalarca kabul edilebilir projeler dizisi oluşturmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

CPF Amacı 9: Altyapı Varlıklarının ve Doğal Sermayenin Sürdürülebilirliğinin Arttırılması

Amaç 9 için Sonuç Göstergeleri

*DBG tarafından finanse edilen enerji sektörü projeleri yoluyla sağlanan kümülatif enerji tasarrufu
Yıllık sera gazı emisyonu azaltımı*

- 64. Kamu varlıklarının ve doğal sermayenin kullanılmasında verimliliğin artırılması, Sistematik Ülke Değerlendirmesinde iklim değişikliği üzerinde olumlu etkileri olacak kilit bir kalkınma zorluğu olarak vurgulanmıştır.** Sistematik Ülke Değerlendirmesi, enerji tüketiminde verimliliği artırmanın Türkiye'nin rekabet gücü ve sürdürülebilir ekonomik büyümesi için kilit öneme sahip olduğunu ortaya koymuştur (ve bu aynı zamanda 7 no'lu CPF Amacı kapsamında enerji güvenliği gündemini de desteklemektedir). Dünya Bankası Grubu'nun enerji verimliliği alanındaki programı iyi bir şekilde geliştirilmiştir ve KOBİ Enerji Verimliliği Projesi, Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Projesi yoluyla IBRD yatırımları devam etmektedir. Aynı zamanda sürdürülebilir ve yenilenebilir enerji ile ilgili geniş kapsamlı bir IFC finansman programı da mevcuttur. Bu projeler müşteri talebine bağlı olarak devam niteliğinde veya tevsî niteliğinde projeler ile uygulanmaya devam edecektir. Ayrıca, IBRD, hibe finansmanlı bir Piyasa Hazırlık Ortaklığı Projesi (PMR) yoluyla karbon fiyatlandırması araçlarının ve piyasalarının geliştirilmesini desteklemektedir. IBRD kamu binalarında enerji verimliliğini desteklemek amacıyla sürdürülebilir finansman mekanizmaları ve uygulama modelleri geliştirmeyi amaçlamaktadır ve enerji verimliliği finansmanı alanında yeni pazarların geliştirilmesi için ilave projeleri düşünebilir. ASA programı kapsamında bir Ormancılık Notu ve Orman Toplulukları Sosyoekonomik Araştırması yer almaktadır (her ikisi de kısa süre önce tamamlanmıştır) ve gelecekte bu alanda ilave çalışmalar düşünülebilir. Kalkınma Bakanlığı ile işbirliği içerisinde, 12 numaralı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefinin (SKH) nasıl başarılabileceği ile ilgili olarak sürdürülebilir üretim ve tüketim üzerinde odaklanan bir çalışma yürütülmektedir. Son olarak, IBRD'nin yeni sosyal ve çevresel çerçevesi, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik politikaları ve analitik çalışmaları hakkında diyalogun geliştirilmesi ve ülke içi kapasitenin oluşturulması için sağlam bir temel sunacaktır.

- 65. IFC, enerji verimliliğini arttırmak ve sera gazı emisyonlarını azaltmak amacıyla, imalat, KOBİ, belediye ve ulaştırma altyapısı alanlarında özel sektör yatırımlarını desteklemeye devam edecektir.** IFC portföyü enerji verimliliği alanında odaklanan aracı kuruluşlara uzun vadeli finansman sağlayacaktır. Krediler, sermaye ve yeşil tahviller gibi bir dizi ürün ile enerji yoğunluğunu ve kirliliği azaltmak ve bu amaçlar için başka finansal ortaklardan kaynakların harekete geçirilmesini sağlamak için, sektör düzeyinde doğrudan ortak çalışmalar yapmanın yollarını araştıracaktır. IFC yeşil tahviller ve ipotek teminatlı tahviller gibi yenilikçi araçlar yoluyla yeşil binalar için sağlanan finansmanı arttırmak amacıyla finansal kuruluşlar ile birlikte çalışmalar yapacaktır. Belediye düzeyinde, enerji açısından verimli toplu taşıma, belediye binaları, atık yönetimi, atıktan enerji üretimi ve sokak aydınlatması projelerini destekleme fırsatlarını araştıracaktır. IFC finansmana ek olarak Türkiye'nin evsel konut ve sanayi sektörlerinde yeni enerji verimliliği uygulamaları getirmek için kilit kurumlara ve şirketlere danışmanlık desteği ve eğitim sağlayacaktır.
- 66. MIGA enerji verimliliğini arttırmak ve genel emisyon seviyelerini düşürmek için belediye altyapısı için sağladığı desteği arttırmaya hazırdır.** Bu bağlamda, MIGA geçmişte İstanbul ve İzmir'e sağlanan desteğe benzer şekilde önemli belediye altyapı projeleri için kredi garantileri sağlayabilir.
- 67. Dünya Bankası Grubu ayrıca su ve orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı gibi Sistematik Ülke Değerlendirmesinde önemli olarak tespit edilen alanlarda genişletilmiş bir program uygulamasını savunacaktır.** Bu program Türkiye'deki en kırılgan kesimler arasında sayılan küçük ölçekli çiftçileri ve orman topluluklarını destekleyecektir. Su sektöründe, olası bir IBRD sulama projesi görüşülmektedir. Söz konusu projenin muhtemel bileşenleri arasında sektörün modernizasyonu, tarımda su verimliliğinin artırılması, su kullanıcı birliklerinin kapasitelerinin güçlendirilmesi ve sulama sektörüne özel sektör katılımı için seçeneklerin araştırılması yer alabilir. Ormancılık sektöründe, son Ormancılık Politika Notunda yer alan tavsiyeler, orman sektöründe KOBİ'lerin büyümesinin hızlandırılması üzerinde odaklanacak potansiyel bir projeye ilişkin görüşmeler başlatılmasını sağlamıştır. Söz konusu projenin amaçları arasında orman değer zincirinin geliştirilmesi, bölgeler arası yakınsamanın sağlanması, dışarıya verilen göçün azaltılması ve inşaat ve enerji piyasaları için kaliteli orman ürünlerinin sürdürülebilir bir şekilde üretilmesi yer almaktadır. Tarımda da ortak çalışmalar yapılması mümkündür: örneğin üretkenlik ve rekabet gücü ile ilgili analitik çalışma (CPF Amaç 3 kapsamında önerilmektedir) tarımsal gıda değer zincirlerinin verimliliğinin artırılması ve ticarileştirme fırsatlarını araştırabilir. Son olarak, Dünya Bankası Grubu ulaştırma ile ilgili konularda AB tarafından finanse edilen teknik yardım sağlamaktadır; örneğin çok modlu ulaşım stratejisi, kentsel ulaşım ve öncelikli demiryolu yatırımları gibi. Bu çalışmalardan bazıları CPF dönemi içerisinde finansman fırsatları ortaya koyabilir.

III.4 2018-21 MY Ülke İşbirliği Çerçevesinin Uygulanması

- 68. Ülke İşbirliği çerçevesi, IBRD, IFC ve MIGA'nın güçlü yönlerini esas alan bir araçlar bileşiminden yararlanacaktır.** 2017-21 MY dönemine ilişkin IBRD finansmanının 5 ila 7,5 milyar ABD\$ arasında olacağı tahmin edilmektedir. Ancak gerçekleşen kredi hacimleri müşteri talebine, finansman aracı tercihine, CPF dönemindeki genel performans, IBRD'nin finansal kapasitesine ve IBRD'nin diğer borçlu ülkelerinin taleplerine bağlı olacaktır. IFC'nin mevcut toplam risk seviyesi (küresel olarak ikinci en büyük toplam risk), Türkiye'deki yükselen ekonomik ve siyasi riskler ve küresel olarak gözlenen riskten kaçınma tutumunu yansıtan bir şekilde, IFC'nin kendi hesabına gerçekleştireceği yatırım programının büyüklüğünün yıllık 600-800 milyon ABD\$ düzeyinde olması beklenmektedir. IFC'nin program tutarı, Türkiye'nin yapısal reformlarda kaydedeceği ilerlemeye, ekonomik temellerdeki iyileşmelere ve CPF uygulama dönemindeki siyasi risklere bağlı olarak daha da artırılabilir. IFC yüksek büyüme ve yüksek katma değerli yatırımlar ile KÖİ proje tahvilleri ve belediye KÖİ projeleri gibi alanlar üzerinde odaklanarak çok çeşitli yenilikçi ve yüksek etkili ürünler ve finansal araçlar sunmaya devam edecektir.

69. IBRD finansman programı tek bir Kalkınma Politikası Kredisi (DPL) dizisi önermekte, devam etmekte olan ve üzerinde anlaşılan alanlardaki finansmanı birleştirmekte ve diğer yatırım operasyonları için esnek bir yaklaşım benimsemektedir (Tablo 2). Program tek bir çok sektörlü DPL dizisi içerecektir ve CPF amaçlarına yönelik sağlayacağı spesifik destekler tasarımı sırasında kararlaştırılacaktır. Hükümet, hem çok boyutlu reform planı için sağladığı destek hem de ortaklara ve uluslararası piyasalara verdiği sinyal sebebiyle, Dünya Bankası Grubu ile olan programında Kalkınma Politikası Kredilerinin (DPL) önemini vurgulamaya devam etmektedir. Tamamlama ve Öğrenme Raporunda ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, Türkiye programın farklı unsurlarını bir araya getirebilecek, ASA tavsiyeleri yoluyla daha derin bir ortak çalışmaya ve takibe olanak tanıyan ve değişen ülke bağlamına cevap verebilmek için esnekliğe sahip bağlayıcı bir araç olarak DPL’lerin kullanılmasında iyi bir başarı yakalamıştır. 2018 MY için önerilen finansman, bir yandan mevcut ve üzerinde anlaşılan alanlarda destek sağlarken aynı zamanda geçmiş CPS döneminde elde edilen kazanımların konsolide edilmesini sağlayacaktır. CPF döneminin geri kalan yılları için (2019-21 MY), program, *işbirliğinin diyalogun devam ettiği ancak ortak çalışma şeklinin henüz kararlaştırılmadığı alanlara evrilmesine olanak tanıyacak şekilde esneklik sunmaktadır*. Bu esneklik programın değişen ülke bağlamına uyarlanabileceği ve aynı zamanda gelecekteki 11. Kalkınma Planının amaçları ve somut uygulama ile uyumlu olacağı anlamına gelmektedir (2018 sonrası için).

Tablo 2: 2017-21 MY Dönemi için Gösterge Niteliğindeki Finansman (kaynaklar bazında)

BÜYÜME	KAPSAMA	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
DPL (IBRD, 2018 MY)		
Uzun Vadeli Finansman (IBRD, 2017 MY)	Eğitim (AB FRIT, 2017 MY)	Jeotermal Geliştirme (IBRD ve CTF, 2017 MY)
Finansal Sektör (IBRD, 2019 MY)	İşgücü Piyasasına Entegrasyon (AB FRIT, 2017 MY)	Trans Anadolu Boru Hattı (IBRD, 2017 MY)
Yenilikçilik (IBRD, 2020 MY)	GKSS İstihdam Desteği ve Girişimcilik (AB FRIT, 2018 MY)	Sürdürülebilir Şehirler Projeler Dizisi (IBRD ve IPA, 2017 MY; 2018 MY ve 2020 MY)
	Eğitim: Risk Altındaki Gençler (AB/ IPA, 2018 MY)	Gaz Depolama Genişletme (IBRD, 2018 MY)
	Sosyal Kapsama (IBRD, 2019 MY)	Afet Riski Yönetim (IBRD, 2019 MY)
	Eğitim Reformu (IBRD, 2020 MY)	Sulama (IBRD, 2019 MY)
		Enerji Verimliliği (IBRD, 2019 MY)

70. ASA programı stratejik olarak Türkiye’nin Kalkınma Planlarının ve DBG’nin finansman faaliyetlerinin program temelini oluşturan alanlardaki açık müşteri taleplerine ve sahiplenmesine cevap verecektir (Tablo 3). Genel amaç, karar vericilerin talebinin olduğu, politika ve kurumsal reform seçeneklerinin aktif olarak düşünüldüğü ve çalışmalara yön vermek ve sonuçlarının sahiplenilmesini sağlamak için hükümet tarafındaki muhataplar nezdinde yeterli bağlılığın olduğu alanlarda Dünya Bankası Grubu’nun uluslararası deneyim ve uzmanlık birikiminden kaynaklı bilgiler sunmaktır. Stratejik olarak anlamlı olduğu ve gerekli durumlarda, ASA faaliyetleri Kalkınma Planına da bilgi girdisi sağlayacak, aynı zamanda özellikle DPL’ler olmak üzere iyi tasarlanmış ve hedeflenmiş IBRD kredileri ile ilgili bilgiler sunacaktır. Türkiye’nin karşı karşıya olduğu kalkınma zorluklarının çoğunun farklı alanlara yayıldığı göz önüne alındığında (eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, kapsama, *üretkenlik*, büyüme modelinin daha yeşil hale getirilmesi, vs.) tanılama çalışmaları tipik olarak birkaç CPF odak alanında birden uygulanacaktır. Gerektiğinde ve müşteri talebi olduğunda, Geri Ödenebilir Danışmanlık Hizmetleri (RAS) programının geliştirilmesi için daha fazla çalışma yapılacaktır. Son olarak, DBG Türkiye için de anlamlı olan önemli küresel sorunları takip edecektir; sığınmacılara ilişkin sorunlar, bulaşıcı olmayan hastalıklar ve iklim projelerinin finansmanı gibi.

Tablo 3: Dünya Bankası ASA Programı

BÜYÜME	KAPSAMA	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
Ülke Ekonomik Memorandumu 2017 – Üretkenlik ve Rekabetçilik		
Ülke Ekonomik Memorandumu 2018 – Eşitlik		
Yoksulluk Analizi (Bölgeler Arası Eşitsizlikler dahil olmak üzere)		
DBG-IMF Finansal Sektör Değerlendirmesini (FSAP), emeklilik sistemini, sermaye piyasalarını içeren Finansal Sektör Program Odaklı ASA	Eğitim: (1) PISA ve TIMS sonuçlarının analizi; (2) öğretmen eğitimi ve ilköğretim reformu desteği; (3) göç yönetimi	AB finansmanlı IPA dahil olmak üzere, Program Odaklı Enerji ASA
Yönetişim ile ilgili Program Odaklı Teknik Yardım	İşgücü, eğitim ve beslenme konularına yoksulluk ve eşitlik açısından bakış	Sürdürülebilir Şehirler hakkında Teknik Yardım
İş Ortamı ve Yenilikçilik konulu ASA ve Teknik Yardım	İşgücü piyasaları ve beceriler: (1) işlerin kalitesi, asgari ücret ve kayıt dışılık hakkında Teknik Yardım; (2) Eğitim, istihdam veya Mesleki Eğitim Dışında Olma ile ilgili çalışma; (3) Sosyo-Duygusal Beceriler	SKH Uygulamasına Destek
Adalet Sektörü hakkında Teknik Yardım	Suriyeli Sığınmacı Krizine Müdahale: uyumlaştırma stratejisi, bilgi üretme, etki çalışmaları	Afet Riski Yönetimi hakkında Teknik Yardım
Vergi Politikası Danışmanlığı	Yoksulluğu Azaltma Stratejisi ve Sosyal Yardım Reformu hakkında Teknik Yardım	Orman Sektörü İncelemesi
Mali Politikanın Dağılımsal Etkileri	Sağlık; (1) harcama projeksiyonu aktüerya modeli hakkında Teknik Yardım; (2) sağlık reformu ve birinci basamak sağlık hizmetlerinden yararlanma değerlendirmesi; (3) obezite çalışması	Sürdürülebilir, Verimli ve Güvenli Ulaştırma
	Engellilik ve Yaşlanma Çalışması	Çatı Üstü Fotovoltaik Güneş Enerjisi Değerlendirmesi
		KÖİ Danışmanlık ve KÖİ RAS Hizmetleri
		Konut Çalışması

71. Vatandaş Katılımı: Ülke İşbirliği Çerçevesi, özellikle DBG'nin yatırım finansmanı portföyünde olmak üzere program kapsamında Vatandaş Katılımı faaliyetlerinin arttırılmasını ve yaygınlaştırılmasını önermektedir. Bugüne kadar, Türkiye'de IBRD destekli çeşitli operasyonlar, koruma önlemlerine uyum ile ilgili istişare ve şikayet mekanizmaları gibi Vatandaş Katılımı mekanizmalarından yararlanmıştır ve giderek artan sayıda operasyon faydalanıcı geri bildirim anketlerinden yararlanmaktadır. Örneğin, tapu ve kadastro müdürlüklerinde müşteri hizmetlerini iyileştirme hedefi kapsamında, Türkiye Tapu ve Kadastro Modernizasyon Projesi kadastro hizmetlerine ilişkin faydalanıcı memnuniyetindeki artışları ve mahkemelerde bekleyen kadastro uyuşmazlıklarının sayısındaki azalmayı izlemek için faydalanıcı geri bildirim anketlerinden yararlanmıştır. **Önümüzdeki CPF dönemi için,** yüzde 100 faydalanıcı geri bildirim hedefine ulaşabilmek için tüm Yatırım Projesi Finansmanı (IPF) operasyonlarında Vatandaş Katılımı mekanizmaları güçlendirilecektir. Giriş noktalarını ve ilgili Vatandaş Katılımı mekanizmalarını belirlemek için tüm sektörlerde proje ekiplerine teknik yardım ve kapasite oluşturma desteği sağlanacaktır.

72. Dünya Bankası'nın Vatandaş Katılımını yaygınlaştırmaya yönelik yaklaşımı, Kalkınma Planı öncelikleri ve Türkiye'nin 16 numaralı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefine Ulaşma yönündeki adımları ile uyumludur⁶. Kalkınma Planı, güçlü, çeşitlilik arz eden, çoğulcu ve sürdürülebilir bir sivil toplum için uygun bir ortam yaratarak ve toplumun tüm kesimleri için sosyal ve ekonomik kalkınma süreçlerine katılma fırsatları sunarak, sivil toplum sektörünün güçlendirilmesine öncelik vermiştir. ASA portföyü Türkiye'nin Vatandaş Katılımı ve katılımcı kamu idaresi reformları ile ilgili iyi uygulamalarını belgeleyerek ve yaygınlaştırarak Vatandaş Katılımının güçlendirilmesi üzerindeki odağını arttıracaktır. Hizmet kalitesinin iyileştirilmesi amacıyla açık ve hesap verebilir kurumlar hakkında devam etmekte olan diyalog ve sağlık, arazi yönetimi, yerel yönetim ve göç yönetimi gibi seçilen alanlarda bakanlıklar / kurumlar ile daha fazla diyalog sağlanarak Vatandaş Katılımı ile ilgili ortak çalışmalar daha da derinleştirilecektir. Bu kapsamda, aşağıdaki konular üzerinde daha fazla odaklanılacaktır: (i) şikayetlerin giderilmesine yönelik sistemlerin güçlendirilmesi; (ii) özellikle kadınlar olmak üzere halkın sosyal ve çevresel konulardaki katılımının önünde yer alan engellerin kaldırılması; ve (iii) topluluk kurumlarının afet riski azaltma ve yönetme faaliyetlerine katılımlarının sağlanması. Ek-8'de ayrıntılı bir Vatandaş Katılımı Yol Haritası sunulmaktadır.

Donör Koordinasyonu ve Kaynakların Harekete Geçirilmesi

Dünya Bankası Grubu'nun Türkiye'deki programı kalkınma ortakları ile işbirliğini derinleştirmeye devam etmek ve DBG'nin daha fazla kaynağı harekete geçirme ve ülkelerin finansman ihtiyaçları için kaldıraç etkisi yaratma stratejik hedefini yakalama doğrultusunda çoklu kanallardan yararlanmak için güçlü bir şekilde konumlandırılmıştır. *Türkiye enerji sektöründe özel sektör finansmanının harekete geçirilmesi bakımından "basamak" yaklaşımının sunduğu güçlü bir örnekten yararlanmaktadır.* Aynı sektörde, IBRD Trans Anadolu Boru Hattı Projesi (TANAP) yoluyla Azerbaycan'dan gaz ithalatı ile birlikte Türkiye'nin gaz arzının güvence altına alınmasını ve çeşitlendirilmesini destekleyici nitelikte örnek bir UFK girişimine öncülük etmiştir. Söz konusu proje için Türkiye'ye ve Azerbaycan'a sağlanan 800 milyon ABD\$ tutarındaki birer IBRD kredisi, Asya Altyapı Yatırım Bankası'ndan (AIIB) 600 milyon ABD\$ tutarında bir finansmanı harekete geçirmiştir ve 1,2 milyar ABD\$'na kadar ulaşabilecek bir MIGA garantisini harekete geçirmesi beklenmektedir. Bu çaba, söz konusu projeye yönelik 2 milyar ABD\$ tutarındaki özel sektör finansmanının bir bölümünün karşılanmasını sağlamıştır. Dünya Bankası Grubu'nun durum tespit çalışmaları ve diğer UFK'lar ile işbirliği yoluyla, bu proje için EBRD ve Avrupa Yatırım Bankası'ndan daha fazla finansmanın harekete geçirilmesi amaçlanmıştır. Bu örnekler donör koordinasyonunun *sürdürülmesi, ortaklar için kaldıraç etkisi yaratılması ve basamak yaklaşımının diğer sektörlerde ve projelerde yaygınlaştırılması için iyi uygulama modelleri sunmaktadır.*

Türkiye - AB Katılım süreci yavaş bir şekilde ilerlemekle birlikte, ekonomi gündemindeki AB "çıpa-sı" önemini korumaktadır ve AB sosyoekonomik konularda güçlü bir ortak olmaya devam etmektedir. Dolayısıyla, Dünya Bankası Grubu ile AB arasında iyi bir ilişkinin sağlanması Ülke İşbirliği Çerçevesinin *önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.* AB'nin Türkiye'deki Sığınmacılara yönelik Fonu (FRiT) AB ile Türkiye arasında yapılan ve AB'nin GKSS'lerin barındırılmaya devam etmesi ve AB'ye yasa dışı geçişlerinin caydırılması için taahhüt ettiği desteği kapsayan bir çerçeve anlaşma-dır. FRiT kapsamında, Dünya Bankası Grubu eğitim, işgücü piyasaları ve girişimcilik alanlarında üç farklı operasyon idare etmektedir.

6 SKH 16 - Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve herkesi kucaklayan toplumları teşvik etmek, herkesin adalete erişimini sağlamak, her seviyede etkin, hesap verebilir ve kucaklayıcı kurumlar inşa etmek

IV. ÜLKE İŞBİRLİĞİ ÇERÇEVESİ PROGRAMININ RİSKLERİNİN YÖNETİLMESİ

73. CPF amaçlarının başarılması konusundaki genel risk orta düzeydedir. Bu risk düzeyi, halihazırda hem yurt içinde hem de bölgesel ölçekte gözlenen karmaşık politika ve yönetim bağlamını ve finansal sektördeki de dahil olmak üzere makroekonomik kırılganlıklardan kaynaklanan risklerdeki artışı yansıtmaktadır. Türkiye'deki durumun dinamik özelliği göz önüne alındığında, risk değerlendirmesi Performans ve Öğrenme İncelemesi (PLR) kapsamında gözden geçirilecektir. Genel bir risk azaltma önlemi olarak, Ülke İşbirliği Çerçevesi ülke bağlamına cevap verebilecek ve uygulamadaki ilerlemeyi düzenli olarak değerlendiren esnek bir program yapısını güçlü bir şekilde vurgulamaktadır. CPF riskleri Standart Operasyonlar Risk Derecelendirme Aracı (SORT) kullanılarak değerlendirilmiştir ve sonuçları aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

Risk kategorileri	Derecelendirme Notu
1. Politika ve yönetim	Önemli
2. Makroekonomik	Önemli
3. Sektör stratejileri ve politikaları	Düşük
4. Projenin veya programın teknik tasarımı	Orta
5. Uygulama ve sürdürülebilirlik için kurumsal kapasite	Orta
6. İtibari	Düşük
7. Çevresel ve sosyal	Orta
8. Paydaşlar	Orta
GENEL	Orta

74. Türkiye şimdiye kadar görülmemiş bir dizi politika ve yönetim riski ile karşı karşıyadır. Temmuz 2016'daki başarısız darbe girişiminden bu yana Türkiye'de yaşanan olaylar yurt içindeki manzarayı değiştirmiştir ve planlanan anayasal değişiklikler yeni bir cumhurbaşkanlığı sistemi getirerek yönetim sistemini değiştirecektir. Hükümetin anayasayı değiştirme (TBMM ve referandum yoluyla) ve jeopolitik gerginlikleri ve bunların özellikle doğu ve güneydoğu bölgeleri olmak üzere Türkiye üzerindeki etkilerini yönetme çabaları üst düzey hükümet görevlilerinin zamanlarının ve dikkatlerinin önemli bir bölümünü almakta, ihtiyaç duyulan reformlarda gecikme riski doğurmaktadır.

Risk Azaltma: Dünya Bankası Grubu, diğer kalkınma ortakları ve özel sektördeki ortaklar ile birlikte, bu riskleri yakından izlemeye devam edecek ve yetki ve uzmanlık alanı gerektirdiğinde bu bağlamdan çıkan ekonomik sorunların ortadan kaldırılabilmesi için CPF çerçevesinde sağlanacak destekte değişiklikler yapabilecektir. CPF'in esnek yapısı bu noktada devreye girecek ve özellikle Dünya Bankası Grubu'nun finansman sağlama şekli ve yeri ile ilgili değişiklikler yoluyla program duruma göre uyarlanabilecektir. İhtiyatlı bir makroekonomik ortam yaratabilmek ve bağlama uygun sosyal ve yapısal reformlar uygulayabilmek amacıyla, önerilen DPL dizisi, hem miktar hem de politika içeriği bakımından koşullara göre kalibre edilebilecektir. Eğer DPL desteği için uygun görülmez ise, programın daha dar bir hedefleme ile, olgunlaşmış çalışma alanlarındaki kazanımların konsolide edilmesi veya yaygınlaştırılması (enerji, finansal sektör, şehirler) ve kırılgan nüfus gruplarının ikiz hedeflere ulaşmasına yardımcı olacak yatırımların analizi veya yönetilmesi üzerinde odaklandırılması sağlanacaktır (halihazırda AB finansmanı ile Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler için yapıldığı gibi).

75. Alt bölgenin zorlu jeopolitik ortamı da zorluklar sunmaktadır. Avro bölgesindeki zorluklar, Türkiye'nin AB'ye katılımı ile ilgili zorlu tartışmalar, Suriye'de devam eden çatışmalar ve bunların terör şeklinde ortaya çıkabilecek yayılma riskleri, Türkiye'nin hem Rusya hem de ABD ile olan dinamik ilişkileri göz önüne alındığında bölgesel riskler daha karmaşık hale gelmiştir. Bu zorluklar siyasi, ekonomik ve sosyal konuları olumsuz etkileme riski doğurabilir. Olumsuz gelişmeler aynı zamanda özel yatırımları daha fazla caydırabilir.

Risk Azaltma: Bu risklerin gerçekleşmesi halinde, Dünya Bankası Grubu desteği uygun bir şekilde ılımlı bir düzeye çekecektir. Böyle bir uygulama, planlanan DPL'in ertelenmesi, içeriğinin değiştirilmesi ve hacminin uyarlanması anlamına gelebilir; aynı zamanda proje finansmanının mevcut risklere cevap veren yatırımlara yönlendirilmesine de yol açabilir. İster yurt içindeki olumsuz koşullardan kaynaklansın isterse yatırımları Türkiye'den uzaklaştıran başka yerlerdeki cazip koşullardan kaynaklansın, sermaye çıkışları Hükümet'in uluslararası piyasalardaki daha kötü koşulları telafi etmek amacıyla DBG ve UFK finansman olanakları ile daha fazla ilgilenmesine yol açabilir. Aynı zamanda yeni önem kazanan konularda verimli bir diyalog da sağlayabilir. Her halükarda, iş ortamını iyileştirmeye ve afetlere karşı dayanıklılığı ve kapsamı arttırmayı amaçlayan reformlara yönelik DBG desteği önemini koruyacaktır ve DBG'in Türkiye'deki çalışmalarının bel kemiğini oluşturacaktır.

76. Yurt içindeki ve yurt dışındaki zorluklar halen makroekonomik görünüm için riskler sunmaktadır. 2016 yılında, Türkiye tekleyen bir büyüme performansı, düşük DYY girişleri (Türkiye'nin önemine ve potansiyeline sahip bir ülke için zaten düşük düzeylerdeydi), devam eden yüksek cari açık ve uluslararası kredi derecelendire kuruluşlarınca not düşürmeleri yaşamıştır. Yükselen petrol fiyatları ve ABD faiz oranları ve düşen turizm gelirleri ticaret ve cari hesaplar üzerinde baskı yaratmaya devam edebilir. Ancak, (Türkiye'nin ana ticaret ortağı olan) AB'deki yükselen büyüme hızının ve liradaki değer kaybının ticareti ve cari hesapları desteklemesi olasıdır. Alt-bölgesel krizler (Suriye ve Irak'taki) Türkiye'yi yatırımcılar için daha az cazip hale getirmektedir ve yaklaşık üç milyon GKSS'linin barındırılması ile ilişkili maliyetler mali stresi daha da arttırmaktadır. Belirli düzeydeki parasal sıkılaştırmaya rağmen, enflasyon halen hedefin üzerindedir. Son zamanlara kadar Türkiye'nin ekonomik başarısının köşe taşı olan mali politika, yakın zaman önce uygulamaya konulan mali teşvik paketi ve artan şarta bağlı yükümlülükler portföyü ile birlikte genişlemeci bir süreçten geçmektedir.

Risk Azaltma: Dünya Bankası Grubu –IMF ile birlikte– gelişmeleri yakından izleyecektir. Ek olarak, makroekonomik dayanıklılığı arttırmak ve hükümetin yeni ortaya çıkan kırılganlıklara cevap vermesine yardımcı olmak için Teknik Yardım ve danışmanlık programını arttıracaktır. Kısa ve orta vadede, Türkiye'nin önündeki temel zorluk kaldıraçsızlık sürecini tetikleyebilecek bir resesyondan kaçınmak ve tamponları yeniden oluşturmak, enflasyonu düşürmek ve dış dengeleri korumak için dış finansman koşullarından iyi bir şekilde yararlanmak olacaktır. Burada gerekli olması halinde DPL kredi dizisi dikkatli bir şekilde uygulanacaktır.

77. Finansal sektörün kırılganlığı ve bir bütün olarak ekonomi üzerindeki potansiyel yayılma etkileri ile ilgili giderek artan endişeler mevcuttur. Türkiye'nin finansal sektörü, ekonomideki yavaşlama, kurlardaki oynaklık ve dinamik siyasi bağlam sebebiyle artan istikrar baskıları ile birlikte karşıdan esen rüzgarlar ile mücadele etmektedir. Sektör yapısal ve konjonktürel faktörler sebebiyle özellikle kırılgandır. Yapısal faktörler arasında döviz cinsinden ve kısa vadede tutulan tasarrufların ve borçların seviyesinin yüksek olması, sınır ötesi finansmana olan bağımlılık ve önemli bankaların iş modellerindeki yaklaşma yer almaktadır. Konjonktürel faktörler arasında artan şirket kaldırıcıları, artan şirket-banka ve (şarta bağlı) şirket-devlet risk toplamları ve bankaların aktif kalitelerindeki kötüleşme yer almaktadır. IMF-DB Finansal Sektör Değerlendirmesi (FSA) bankacılık sektöründeki sermaye tamponlarının kısa süreli şoklara karşı dayanıklı olmakla birlikte, daha uzun süreli bir resesyonun bazı bankaları gelecekteki olası küresel likidite kısıtları düşünüldüğünde temin etmesi güç olabilecek ilave sermaye arayışı içerisine itebileceğini göstermiştir. Küresel likidite kısıtlarındaki potansiyel bir artış bu durumu daha da ağırlaştırabilir.

Risk Azaltma: Dünya Bankası Grubu, diyalog, teknik yardım ve olası DPL desteği ve IMF ile yakın koordinasyon yoluyla (Madde IV incelemeleri kapsamında) FSA tavsiyelerini uygulayarak finansal sektör risklerini azaltabilir. Finansal sektörde devam etmekte olan operasyonlar, yeni ortaya çıkan sorunlara karşı gerektiğinde ve uygulanabilir olduğunda yeniden yapılan-

dırılabilir ve yeni kredi hatları açılabilir. Türkiye'nin yüksek dış riski sebebiyle lira üzerindeki baskının artması beklentisi göz önüne alındığında, IFC reel sektör müşterileri, KÖİ yatırımları ve büyük açık döviz pozisyonu olan belediyeler için para birimi takasları sağlayacaktır. Ayrıca, IFC ticari kreditorlerin artan risk garantisi taleplerine cevap verebilmek için MIGA ile yakın bir koordinasyon sağlayacaktır. IFC bankaların düzenlemeye tabi sermayelerini güçlendirmelerini desteklemeye hazır olacaktır.

78. Koordinasyon sorunları, kurumsal yeniden yapılandırma ve projelerin uygulayıcı kurumlar tarafından zayıf bir şekilde sahiplenilmesi sebebiyle proje uygulamasına yönelik kurumsal kapasite ve sürdürülebilirlik etkilenebilir. Bu risk genel olarak orta dereceli olarak değerlendirilmiştir; ancak bu faktörler yönetim kademeleri arası koordinasyon zorluklarını *ağır-laştırabilir*, politika yönelimini etkileyebilir ve geçmişte proje uygulamalarını zaman zaman aksatan bir husus olarak yatırımlar ve diğer proje faaliyetleri üzerinde uzlaşmaya varılmasında güçlükler yaratabilir.

Risk Azaltma: Dünya Bankası Grubu, projelerinde ve ASA çalışmalarında daha güçlü bir izleme ve koordinasyon için daha yoğun bir kapasite oluşturma yoluyla bu riski azaltacaktır. Dünya Bankası Grubu belirli alanlarda programını genişletmeden önce müşterilerin kararlılığı ile ilgili daha açık sinyaller arayacaktır. Bu bağlamda olumlu bir faktör hükümetin kalkınma planını uygulama konusundaki kararlılığının devam etmesidir. Sosyal programların iyileştirilmesi, emeklilik rejiminin uyarlanması ve kırılgan gruplara yönelik fırsatların artırılması gibi hassas konulardaki mevcut çabaları da bu kararlılığı kanıtlamaktadır. Dünya Bankası Grubu'nun birlikte çalıştığı kurumlar geleneksel olarak güçlü kurumlardır. Ancak, kurumsal riskler son zamanlarda karar vermede tereddütlere yol açmıştır. Aynı zamanda, Dünya Bankası Grubu'nun itibarı ve koruma önlemleri alanındaki kılavuz ve politikalarının nasıl değer kattığını ve kalkınma sonuçlarını iyileştirdiğini göstermeye devam etmesi gerekmektedir. Ülke İşbirliği Çerçevesi, programın devam etmekte olan portföyün güçlü alanları üzerinde odaklanacak ve ilave finansman ve takip projeleri sunacak şekilde uyarlanmasına olanak tanıyabilir.

Ek 1. Ülke İşbirliği Çerçevesi Sonuç Matrisi

ODAK ALANI 1: BÜYÜME

İhtiyatlı makroekonomik ve mali yönetim Türkiye'nin gösterdiği bu iyi performansın köşe taşı oluşturmuştur, ancak dış şoklara karşı dayanıklılık zayıflamış ve kırılganlıklar artmıştır. Aynı zamanda, siyasi bağlamdaki değişiklikler, jeopolitik gerilimler, yükselen petrol fiyatları ve ABD'de faiz oranlarında beklenen artışlar yatırımcı ve tüketici güvenliğini bastırmıştır. Tüm bunlar büyüme beklentilerini etkilemektedir. Türkiye'nin banka merkezli finansal sektörü de stres altındadır ve hanehalklarına ve şirketlere kredilerde kısıntıya gitmektedir. Daha yüksek bir büyüme yoluna dönmek ve yüksek gelirli ekonomilere yaklaşabilmek için, Hükümet'in mali yönetimi güçlendirmeye, hukukun üstünlüğünü ve bağımsız piyasa düzenlemesini güçlendirmeye yönelik kurumsal reformları derinleştirmeye ve daha etkili bir finansal sektör için gerekli ortamı yaratmaya devam etmesi gerekmektedir. Türkiye'nin kısa vadeli dış finansmana bağımlılık sorununu çözebilmek için, diğer hususların yanında finansmana erişimin artırılması ve finansal piyasaları derinleştirerek ve çeşitlendirerek finansal tabana yaymanın geliştirilmesi gerekmektedir. Türk şirketlerinin daha fazla katma değer yaratmak ve daha fazla ve daha iyi işler yaratabilmek için yenilikçiliği ve teknolojiyi geliştirerek üretkenliklerini arttırmaları gerekmektedir. Bu zorluklar, birinci Odak Alanı kapsamındaki CPF amaçları tercihinin temelini oluşturmaktadır.

CPF Amacı 1: Mali Hareket Alanının Arttırılması

Müdahale Mantığı: Dünya Bankası Grubu'nun programı, sağlam analitik çalışmalar, politika danışmanlığı ve gerçekleştirilecek reformlara yönelik DPL finansmanı yoluyla hükümete yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Gelir vergisi kanunu ve risk yönetim kılavuzları dahil olmak üzere mali yönetim planının, iç denetim stratejisinin ve mali politikanın dağılımsal etkilerinin analizi yoluyla mali hareket alanının korunması üzerinde odaklanılacaktır. Bu bilgi çalışmalarının sonucunda belirlenecek politika tavsiyeleri, IBRD programının çekirdek bir parçasını oluşturacak ve kilit ekonomik reform önceliklerini destekleyen kapsamlı bir odak alanına sahip olacak bir önerilen DPL (kalkınma politikası kredisi) dizisinin temelini oluşturacaktır. Ülke İşbirliği Çerçevesinin esnek yaklaşımı, büyüklüğü ve sıklığı ülke durumuna, reform programının gücüne ve finansman ihtiyaçlarına bağlı olacak DPL dizisinin tasarımı ve kendisini gösterecektir. DPL dizisinin desteklediği reform programının kapsamı hakkında daha fazla ayrıntı ancak hazırlık aşamasında belli olacaktır, dolayısıyla gelecekteki CPF Performans ve Öğrenme İncelemesinde (PLR) sunulacaktır.

CPF Amaç Göstergeleri	Destekleyici İlerleme Göstergeleri	DBG Programı
<i>Doğrudan vergi gelirlerinin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı.</i> Başlangıç Durumu: 2015 itibarıyla %29,2 Hedef: 2021 itibarıyla yüzde 40 (Not: başlangıç durumu gelir ve kardan alınan verginin toplam vergi gelirleri içerisindeki payını temsil etmektedir.)	Kurumlar vergisi ve gelir vergisi kanunlarını birleştirerek vergi tabanını genişleten yeni bir kanunun çıkarılması yoluyla gelir vergisine ilişkin mevzuat çerçevesinin iyileştirilmesi. Başlangıç Durumu: Yok (2016) Hedef: Var (2017)	Yeni finansman: DPL dizisi Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA): Vergi politikası danışmanlığı Program odaklı yönetim TY
<i>Kamu idaresinde iç kontroller için bir izleme sisteminin kurulması</i> Başlangıç Durumu: Bilgi girilmiş bir izleme yazılımı bulunmamaktadır (2016) Hedef: Merkezi yönetim kurumlarına ilişkin verilerin yüzde 70'inin izleme yazılımına girilmesi (2018)	Kamu idaresi için yeni bir risk yönetim kılavuzunun yayınlanması Başlangıç Durumu: Yok (2016) Hedef: Var(2019) Yeni bir iç denetim strateji belgesinin yayınlanması 2017-2019 Başlangıç Durumu: Yok (2016) Hedef: Evet (2017)	Yeni finansman: DPL dizisi Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA): Vergi politikası danışmanlığı Program odaklı yönetim TY ECA Kamu Mali Yönetim Vakıf Fonu İç denetim SAFE Vakıf Fonu

CPF Amaç 2: Yetersiz Hizmet Alan Segmentler İçin Finansmana Erişimin Arttırılması			
Müdahale Mantığı: Finansal sektörün güçlendirilmesi, daha hızlı ve özel sektörün sürüklediği bir büyüme için kritik önem taşır. Bunun için yapısal zorlukların aşılması, banka merkezli bir finansal sistemden uzaklaşılması, finansal piyasaların ve sermaye piyasalarının derinleştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, yetersiz hizmet alan kesimlere (M-KOBİ'ler ve kadınlar) ulaşabilmek için finansmana erişimin yaygınlaştırılması gerekmektedir. CPF, hükümet politikalarına bilgi girdisi sağlayacak ve IBRD ve IFC'nin gelecekteki yatırımlarının temelini oluşturacak anılamı ASA çalışmalarının sunulması üzerinde odaklanacaktır. ASA programı; finansal sektörün çeşitlendirilmesi, emeklilik sistemi, sermaye piyasasının geliştirilmesi ve sektörün karşısından esen rüzgarların ve bunlara karşı müdahalelerin analizi gibi kritik konuları kapsayacaktır. IBRD özellikle finansmana erişimi arttıran, kilit sektörlerdeki yatırımcıları teşvik eden ve finansman araçlarını derinleştiren ve çeşitlendiren uzun vadeli finansal kaynaklar sunan yeni finansman operasyonları yoluyla kamu bankaları, kalkınma bankaları ve diğer finansal kuruluşlar ile çalışmaya devam edecektir. IFC özellikle kırsal alanlar, kadınlara ait işletmeler ve tarımsal işletmeler üzerinde odaklanarak M-KOBİ'lere sunulan finansman olanaklarını arttırmak amacıyla finansal kuruluşlar ve aracı kuruluşlar ile birlikte çalışmaya devam edecektir. IFC, (i) bankaları ve banka dışı finansal kuruluşları (BDFK) yetersiz hizmet alan veya bankacılık hizmetlerinden yararlanmayan kesimlere sağladıkları desteklerin arttırılması amacıyla daha uzun vadeli kaynaklar ile desteklemeye, (ii) çeşitli finansman araçlarını ve yöntemlerini kullanıma sunmaya; (iii) reel sektörden müşterileri, KÖİ yatırımları ve yüksek miktarlı dış borcu bulunan belediyeler için faiz oranı ve para birimi takaslarından yararlanmaya; ve (iv) teminatlı tahviller, çeşitlendirilmiş ödeme hakları (DPR), yeşil tahviller, belediye tahvilleri ve KÖİ proje tahvilleri (hem avro hem de lira cinsinden) gibi alternatif borç araçlarını desteklemeye devam edecektir. IFC belediyelerin kredi değerliliklerinin arttırılmasını ve M-KOBİ'lere ve ihracat şirketlerine yönelik kredilendirme faaliyetlerinin desteklenmesi amacıyla, ticari kreditorlerin artan risk garantisi taleplerine cevap verebilmek için MIGA ile yakın bir eşgüdüm içerisinde çalışacaktır.			
CPF Amaç Göstergeleri	Destekleyici İlerleme Göstergeleri	DBG Programı	Devam eden finansman:
<i>Finansal hizmetler ile ulaşılan insanlar, mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (M-KOBİ) ve ihracatçılar</i> Başlangıç: 2,2 milyon kişi (2015) Hedef: 4,1 milyon kişi (2019) <i>Bunlara arasında ulaşılan kadınlara ait KOBİ'ler (sayı)</i> Başlangıç: 27,000 (2015) Hedef: 28,500 (2019) <i>IBRD finansal hizmetleri ile ulaşılan M-KOBİ ve ihracatçı sayısı</i> IBRD Başlangıç Durumu: 116.000 (2016) IBRD Hedef: 232.000 (2020) <i>Bireysel emeklilik yatırımcılarının / üyelerinin portföy büyüklüğündeki artış</i> Başlangıç Durumu: 2016: 6,6 milyon Hedef: 2020: 7,5 milyon (cinsiyet bazında ayrıştırılmış veriler toplanmaktadır ve PLR'de sunulacaktır)	IBRD finansal sektör kredi hatlarından yararlanan şirketler için uzatılmış kredi vadeleri Başlangıç: Yok (gösterge uygulamaya giren DB finansal sektör kredi hatları ile bağlantılı) Hedef: >1 IFC müşterilerinin ödenmemiş M-KOBİ kredi portföyünün hacmi IFC Başlangıç: 30,5 milyar \$ (2015) IFC Hedef: 60 milyar \$ (2019) <i>Bunun içinde kadınlara ait M-KOBİ'ler;</i> Başlangıç: 130 milyon \$ (2015) Hedef: 220 milyon \$ (2019) IBRD müşterilerinin ödenmemiş M-KOBİ kredi portföyünün ve ihracat kredi portföyünün hacmi IBRD Başlangıç: 14,5 milyar \$ (Ocak 2016) IBRD Hedef: 29 milyar \$ (2020) Ödenmemiş şirket borçlanma senetleri portföyünde artış (milyar ABD\$) Başlangıç: 2016: 58 milyar ABD\$ Hedef: 2020: 70 milyar ABD\$	Yeni finansman: DPL dizisi Yeni Finansal Sektör projesi Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA): Finansal sektörün derinleştirilmesi hakkında TY: uzun vadeli altyapı yatırımlarının finansmanı için kira sertifikası (<i>sukuk</i>) ve alternatif sermaye piyasası araçları üzerinde odaklanacak Finansal Sektör Değerlendirmesi takip TY: Finansal sektörün denetlenmesi, izlenmesi, dayanıklılığı arttırmak için sistematik risk ve kriz yönetimi üzerinde odaklanacak IFC finansmanı: Sermaye piyasasının geliştirilmesi – belediye, Eurobond ve yerel para birimi tahvil piyasalarına yatırım. Bankacılık sektöründe derinliği ve rekabeti arttırmaya yönelik sekürütasyon ürünleri.	Yenilikçi Finansmana Erişim KOBİ III Uzun Vadeli İhracat Finansmanı

	Hisseleri borsada işlem gören şirket sayısındaki artış Başlangıç: 2016: 381 Hedef: 2020: 450 Kurumsal yatırımcıların portföy büyüklüğündeki artış Başlangıç: 2016: 105 milyar TL Hedef: 2020: 150 milyar TL	Faiz oranı ve para birimi riskini azaltmaya yönelik riskten korunma araçları. Yerli ve uluslararası bankalar için risk azaltma ve sermaye rahatlatma araçları. Bankalara ve BDFK'lara (kiralama ve faktöring şirketleri ve sıkıntıdaki varlık platformları) yetersiz hizmet alan kesimlere sağladıkları finansmanı arttırmaları için uzun vadeli finansman Tedarik zinciri finansman çözümleri IFC danışmanlık hizmetleri: Belediye tahvil piyasasının geliştirilmesi (IBRD ile birlikte) MIGA: Türk Eximbank için, bir kamu iktisadi teşebbüsünün finansal bir yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumuna karşı garanti sağlanması (NHFO-SOE)
CPF Amacı 3: Seçilen Sektörlerde Rekabet Gücünün ve İstihdamın Arttırılması		
Müdahale Mantığı: Sistematik Ülke Değerlendirmesi, Türkiye'deki işletmelerin yenilikçilik yaparak, üretkenliklerini arttırarak ve değer zincirinde daha yüksek seviyelere tırmanarak rekabet güçlerini arttırmaları gerektiğini ortaya koymuştur. IBRD'nin programı Hükümetin rekabetçilik, ticaretin serbestleştirilmesi, ihracat kalitesi, yenilikçilik, değer zincirinin ilerletilmesi, doğrudan yabancı yatırım (DYY) çekme yeteneği ve bölgesel yatırım ortamları ile ilgili çabalarını destekleyen bir Ülke Ekonomik Memorandumu (CEM) yoluyla derinlemesine bir tanılama çalışması üzerinde odaklanacaktır. Bunu tamamlayıcı olarak, özellikle Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) üzerinde odaklanarak, rekabet gücünün kaynak verimliliği ve daha temiz üretim ile ilgili boyutlarının ve düzenleyici ortamın iyileştirilmesine yönelik teknik yardım faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Bu ASA faaliyetleri gelecekteki DPL dizilerinde ele alınabilecek ilgili reformların temelini oluşturacak ve potansiyel olarak hızlı büyüyen veya yenilikçi KOBİ'lerin hedeflenmesine yardımcı olacaktır (bu da CPF'nin 2 no'lu amacı kapsamında sağlanacak finansal sektör desteği yoluyla hedeflenebilecektir). Bu güçlendirilen çerçevenin, IFC ve MIGA desteği ile birlikte özel sektör yatırımlarının arttırılmasını sağlaması beklenmektedir. CPF döneminin daha sonraki aşamalarında, IBRD müşteri talebine bağlı olarak, yenilikçiliği, teknoloji emilimini, daha temiz üretimi ve iyileştirilen iş ortamını destekleyici kredileri arttırabilir; bu husus PLR'de yansıtılacaktır. Finansal araçlar ve reel sektör şirketleri ile doğrudan birlikte çalışma yoluyla, IFC yeni teknolojileri, yenilikçiliği ve daha iyi yönetimi destekleyen yatırımlar yoluyla Türkiye'deki şirketlerin rekabetçiliklerinin güçlendirilmesine yardımcı olacak ve bölgesel ve uluslararası ölçekte büyümelerini destekleyecektir. IFC yerel girişimciliği, rekabetçiliği ve yenilikçiliği teşvik eden sermaye fonlarına yatırım yapmaya devam edecek, aynı zamanda hızlı büyüyen ve yüksek katma değerli sektörlerde istihdamı destekleyecektir (örneğin imalat, telekomünikasyon, teknoloji, tarımsal işletme). IFC ayrıca ticaret finansmanı sağlayan bankalara garantiler sağlayarak riskleri azaltan Küresel Ticaret Finansmanı programını genişletecektir. IFC Türk şirketlerine kurumsal yönetim danışmanlık hizmetleri ile birlikte KOBİ'ler ve hızlı büyüyen değer zincirleri arasındaki bağlantıları iyileştirmeye yönelik teknik yardım sağlayacaktır.		

CPF Amaç Göstergeleri	Destekleyici İlerleme Göstergeleri	DBG Programı
<i>IFC müşterileri tarafından desteklenen istihdam (imalat, telekom, teknoloji, tarımsal işletme)</i> Başlangıç Durumu: 39.400 (2015) Hedef: 59.000 (2019) <i>Desteklenen kadın istihdamı</i> Başlangıç Durumu: 11.000 (2015) Hedef: 12.000 (2019) <i>IFC'nin desteklediği sermaye fonları tarafından desteklenen istihdam (#)</i> Başlangıç Durumu: 15.000 (2015) Hedef: 17.000 (2019)	IFC müşterilerinin ulaştığı öğrenciler: Başlangıç Durumu: 11.500 (2015) Hedef: 19.700 (2019) Ulaşılan kız öğrenciler Başlangıç Durumu: 6.200 (2015) Hedef: 8.800 (2019) IFC'nin tarımsal işletme müşterilerinin ulaştığı çiftçiler: Başlangıç Durumu: 5.400 (2015) Hedef: 10.900 (2019)	Yeni Finansman: DPL dizisi Yenilikçilik Projesi Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA): Üretkenlik konulu Ülke Ekonomik Memorandumu (CEM) İş ortamı ve DYY-yerel şirket bağlantıları Yönetim kalitesi, yenilikçilik ve hizmet ticareti Düzenleyici ortam ve GKSS'lerden etkilenen bölgelerde iş fırsatları Rekabet gücünün artırılması ve OSB'lerin daha yeşil hale getirilmesi IFC Kurumsal Yönetişim danışmanlık projesi IFC yatırımları: İmalat, telekom ve BT, tarımsal işletme sektörlerine yapılacak yatırımlar. Mesleki eğitim desteği. Özel sermaye fonlarına ve diğer toplu yatırım araçlarına yapılacak ve hızlı büyüyen ve yüksek katma değerli sektörler üzerinde odaklanan yatırımlar. Ticaret finansmanı.
Bu alandaki Dünya Bankası Grubu desteği bir yandan Türkiye'nin ikiz hedeflere ulaşma doğrultusundaki başarısını konsolide etmeyi, diğer yandan geride kalanlara ulaşma yönündeki çabaları desteklemeyi amaçlamaktadır. Bunun için, giderek artan sayıdaki işgücü için iyi işler yaratarak demografik avantajdan yararlanmak ve bu kapsamda kadınların, gençlerin ve GKSS'lerin işgücüne daha iyi bir şekilde entegre edilmesi, devam etmekte olan cinsiyet eşitsizliklerinin azaltılması (özellikle ekonomik fırsatlara erişimde), bölgeler arası işgücü piyasası eşitsizliklerinin azaltılması ve öğrenme seviyelerinin yükseltilmesi gerekmektedir. Dünya Bankası Grubu'nun bu odak alanında bugüne kadar uyguladığı program hükümet politikaları ve DPL'ler için bilgi girdisi sağlayan ASA faaliyetleri üzerinde odaklanmaktaydı. Sadece bu Odak Alanını değil Dünya Bankası Grubu programını tamamını kapsayan eşitlik, kırlanlık ve bölgesel eşitsizlikler gibi geniş kapsamlı konular, muhtemelen gelecekteki bir CEM veya başka bir ayrıntılı tanımlama çalışması yoluyla derinlemesine ASA çalışmalarının konusu olmaya devam edecektir. DBG programının bu alandaki önemli bir değişikliği AB'nin Türkiye'deki Sığınmacılara yönelik Fonu (FRIT) ile finanse edilen yeni yatırım operasyonlarının uygulamaya konulması olmuştur. FRIT projelerinin tasarımı ve uygulaması yoluyla, DBG'nin ASA faaliyetlerini yatırım projeleri yoluyla daha derinlemesine bir destek ile tamamlamasına olanak tanımıştır.	ODAK ALANI 2: KAPSAMA	

CPF Amacı 4: Sosyal Yardımların Etkiliğinin Arttırılması

Müdahale Mantığı: Bu CPF amacı, sosyal yardımların etkililiğini ve etkinliğini arttırmayı, bölgeler arasındaki farkların azaltılmasına yönelik politikalar için kanıt tabanının güçlendirilmesini ve kırılan grupların daha fazla kapsanmasını sağlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, DBG sosyal yardım sisteminin etkililiğini ve etkinliğini artırma yönündeki desteklerini sürdürecektir. ASA programı, fırsat eşitliği ve çok boyutlu yoksulluk dahil olmak üzere, refah ve kapsayıcılık ile ilgili parasal ve parasal olmayan göstergeler üretmeye ve yaygınlaştırmaya devam edecektir. Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın (ASPB) Yoksulluğu Azaltma Stratejisi ve Sosyal Yardım Reformu girişimine teknik yardım sağlayacaktır. Engelliler ve yaşlılar gibi nispeten kırılan nüfus gruplarını korumak için uygulanan sosyal yardım ve destek programlarının yeterliliğini belirlemek amacıyla, bu kesimlere yönelik sosyal destek sisteminin bir değerlendirilmesi yapılacaktır.		
CPF Amaç Göstergeleri <i>Sosyal yardımların yoksulluk uçurumu üzerindeki etkisinde kaydedilen artış.</i> Başlangıç Durumu: Yoksulluk uçurumunun yüzde 9,9'una ulaşıyor Hedef: Yoksulluk uçurumunun yüzde 20'sine ulaşılması <i>Refah ve kapsayıcılık ile ilgili parasal ve parasal olmayan göstergelerdeki artış</i> Başlangıç Durumu: Gösterge mevcut değil Hedef: 10 farklı parasal / parasal olmayan göstergenin mevcut olması	Destekleyici İlerleme Göstergeleri	DBG Programı Yeni Finansman: DPL dizisi Sosyal kapsama projesi Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA): Yoksulluğu Azaltma Stratejisi ve Sosyal Yardım Reformu TY - çok boyutlu yoksulluk ve eşitsizlik göstergeleri hakkında Engellilik ve yaşlanma çalışması

CPF Amacı 5: Kadınlar ve Kırılan Gruplar için İşgücüne Katılımın Arttırılması

Müdahale Mantığı: Bu amaç kapsamındaki Dünya Bankası Grubu desteği, özellikle kadınlar ve gençler olmak üzere daha fazla insanı kayıtlı işgücü piyasasına dahil etmeyi hedeflemektedir. Banka, kapsamlı bir ASA paketi sunma ve Hükümet'in karar verme süreçleri için bilgi girdisi sağlayabilecek ve sonrasında DPL'ler yoluyla desteklenebilecek reform tavsiyeleri önerme rolünü devam ettirmek istemektedir. GKSS akışı özellikle bu grupların yoğun olarak bulunduğu güneydoğuda olmak üzere işgücü için yeni zorluklar yaratmıştır. DBG politika danışmanlığı (AB ve SIDA vakıf fonlarının desteği ile) ve çeşitli proje müdahaleleri yoluyla bu sorunların ele alınmasına yardımcı olacaktır. FRIT tarafından finanse edilen bir işgücü piyasası kapsama projesi (50 milyon €, şu anda hazırlanmaktadır ve 2017 ortasında onaylanması beklenmektedir) AİPP'lere erişimin artırılması yoluyla GKSS'lerin işgücü piyasasına katılımlarını arttırmayı hedeflemektedir. Bunu tamamlayıcı olarak, FRIT tarafından, GKSS'lerin etkilendiği bölgelerde istihdam ve girişimcilik fırsatlarını desteklemeye yönelik IBRD danışmanlık çalışmaları için 5 milyon €'luk bir finansman sağlanmıştır. Müşteri talebinin olduğu ve ikiz hedefler ile bağlantının kurulabildiği yerlerde daha fazla IBRD ve/veya AB yatırımları düşünülecektir; görüşülmekte olan bir alan, tarımsal-gıda sektöründe GKSS'lere yönelik geçim desteği sağlanmaktadır. DBG aynı zamanda işgücü piyasasında göçün yönetilmesine yönelik kapsamlı bir stratejinin oluşturulmasına destek sağlamaktadır. Bu amaç kapsamında, IFC, kırılan ve yetersiz hizmet alan grupların hizmetlere, istihdama ve finansmana erişimlerinde daha fazla eşitlik sağlayan projelere yatırım yapmayı amaçlamaktadır. IFC kadın girişimcilere ve çiftçilere yönelik KOBİ finansmanlarının ölçeğini yükseltecek ve BDFK'ların bu gruplara yönelik finansmana erişimi arttırmaları için kaldıracağı etkisi yaratacaktır. Aynı zamanda bölgede istihdamı desteklemek amacıyla, Türkiye'nin güneydoğusunda faaliyet gösteren kilit imalat şirketlerine de yatırım yapacaktır. Yetersiz hizmet alan nüfus gruplarının daha iyi kentsel hizmetlere erişebilmelerine yardımcı olmak için, IFC ikinci kademe de yer alan daha az gelişmiş bölgelerde ticari açıdan sürdürülebilir kentsel altyapı projelerine yatırım yapma imkanlarını araştıracaktır. Ayrıca, kadın istihdamını ve girişimciliğini destekleyen toplumsal cinsiyet programları geliştirmelerine yardımcı olmak için, Türk şirketlerine danışmanlık hizmetleri sunacaktır.

CPF Amaç Göstergeleri	Destekleyici İlerleme Göstergeleri	DBG Programı
Kadınların işgücüne katılımında artış Başlangıç Durumu: 2015 yılında % 31,5 Hedef: 2018 yılında % 35 (10. KP hedefi), 2023 yılında % 41 (Ulusal İstihdam Stratejisi hedefi) Gençlerin işgücüne katılımında artış Başlangıç Durumu: Eğitimde, İstihdamda veya Mesleki Eğitimde olmayan Gençler (15-19 yaş): Erkekler %11,3, Kızlar %21,9 (2015) Hedef: Bu oranın yüzde 10 düşürülmesi Çalışma çağındaki uygun GKSS nüfusu içerisinde çalışma izni olanların sayısında artış (cinsiyet ayrımı bazında) Başlangıç Durumu: Çalışma çağındaki 900.000 uygun GKSS içerisinde 8.000 kişi (<%1) çalışma iznine sahip (2016) Hedef: %5 artış (2021), bunun yüzde 25'i kadının IFC'nin imalat sektöründeki müşterileri tarafından güneydoğuda doğrudan desteklenen istihdam Başlangıç Durumu: 38.000 (2015) Hedef: 43.000 (2019) (cinsiyet bazında ayrıştırılmış veriler toplanıyor)	Erken çocukluk eğitimi ve kreş kayıt oranları Başlangıç Durumu: 1.209.106 (Ulusal Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim, 2015/16) Hedef: Başlangıç düzeyine göre %10 artış AİPP'lere katılan gençlerin sayısı Başlangıç Durumu: 74.748 erkek ve 76.172 kız (15-24) şu anda AİPP'lere katılıyor (2015) Hedef: Başlangıç düzeyine göre %10 artış	Yeni Finansman: DPL dizisi EU FRIT İşgücü Piyasası Projesi EU FRIT Eğitim Projesi Gelecekteki GKSS'lere yönelik AB finansmanlı projeler Risk altındaki Gençlere yönelik AB/IPA Projesi Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA): İŞKUR IPA, İstihdam Vakıf Fonu, SIDA Vakıf Fonu İşgücü Piyasalarına Yoksulluk ve Eşitlik Açısından Bakış, bölgesel eşitsizlikler dahil olmak üzere Eğitim için göç yönetimi Suriyeli sığınmacı krizine müdahale Eğitimde, İstihdamda veya Mesleki Eğitimde olmayan Gençler Çalışması Sosyo-Duygusal Beceriler Pilot Uygulaması ve Değerlendirmesi İstihdam Kalitesi: Asgari Ücret ve Kayıt Dışılık IFC: IFC Toplumsal Cinsiyet Programı Kadınlara ait şirketlerin finansmanı Geride kalmış bölgelerde faaliyet gösteren şirketlerin finansmanı.
CPF Amacı 6: Eğitim ve Sağlık Sektörlerinin Performansının Güçlendirilmesi		
Müdahale Mantığı: Dünya Bankası Grubu'nun <i>sağlık sektöründeki</i> programı davranışsal riskler ile mücadele ederek sağlıklı yaşam tarzlarının teşvik edilmesi üzerinde odaklanacaktır. Devam etmekte olan bir IBRD finansmanlı sağlık projesi, Sağlık Bakanlığı'nın kanıta dayalı politika oluşturma kapasitesini güçlendirmeyi, hastane yönetim kapasitesini arttırmayı ve seçilen bulaşıcı olmayan hastalıkları önleme performansını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. IBRD sonuca dayalı müdahaleler ve ödeme reformları yoluyla kaliteli sağlık hizmetlerinin sunulması üzerinde odaklanan faaliyetler yoluyla sağlığa dönüşüm programının ikinci aşamasını desteklemeye devam edecektir. ASA programı modelleme araçlarının oluşturulması ve hizmetlerden yararlanma düzenlerinin değerlendirilmesi yoluyla, sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesi üzerinde odaklanacaktır. IBRD desteği ile uygulanan reformları ve Türkiye'nin ilk sağlık KÖİ projelerinin finansmanında edindiği deneyimleri esas alarak, IFC uzmanlaşmış sağlık hizmet sağlayıcılarına yatırım yaparak ve sağlık altyapısı finansmanına yönelik alternatif sermaye piyasası çözümleri yaratmaya yardımcı olacak finansal yenilikçilik yoluyla Türkiye'nin sağlık sektörünü desteklemeye devam edecektir. Örneğin, IFC Elazığ KÖİ Sağlık Projesi kapsamında Türkiye'nin ilk KÖİ tahvil ihracını finanse etmiştir; söz konusu tahvil ihracı kredi geliştirme ürünleri yoluyla MIGA ve EBRD tarafından yapılandırılmış ve desteklenmiştir. IFC sosyal ve diğer altyapı projelerine yönelik bu gibi yenilikçi finansal yapıları seçici bir şekilde destekleyecektir. Ayrıca, IFC stratejik yatırımcıları		

çekmede ve ortaklıklar oluşturmada rol oynayabileceği ve sonrasında finansman ile destek sağlayabileceği uzmanlaşmış hizmetlere yatırım yapacaktır (örneğin biyo-farmasötik üretim) MIGA ise garantiler ve kredi geliştirme olanakları sunarak, Türkiye'nin sağlık KÖİ programına yatırım yapmaya devam edecektir.

Eğitim sektöründe, Türkiye'nin son zamanlarda düşen PISA ve TIMSS puanları karşısında Ülke İşbirliği Çerçevesi ASA faaliyetlerini arttırmayı ve aynı zamanda yaşam boyu öğrenme, öğretmen eğitimi ve uzaktan eğitim yaklaşımlarını güçlendirme çabalarında Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) yardım sağlamayı önermektedir. Öğrenmeyi etkilemek için ihtiyaç duyulan zaman göz önüne alındığında, sonuçların CPF döneminde ilımlı düzeyde olması ve başarının dönem sonrasında ortaya çıkması muhtemeldir. IBRD eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılmasını ve yeni okulların yapımı yoluyla kaynakların GKSS'lerin etkelediği hassas bölgelere yönlendirilmesini amaçlayan FRIT finansmanlı bir eğitim projesi (150 milyon €) uygulayacaktır. IBRD aynı zamanda göçmen çocukların eğitim ve mesleki eğitim sistemine entegre edilmesine düşük bir stratejinin oluşturulmasına yönelik teknik destek de sağlamaktadır. Ayrıca, AB Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) ile finanse edilmek üzere, Türk gençleri arasında okul terk oranlarının yüksek olduğu ve GKSS'li gençlerin hiç okula gidememe riskinin mevcut olduğu yerlerde, okul dışındaki gençleri hedefleyen yeni bir proje uygulanacaktır. IFC özel sektör tarafından sağlanacak mesleki eğitimi teşvik etmek amacıyla eğitim hizmet sağlayıcılarına yatırım yapma olanaklarını araştıracaktır.

CPF Amaç Göstergeleri	Destekleyici İlerleme Göstergeleri	DBG Programı
6-15 yaş arası GKSS'li çocukların örgün okullaşma oranlarındaki artış Başlangıç Durumu: 469.495 çocuk eğitime erişebiliyor (149.439'u örgün eğitimde ve 320.056'sı geçici eğitim merkezlerinde: oran %32) Hedef: 600.000 çocuğun eğitime erişebilmesi (%40 örgün eğitimde), kız-erkek çocuk dağılımı yüzde 50-50 <i>Bulaşıcı olmayan hastalıklara yönelik birincil ve ikincil önleme faaliyetlerinin iyileştirilmesi</i> Başlangıç Durumu (2015): Sağlıklı Yaşam Merkezlerinin hizmetlerinden yararlanan hedef nüfusta yüzde 10 değişim Hedef: %50 IFC'nin sağlık sektöründeki müşterileri tarafından hizmet verilen hasta sayısı Başlangıç Durumu: 0 (2015) Hedef: 14,0 milyon (2019) (cinsiyet bazında ayrıştırılmış veriler toplanıyor)	AB FRIT finansmanlı proje kapsamında rehabilite edilen veya inşa edilen ilave okul sayısı Başlangıç Durumu: 0 (2016) Hedef: 56 (2020) Sağlıklı yaşam konusunda sağlık çalışanlarından danışmanlık veya eğitim hizmeti alan hanehalklarının yüzdesi Başlangıç Durumu: %10, 2016 Hedef: %11, 2020 (IBRD projesi sonunda) Sağlıklı Yaşam Merkezlerinin kullanıcıları arasında, Sağlıklı Yaşam Merkezlerine erişimin kolaylığı ve/veya hizmetlerin bireylerin ihtiyaçlarına uygunluğu bakımından memnun olanların oranı Başlangıç Durumu: %50, 2016 Hedef: %70, 2020	Finansman: Sağlık sektörü projesi (devam ediyor) Yeni finansman: FRIT Eğitim projesi Gelecekteki GKSS'lere yönelik EU finansmanlı projeler Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA): Türkiye obezite vaka çalışması Tütün kullanımının kontrol altına alınmasında Türkiye deneyiminin belgelenmesi Beslenme ve Eğitime Yoksulluk ve Eşitlik Açısından Bakış, bölgesel eşitsizlikler dahil olmak üzere Engellilik ve yaşlanma çalışması Sağlık harcamaları projeksiyonu aktüerya modeli TY Sağlık Reformunun Politik Ekonomisi ve Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri Kullanımının değerlendirilmesi PISA-TIMSS Analizi Öğretmen eğitimi ve ilköğretim reformu TY IFC: Sağlık projesi tahvilleri gibi yenilikçi finansal yapılara yatırım yapılması Özellikle uzmanlaşmış sağlık hizmetlerinde özel sağlık şirketlerinin desteklenmesi

ODAK ALANI 3: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Türkiye'de ekonomik büyüme ve şehirleşme henüz artan enerji kullanımından, kirlilikten ve sera gazı emisyonlarından ayrılabilmemiş değildir; dolayısıyla kaynak verimliliğinin artırılması ve kirliliğin azaltılması için büyük bir potansiyel mevcuttur. Buradaki zorluk, bağlantı olanaklarını ve yığınlaşmanın faydalarını çevresel, sosyal ve finansal açıdan sürdürülebilir bir şekilde sunmak (özellikle enerji yoğunluğunun düşürülmesi ve su kirliliğinin önlenmesi bakımından) ve şehirlerin afetlere karşı daha dayanıklı olmalarını sağlamaktır. DBG programı, Sistematik Ülke Değerlendirmesinde vurgulanan büyümenin daha yeşil, afetlere karşı dayanıklı ve sürdürülebilir bir düzene yeniden oturtulması zorluğunun ele alınmasına yardımcı olacaktır. IBRD'nin yatırım programının yüzde 75'inin ve IFC'nin çalışmalarının önemli bir bölümünün yoğunlaştığı enerji ve kentsel / belediye hizmetleri alanında IBRD ve IFC'nin oturmuş işbirliğini esas alarak destek sağlayacak, programın Türkiye'nin gelecekteki büyüme performansını için kritik önem taşıyan konulara doğru evrilmesini teşvik edecektir. Bu, Onuncu Kalkınma Planının enerji verimliliğinin geliştirilmesi, yerli kaynaklara dayalı enerji üretimi, kentsel gelişim, içme suyu ve atıksu hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi, tarımda suyun etkili kullanımı ve doğal sermayenin sürdürülebilir kullanımı üzerinde odaklanan Dönüşüm programları ile de uyumudur.

CPF Amacı 7: Enerji Arz Güvenliğinin ve Yeşil Enerji Üretiminin Arttırılması

Müdahale Mantığı: Dünya Bankası Grubu'nun mevcut programı ağır bir şekilde enerji sektörü üzerinde yoğunlaşmaktadır ve IBRD'nin politika danışmanlığı ile teknik yardımlarının IFC ve MIGA destekli özel sektör katılımında artışın yolunu açtığı bir basamak yaklaşımı izlenmektedir. CPF programı aşağıdakileri içermektedir: (i) devam etmekte olan Yenilenebilir Enerji Entegrasyon, Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği, Jeotermal Geliştirme ve AB/IPA Enerji Sektörü Teknik Yardım Projeleri yoluyla yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektriğin payının artırılması ve enerji verimliliği, Jeotermal Geliştirme ve AB/IPA Enerji Sektörü Teknik Yardım Projeleri yoluyla yenilenebilir enerji kapasitesinin artırılması Projesi yoluyla enerji güvenliği altyapısının geliştirilmesi; (ii) devam etmekte olan Gaz Sektörü Geliştirme Projesi ve önerilen Gaz depolama tesislerinin Arttırılması Projesi yoluyla enerji güvenliği altyapısının geliştirilmesi; (iii) AB/IPA Enerji Sektörü Teknik Yardım Projesi yoluyla enerji ticaretinin geliştirilmesi ve BOTAŞ'ın yeniden yapılandırılması; (iv) TANAP Projesi (Türkiye'nin BOTAŞ'ın Güney Gaz Koridoruna (SGC) sağlanan 800 milyon ABD\$ tutarındaki IBRD kredisi Asya Altyapı Yatırım Bankası'ndan (AIIB) 600 milyon ABD\$ tutarında bir finansmanı hareketle geçirmiştir ve 1,2 milyar ABD\$'na kadar ulaşabilecek bir MIGA garantisini hareketle geçirmesi beklenmektedir) yoluyla Azerbaycan'dan gaz ithalatı dahil olmak üzere Türkiye'nin gaz arzının güvence altına alınması ve çeşitlendirilmesi. IBRD'nin sektördeki karşılaştırmalı avantajı göz önüne alındığında, müşteri talebine bağlı olarak ve DBG'nin özel sektör finansmanını hareketle geçirmedeki basamak yaklaşımı göz önünde bulundurularak daha fazla enerji yatırımları takip edebilir. IBRD, IFC ve MIGA Türkiye'nin özel sektör enerji yatırımlarını daha fazla canlandırarak için KÖİ politika çerçevesini iyileştirmesine, enerji sektöründeki düzenleyici ortamı güçlendirmesine ve yenilenebilir enerji için uzun vadeli finansmanı arttırmasına yardımcı olmak için yakın bir şekilde ortak çalışmalar yapacaktır. Bu ASA çalışmaları aynı zamanda yenilenebilir enerji üretim ve iletim yatırımlarını teşvik edecek ve ilgili iklim değişikliği faydalarını ortaya çıkaracak gelecekteki DPL tasarımına da katkıda bulunacaktır.

IFC Türkiye'nin enerji güvenliğini desteklemeyi ve sektörde gerçekleştirilecek seçici ve stratejik çalışmalar yoluyla enerji bileşiminin yeniden dengelenmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır ve IFC'nin özellikle DYY şeklinde hareket etmekte geçirdiği bir rol oynayabileceği yatırım imkanlarını araştırarak IFC dağıtım şirketlerine dağıtım şebekelerini yenileyebilmeleri için uzun vadeli finansman sağlayacaktır. IFC elektrik şirketlerinin döviz risklerinden korunmaları için uygun finansman planları sunarak kur uyumsuzluğu sorununu aşmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. IFC elektrik dağıtım sektöründeki sorunlardan bazıları yeni teknolojilere (örneğin akıllı sayaçlar) yapılabilecek yatırımların fırsatlarını araştırarak. Ayrıca, ithalat terminaleri ve depolama tesisleri ile doğal gaz dağıtım dahil olmak üzere doğal gaz altyapısına yapılacak yatırımlar yoluyla gaz arzındaki açıkları kapatma fırsatlarını araştırarak. MIGA siyasi risk sigortası garantileri sağlayarak yenilenebilir enerji alanındaki DYY girişimlerini desteklemeye hazırdır.

CPF Amaç Göstergeleri	Destekeyici İlerleme Göstergeleri	DBG Programı
Yenilenebilir kaynaklara dayalı enerji üretiminin toplam enerji üretimi içerisindeki yüzdelik payı (%). Başlangıç Durumu: 2015 yılında %31,5 Hedef: 2021 yılında %33	IBRD projeleri ile finanse edilerek kurulan yenilenebilir enerji kapasitesi (MW) Başlangıç Durumu: 2016 yılında 0 Hedef: 2021 yılında 116 MW	Devam eden finansman: Gaz Sektörü Geliştirme Projesi Yenilenebilir Enerji Entegrasyon Projesi KOBİ Enerji Verimliliği Projesi Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Projesi
IFC müşterilerinin yenilenebilir enerji projelerine sağladıkları kredilerin değeri	IBRD projeleri yoluyla üretilen yenilenebilir enerji (MWh/yıl)	Yeni Finansman:

Başlangıç Durumu: 38 milyon \$ (2015) Hedef: 66 milyon \$ (2019) Ulaşılan toplam elektrik üretim ve dağıtım müşterisi (IFC) (milyon) Başlangıç Durumu: 4,33 (2015) Hedef: 6,89 (2019) Doğal gaz depolama kapasitesindeki artış (milyar metreküp - bcm). Başlangıç Durumu: 2016 yılında 2,8 bcm Hedef: 2021 yılında 3,8 milyon \$ Trans Anadolu Boru Hattı (TANAP) Projesi yoluyla sağlanan doğal gaz ithalatı (bcm/yıl). Başlangıç Durumu: 2016 yılında 0 Hedef: 2021 yılında 5	Başlangıç Durumu: 2016 yılında 0 Hedef: 2017 MY'da 200.000 REIP kapsamında finanse edilen trafo merkezlerine bağlanan santrallerde üretilen rüzgar enerjisine dayalı elektrik (MWh/yıl) Başlangıç Durumu: 2016 yılında 0 Hedef: 2018 yılında 1.743 IFC finansal hizmetleri yoluyla üretilen elektrik (GWh) Başlangıç Durumu: 16.700 (2015) Hedef: 34.600 (2019) BOTAŞ'ın yeniden yapılandırılması Başlangıç Durumu: 2016 yılında yok Hedef: 2021 yılında var Gaz Ticaret Platformunun kurulması yoluyla geliştirilen ve daha şeffaf hale getirilen toptan satış gaz ticareti Başlangıç Durumu: 2016 yılında yok Hedef: 2021 yılında var Doğal Gaz Piyasası Kanununda değişiklikler yapılarak, Türkiye doğal gaz piyasasındaki yasal, düzenleyici ve kurumsal ortamın iyileştirilmesi Başlangıç Durumu: 2016 yılında yok Hedef: 2021 yılında var	TANAP Jeotermal Geliştirme Projesi Yeni DPL'ler Gaz Depolama Kapasitesinin Arttırılması Projesi Yeni enerji sektörü proje(leri) Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA): Çatı Üstü Fotovoltaik Güneş Enerjisi Değerlendirmesi EDAŞ'ların analizi AB/İPA Enerji Sektörü Teknik Yardım Programı IFC: Dağıtım ve gaz altyapısı (ithalat terminalleri, depolama, ve dağıtım gibi) için IFC finansmanı. Yeni finansman araçları için IFC desteği – yerel para biriminde finansman ve para birimi riskini azaltmaya yönelik para birimi takasları
CPF Amacı 8: Şehirlerin Sürdürülebilirliğinin ve Afetlere Karşı Dayanıklılığının Arttırılması		
Müdahale Mantığı: Dünya Bankası Grubu'nun bütünleşik çalışmaları, Türkiye'nin "Akıllı Şehirler" yaklaşımını destekleyerek şehirlerin çevresel ve sosyal açıdan sürdürülebilir ve afetlere karşı dayanıklı hale gelmelerine yardımcı olmaya devam edecektir. Dünya Bankası Grubu, ortaklaşa yürütülen Sürdürülebilir Şehirler Programı kapsamında IBRD ile IFC arasında oluşturulan bir yatırım koordinasyon platformu yoluyla, merkezi hükümet ile mevcut belediye finansman ve yatırım çerçevesinin modernize edilmesine yardımcı olacak politika değişiklikleri ve düzenleyici değişiklikler hakkındaki yapıcı diyalogo sürdürecektir, böylelikle IFC ve MIGA tarafından desteklenen özel sektör yatırımlarında artışın yolunu açacaktır. Özellikle, IBRD'nin kentsel planlamayı, altyapı ve sermaye yatırım planlamasını geliştirme ve belediyelerin finansal kapasitelerini (kredi değerlikleri dahil olmak üzere) güçlendirme çabalarında belediyeleri desteklemek için İller Bankası ile yürüttüğü işbirliği, Dünya Bankası Grubu'nun özellikle sınır bölgelerinde ve yetersiz hizmet alan bölgelerde yer alan şehirler olmak üzere ikinci kademe şehirleri desteklediği için doğrudan sermaye piyasalarından finansman temin edebilmelerini öngören nihai hedefe ulaşmalarına katkıda bulunacaktır. Belediye finansman seçeneklerinin ve kredi değerliklerinin arttırılması ve etkili bir belediye KÖİ çerçevesinin oluşturulması DBG işbirliğinin devam ettirilmesi gereken alanlardır. Son olarak, küresel en iyi uygulamaların paylaşılabilmesi amacıyla, düşük karbonlu kentsel yönetim desteği ve		

büyük kent merkezlerinde ilgili yatırımların tespiti ile ilgili çalışma imkanları araştırılacaktır. IBRD'nin kredi portföyü, karşılaştırmalı avantajla sahip olduğu bilinen alanlara dayalı olarak stratejik yatırımları hedeflemeye devam edecektir. Sürdürülebilir Şehirler Programı bir projeler dizisi olarak öngörülmüştür ve belirli şehirlerin hazırlık durumlarına ve yatırım planlarına bağlı olarak yeni projeler programa dahil olmaktadır. Program, şehirlerin, çevresel, sosyal ve finansal sürdürülebilirlik zorluklarını aşmalarına yardımcı olacak planlama ve politika analiz çalışmaları için AB finansmanı bir teknik yardım çalışması da içerecektir. Devam etmekte olan Tapu ve Kadastro Modernizasyon Projesi de gayrimenkul piyasası bilgilerine erişimin artırılması yoluyla vatandaşlara hizmet sunumunun geliştirilmesi ve arazi değerlendirilmesinin iyileştirilmesiyle ilgili yerel yönetim finansmanını geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Şehirlerin afetlere karşı dayanıklılıklarını arttırmak amacıyla, IBRD kritik kamu tesislerinin depreme karşı güçlendirilmesini ve yapı yönetmelikleri ile arazi kullanım planlarının daha iyi uygulanmasını öngören bir yatırım projesi de sunulabilir. 63. IFC ve MIGA'nın odak alanları arasında, finansal yönetim kapasiteleri ile altyapı projelerini tasarlama, hazırlama ve uygulama kapasitelerini güçlendirmek için belediyeler ile doğrudan birlikte çalışmak yer almaktadır. IFC, belediyelerin döviz cinsinden kredilerini yönetmelerine yardımcı olacak riskten korunma araçları ile uzun vadeli krediler (hem avro hem de lira cinsinden) ve belediye tahvilleri dahil olmak üzere çok çeşitli ürünler için kaldırıcı etkisi yaratabilmektedir. IFC, İstanbul ve İzmir'deki başarıları esas alarak, doğrudan imtiyazlı krediler (avro veya lira cinsinden) veya kaynakları yerel bankalar aracılığıyla şehirlere yönlendirmek yoluyla bir portföy yaklaşımından yararlanarak, diğer hızlı büyüyen ve kredi değerli sahiplerin bankalarca kabul edilebilir projeler dizisi oluşturmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.			
CPF Amaç Göstergeleri Hizmet sunumunda iyileşme ve sayısallaştırılmış tapu ve kadastro bilgilerine erişimdeki artış Ulusal düzeyde müşteriler memnuniyetinde artış Başlangıç Durumu: 2016 yılında %85 Hedef: 2021 yılında %95	Destekleyici İlerleme Göstergeleri Toplu gayrimenkul değerlendirme pilot çalışmalarının tamamlanması ve yeni gayrimenkul değerlendirme politikası için bilgi girişi sağlanması Başlangıç Durumu: Yok (2016) Hedef: Var (2020)	DBG Programı Devam eden finansman: Belediye Hizmetleri Projesi Tapu Kadastro Modernizasyon Projesi Yeni finansman: Sürdürülebilir Şehirler 1, 2, 3 projeleri Afet Riski Yönetim Projesi Yeni DPL dizisi Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA): Konut Çalışması Afet Riski Yönetimi GFDRR Hibesi kapsamında TY AB/IPA Sürdürülebilir Şehirler Hibesi IFC: Şehirler platformu – danışmanlık hizmetleri İstanbul, İzmir, Antalya, Bursa ve kredi değerlik durumlarına göre başka büyük şehirlerde belediye altyapı yatırımları	
IBRD ve IFC finansmanı sayesinde iyileşen kentsel altyapı ve belediye hizmetlerinden yararlanan ilave kişi sayısı (milyon kişi) Başlangıç Durumu: 3,3 (2015) Hedef: 4,7 (2019) (cinsiyet bazında ayrıştırılmış veriler toplanacak) IBRD ve FRIT finansmanı sayesinde afete dayanıklı olacak şekilde güçlendirilen, yeniden inşa edilen veya baştan inşa edilen kamu binalarının sayısının artırılması yoluyla şehirlerin afetlere karşı dayanıklılığında sağlanan artış Başlangıç Durumu: 0 Hedef: 2021 yılına kadar 110	Dört belediyede sektörel ve mekansal planların ve sermaye yatırım planlarının kabul edilmesi yoluyla planlama kapasitesinin ve hedeflenen belediye hizmetlerine erişim kapasitesinin geliştirilmesi Başlangıç Durumu: 2016 yılında 0 Hedef: 2021 yılına kadar en az 4 belediyede 10 sektörel planın kabul edilmesi Seçilen şehirlerde / belediyelerde sürdürülebilir kentsel ulaşım planlamasının benimsenmesi. Başlangıç Durumu: 0. Hedef: 2 şehir / belediye Kentsel toplu ulaşımın ortalama seyahat süresi (dakika) (tramvay ve metro) (IFC) Başlangıç Durumu: 45 (2015) Hedef: 25 (2019) IFC müşterileri tarafından artırılan kentsel atık su (Mm³) Başlangıç Durumu: 0 (2015)		

	Hedef: 4.470.000 (2019) IFC müşterileri tarafından bertaraf edilen kentsel katı atık (ton / yıl) Başlangıç Durumu: 0 (2015) Hedef: 133.000 (2019)
	Türkiye Afet Yönetim Stratejisi ve Türkiye Risk Azaltma Planının kabul edilmesi Başlangıç Durumu: 2016 yılında yok Hedef: Var
CPF Amacı 9: Altyapı Varlıklarının ve Doğal Sermayenin Sürdürülebilirliğini Arttırılması	
Müdahale Mantığı: Kamu varlıklarının ve doğal sermayenin kullanılmasında verimliliğin artırılması, Sistematik Ülke Değerlendirmesinde iklim değişikliği üzerinde olumlu etkileri olacak kilit bir kalkınma zorluğu olarak vurgulanmıştır. Özellikle enerji tüketiminde verimliliğin artırılması Türkiye'nin rekabet gücü ve sürdürülebilir ekonomik büyümesi için kilit öneme sahiptir. Dünya Bankası Grubu'nun enerji verimliliği alanındaki programı iyi bir şekilde geliştirilmiştir ve KOBİ Enerji Verimliliği Projesi, Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Projesi yoluyla IBRD yatırımları devam etmektedir. Aynı zamanda sürdürülebilir ve yenilenebilir enerji geniş kapsamlı bir IFC finansman programı da mevcuttur. Bu projeler müşteri talebine bağlı olarak devam niteliğinde veya tevsii niteliğinde projeler ile uygulanmaya devam edecektir; bu kapsamda olası bir yeni yatırım operasyonu yoluyla kamu binalarında enerji verimliliği için de destek sağlanabilecektir. Ayrıca, IBRD, hibe finansmanlı bir Piyasa Hazırlık Ortaklığı Projesi (PMR) yoluyla karbon fiyatlandırması araçlarının ve piyasalarının geliştirilmesini desteklemektedir. ASA programı yakacak amaçlı kullanılan odun kaynaklarının etkin kullanımını desteklemektedir (ve gelecekte bu çalışmanın ölçeğinin yükseltilmesi öngörülebilmektedir). Ayrıca 12 numaralı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefinin (SKH) nasıl finanse edileceği ile ilgili olarak sürdürülebilir üretim ve tüketim üzerinde odaklanan bir çalışma yürütülmektedir. IBRD'nin yeni sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik politikaları ve analitik çalışmaları hakkında diyalogun geliştirilmesi ve ülke içi kapasitenin oluşturulması için sağlam bir temel sunacaktır. Dünya Bankası Grubu ayrıca su ve orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı gibi Sistematik Ülke Değerlendirmesinde önemli olarak tespit edilen alanlarda genişletilmiş bir program uygulanmasını savunacaktır. Bu program Türkiye'deki en kırılan kesimler arasında sayılan küçük ölçekli çiftçileri ve orman topluluklarını destekleyecektir. Su sektöründe, olası bir IBRD sulama projesi görüşülmektedir. Ormancılık sektöründe, son Ormancılık Politika Notunda yer alan tavsiyeler, orman sektöründe KOBİ'lerin büyümesinin hızlandırılması üzerinde odaklanacak potansiyel bir projeye ilişkin görüşmeler başlatılmasını sağlamıştır. Tarımda da ortak çalışmalar yapılması mümkündür. Son olarak, Dünya Bankası Grubu ulaştırma ile ilgili konularda AB tarafından finanse edilen teknik yardım sağlamaktadır; örneğin çok modlu ulaşım stratejisi, kentsel ulaşım, ve öncelikli demiryolu yatırımları gibi. Bu çalışmalardan bazıları CPF dönemi içerisinde finansman fırsatları ortaya koyabilir. IFC, enerji verimliliğini arttırmak ve sera gazı emisyonlarını azaltmak amacıyla, imalat, KOBİ, belediye ve ulaştırma altyapısı alanlarında özel sektör yatırımlarını desteklemeye devam edecektir. IFC ayrıca portföyü enerji verimliliği alanında odaklanan aracı kuruluşlara uzun vadeli finansman sağlayacak, enerji yoğunluğunu ve kirliliği azaltmak için sektör düzeyinde doğrudan ortak çalışmalar yapmanın yollarını araştıracaktır. IFC hem imalat, tarımsal işletme ve hizmetler sektöründe yapılan yatırımlar yoluyla doğrudan hem de finansal kuruluşlar yoluyla (örneğin yeşil tahviller ve ipotek teminatlı tahviller gibi yenilikçi araçları kullanarak) kaynak verimliliğine yönelik finansmanı arttırmaya devam edecektir. Belediye düzeyinde, enerji açısından verimli toplu taşıma, belediye binaları, atık yönetimi, atıktan enerji üretimi ve sokak aydınlatması projelerini destekleme fırsatlarını arttırmaktadır. IFC finansmana ek olarak Türkiye'nin evsel konut ve sanayi sektörlerinde yeni enerji verimliliği uygulamaları getirmek için kilit kurumlara ve şirketlere danışmanlık desteği ve eğitim sağlayacaktır. MIGA enerji verimliliğini arttırmak ve genel emisyon seviyelerini düşürmek için belediye altyapısı için sağladığı desteği arttırmaya hazırdır. Bu bağlamda, MIGA geçmişte İstanbul ve İzmir'e sağlanan desteğe benzer şekilde önemli belediye altyapı projeleri için kredi garantileri sağlayabilir.	

CPF Amaç Göstergeleri	Destekleyici İlerleme Göstergeleri	DBG Programı
DBG tarafından finanse edilen enerji sektörü projeleri yoluyla sağlanan kümülatif enerji tasarrufu (MWh). Başlangıç Durumu: 2016 yılında 1.116.000 Hedef: 2021 yılında 6.000.000 DBG programı yoluyla azaltılan veya önlenen yıllık sera gazı emisyonu miktarı (ton / yıl) Başlangıç Durumu: 2016 yılında 40.000 Hedef: 844.400 IBRD azaltımı, 373.000 IFC azaltımı, 600.000 GB standartlarının kabulü yoluyla ülke düzeyinde önlenen emisyon (2021)	Karbon piyasasına ilişkin politika seçeneklerinin Hükümete sunulması ve Hükümet tarafından değerlendirilmesi Eğer DBG programı kapsamında bu alanlar geliştirilirse, CPF PLR zamanında aşağıdaki göstergeler – veya başka ilgili göstergeler– değerlendirilebilir: Ulusal Akıllı Ulaşım Sistemleri (AUS) stratejisinin uygulamaya konulması Başlangıç Durumu: Yok Hedef: Var. Hasat ve ağaçlandırma faaliyetlerine daha fazla özel sektör katılımını sağlamak için Orman Kanununda, yönetmeliklerinde veya politikalarında değişiklik yapılması. Başlangıç Durumu: Minimal Hedef: 2 veya daha fazla pilot bölgede	Devam eden finansman: Yenilenebilir Enerji Entegrasyon Projesi KOBI Enerji Verimliliği Projesi Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Projesi AB/İPA Enerji Projesi Yeni finansman: Yeni DPL'ler Sulama Rehabilitasyon Projesi Ulaştırma/Lojistik ve/veya Sürdürülebilir Orman Yönetimini destekleyecek gelecekteki olası projeler Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA): Ormanlık Çalışması Üretkenlik ile ilgili Ülke Ekonomik Memorandum – CEM IFC: Kaynak verimliliği projelerini desteklemeye yönelik IFC finansmanı YE / EV projelerini desteklemek için IFC tarafından finansal araçlara sağlanacak uzun vadeli krediler Modern, enerji açısından verimli belediye binalarına yapılacak IFC yatırımları ve danışmanlık hizmetleri (toplu taşıma, su, atık su, sokak aydınlatması, enerji açısından verimli binalar, vs.) Yeşil binalar ve sanayi bölgeleri hakkında IFC danışmanlık hizmetleri

Ek 2. CPS (2012 MY – 2016 MY) Tamamlama ve Öğrenme İnceleme Raporu

CPS'in Kurulda Görüşülmesi: 27 Mart 2012

CPS İlerleme Raporu (Kurul'a Sunulması): 3 Ekim 2014

CPS Tamamlama ve Öğrenme İncelemesinin Kapsadığı Dönem: 2012 MY - 2016 MY

1. KİLİT BULGULARIN ÖZETİ

- 1. Türkiye'nin 2007-2013 ve 2014-18 dönemlerine ait Ulusal Kalkınma Planları (UKP), CPS (2012-15 MY) amaçlarının stratejik temellerini oluşturmuştur:** (i) Rekabet Gücünün ve İstihdamın Arttırılması; (ii) Eşitliğin ve Kamu Hizmetlerinin İyileştirilmesi; (iii) Sürdürülebilir Kalkınmanın Derinleştirilmesi; ve tüm eksenleri kapsayan ortak amaç olarak "Türkiye'nin Deneyimlerini, Sonuçlarını, Bilgilerini ve Kapasitesini Paylaşmak". CPS İlerleme Raporunda (CPSPR, 2014 MY) belirtildiği gibi, Hükümet tarafından iletilen talep üzerine CPS dönemi Türkiye'deki seçim döngüsü ile daha iyi bir uyumlaşma için 2016 mali yılını da kapsayacak şekilde uzatılmıştır.
- 2. Genel CPS program performansı Orta Derecede Tatmin Edici (MS) olarak derecelendirilmiştir.** Bu derecelendirme, CPS İlerleme raporu yoluyla revize edilen, Öz Değerlendirme Çerçevesine dayanmaktadır ve 33 CPS sonucunun çoğunun başarılı olduğu veya kısmen başarılı olduğu dikkate alınarak kararlaştırılmıştır.
- 3. CPS'in tasarımı ve uygulanması bakımından genel DBG performansı iyi olarak derecelendirilmiştir.** DBG bünyesindeki ve kalkınma ortakları ile olan işbirliği yeterli olarak değerlendirilmiştir ve finansman programı bilgi ürünleri ile tamamlanmıştır. CPS döneminde IFC ve IBRD'nin bileşik toplam faaliyetleri 7,8 milyar ABD\$'na ulaşırken, 2016 MY sonu itibarıyla MIGA garantilerinin risk toplamı 1 milyar 695 milyon ABD\$'na ulaşmıştır. Türkiye IFC'nin küresel olarak ikinci en büyük müşterisi olmuştur: IFC'nin uzun vadeli finansman olarak kendi hesabına yaptığı yatırımları 2012-16 MY programı için beklenen 2,5 – 2,8 milyar ABD\$ düzeyinin çok üzerinde, 3,58 milyar ABD\$ olarak gerçekleşmiştir. CPS döneminde, MIGA garantilerine ilişkin risk toplamı 2013 MY ile 2016 MY arasında 458 milyon ABD\$'dan 1 milyar 695 milyon ABD\$'na yükselmiştir. Böylelikle ürün bileşimi geleneksel siyasi risk sigortasından krediler için sağlanan ödenmeme riski teminatlarına kadar çeşitlilik gösteren Türkiye MIGA'nın en yüksek risk toplamına sahip ülkesi olmuştur.

2. CPS KALKINMA SONUCU

- 4. CPS Kalkınma Sonucu notu "Orta Derecede Tatmin Edici" olarak değerlendirilmiştir.** Program üç stratejik amaç, sekiz tematik alan (CPS İlerleme Raporu zamanında ondan sekize indirilmiştir) ve çoğu ya tamamen ya da kısmen başarılan 33 sonuç etrafında yapılandırılmıştır. Üç eksenin ortak bir alanı olarak "Türkiye'nin Deneyimlerinin Paylaşılması" Tematik bir öncelik olarak belirlenmiştir, ancak bununla ilişkili olarak belirlenen bir gösterge bulunmamaktadır ve bu CLR raporunda ölçülebilir bir amaçtan ziyade tematik bir öncelik olarak ele alınmaktadır.

A. Birinci Stratejik Amaç: Rekabet Gücünün ve İstihdamın Arttırılması – Kısmen başarılı

A.1 Tematik Alan 1: Makroekonomik ve finansal istikrarın sürdürülmesi ve ihracatın, yurt içi tasarrufların ve dışsal etkilere karşı dayanıklılığın güçlendirilmesi

- 5. Tematik alan 1 sonuçları kısmen başarılıdır: iki sonuç göstergesinden birisi karşılanmış, birisi ise karşılanamamıştır.** Birinci sonuç göstergesi yeni gönüllü emeklilik sistemine

katılımın artırılmasını öngörmektedir: 2012 yılında 3,1 milyon katılımcı mevcut iken, 2016 MY sonuna kadar yüzde 100'lük bir artış ile 6,2 milyon katılımcıya ulaşılmıştır. İkinci sonuç göstergesi, gelir vergisi beyannamesi veren mükellef sayısında yüzde 10'luk bir artış öngörülmüştür. Bu sonuç, henüz çıkarılamayan yeni bir gelir vergisi kanunu ile ilişkilendirildiğinden dolayı başarılamamıştır.

6. DBG'nin bu sonuç alanındaki amaçlarının temelinde gecikmelerle de olsa uygulamaya konulan DPL dizileri yer almıştır. CPS döneminde iki DPL uygulamaya konulmuştur: 800 milyon ABD\$ tutarındaki Rekabetçilik ve Tasarruflar DPL (2013 MY) ve iki operasyon şeklinde planlanan Paylaşılan Büyümenin Sürdürülmesi DPL dizisinin 500 milyon ABD\$'lık birinci operasyonu (2015 MY). 2015 yılında üst üste yapılan iki genel seçim (Haziran ve Kasım 2015) DPL ile ilgili görüşmeleri yeni bir Hükümet kuruluncaya kadar arka plana attığı için, önerilen ikinci operasyon uygulamaya konulamamıştır.

7. Banka ayrıca birinci Tematik alanı destekleyici olarak geniş bir bilgi programı sunmuştur. Hazırlanan birçok bilgi ürünü arasında (sonuç matrisinde listelenmiştir), en önemlileri Türkiye'nin yüksek gelir eşiğine ilerleme sürecini kapsamlı bir şekilde analiz eden ve Türkiye'nin deneyimlerini küresel olarak paylaşma Tematik önceliğine katkıda bulunan Türkiye'nin Deneyimleri başlıklı amiral gemisi raporu (2015 MY) ile Türkiye'nin ticaret performansını ve rekabet gücünü arttırmaya yönelik politika seçeneklerinin ve müdahalelerin tespit edildiği bir Ülke Ekonomik Memorandumu (CEM) yer almaktadır. Bu raporlar yaygın bir şekilde tanıtılmıştır ve yüksek gelir eşiğinin ötesinde sürdürülebilir büyümenin sağlanması için ekonomik kurumların önemli hakkında faydalı bir tartışma başlatmıştır. Bu çalışmalar ayrıca raporların tartışıldığı dönemin Hükümetin 25 Öncelikli Dönüşüm Programı açıklamasıyla aynı dönemlere rastlaması ile birlikte, yurt içindeki politika tartışmaları için de bilgi girdisi sağlamıştır. Bunlara ek olarak iki teknik rapor da Hükümetin politikalarına katkıda bulunmuştur: Türkiye'nin son on yıllık dönemdeki mali politikalarının analiz edildiği ve mali politikaların daha geniş kapsamlı makroekonomik sonuçlarının (özellikle gelecekteki ekonomik büyümesi desteklemeleri bakımından) tespit edildiği bir Kamu Harcama İncelemesi; ve Gümrük Birliği'nin etkilerinin nitel ve nicel açıdan tahmin edildiği ve bu ticaret anlaşmasının hem Türkiye hem de AB için çok önemli olduğunu ortaya koyan Gümrük Birliği Değerlendirmesi raporu.

A.2. Tematik Alan 2: Yatırım ve iş ortamının iyileştirilmesi; finansmana erişimin derinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması; istihdamın artırılması

8. Tematik Alan 2 sonuçları kısmen başarılmıştır. Beş sonuç göstergesi karşılanırken, biri kısmen başarılmış, biri doğrulanamamış ve ikisi karşılanamamıştır.

9. Fikri mülkiyet haklarının iyileştirilmesi ile ilgili gösterge CPS dönemi içerisinde başarılamamış, ancak kanun sonuçta Aralık 2016'da kabul edilmiştir. 2016 MY sonu itibarıyla sadece 5.512 yeni patent başvurusu yapıldığı için (2013 yılındaki başlangıç seviyesi 5.600 idi), giriş engellerinin azaltılması ve fikri mülkiyet sahipliğinin geliştirilmesi ile ilgili alt göstergeler (i) karşılanamamıştır. Şirket tescil sistemine (MERNİS) kayıtlı şirket sayısı ile ilgili alt gösterge (ii), veriler açık bir şekilde yayınlanmadığı için doğrulanamamıştır (2012 yılındaki başlangıç düzeyi kayıtlı 204 şirket idi).

10. Öte yandan, özel sektörün finansmana erişimini arttırmak ile ilgili alt göstergeler büyük ölçüde başarılmıştır. IBRD finansmanından yararlanan şirketlerin performansını ölçen alt göstergeler (iii-iv) ile ilgili olarak, bu şirketler ihracat ve satış artışında daha iyi performans göstermiştir. Geçtiğimiz yıllarda finansal kuruluşlarda tasarrufu olan kadınların oranı ile ilgili alt gösterge (v) yüzde 3,3'lük hedef değeri geçmiştir ve 2015 sonu itibarıyla yüzde 5,5'e ulaşmıştır. Ancak şirket tahvilleri ihracındaki artış hedefi ile ilgili alt gösterge (vi) piyasadaki daralma sebebiyle başarılamamıştır. IBRD finansmanından yararlanan finansal kuruluşlar için takibe düşen kredilerde daha iyi performans gösterilmesi üzerinde odaklanan alt gös-

terge (vii) karışık sonuçlar vermiştir. Aynı zamanda, IFC programı ile ilişkili sonuç göstergeleri tamamen başarılmıştır: IFC yaklaşık 760.000 KOBİ müşterisine ve yaklaşık 112.000 ilave çiftçiye ulaşmış ve 70.000 kişilik istihdam hedeflenirken yaklaşık 66.000 kişiye doğrudan iş yaratılmıştır (viii).

11. Banka, kredi hatlarını bankacılık sektörü için finansman vadesini uzatmaya yönelik bir köprü kredi gibi kullanarak ve KOBİ'lerin, ihracatçıların ve diğer hedef sektörlerin (yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği gibi) kullanabileceği araçların çeşitliliğini artırarak, 2013 ve 2015 DPL finansmanlarını ve bir projeler dizisini sunmuştur. Danışmanlık Hizmetleri ve Analitik Çalışmalar (ASA) bu projelerin tasarımı için bilgi girdisi sağlamış ve konsolide denetleme ve banka çözümü, şirket tahvilleri ile ilişkili olarak sermaye piyasasının geliştirilmesi (IFC ile ortaklaşa), yatırım fonları, emeklilik fonları, mikro-finans desteği, finansal tabana yayma ve finansal sektör altyapısı (özellikle teminatlı işlemler ve ödeme gücü denetlemesinin güçlendirilmesi) gibi konuları kapsamıştır.⁷

12. IFC'nin katkısı, bankacılık sektöründe derinliğin ve rekabetin artırılması ve kurumsal müşterilerin desteklenmesi için seküritizasyon yapısının kullanımını içermiştir. Önceki CPS döneminde (2008-11 MY), IFC Türkiye'de Çeşitlendirilmiş Ödeme Hakları (DPR) varlık sınıfını yeniden canlandırmak için Akbank ile birlikte çalışmıştı. Bu başarılı ilk projeden sonra, Finansbank, Yapı Kredi Bank, Denizbank ve Garanti Bankası da IFC'nin desteği ile benzer programlar başlatmıştır ve DPR ihracatlarının tutarları tarımsal işletmelere, M-KOBİ'lere ve sürdürülebilir enerji projelerine kredi kullanımları için kullanılmıştır. Güçlü kredi yapıları ve kıyı ötesi nakit akışlarına bağlı olmaları sebebiyle DPR'lar o zamandan bu yana Türk bankalarına uzun vadeli sermaye sağlamak için kritik araçlardan birisi haline gelmiştir. IFC Türk şirketleri ile doğrudan birlikte çalışarak sermaye piyasası finansmanına erişimlerine yardımcı olmuştur. Mersin Uluslararası Limanı tarafından gerçekleştirilen 450 milyon \$'lık Eurobond ihracına çıpa yatırımcı olarak destek vermiştir ve bu Türkiye'nin ilk ve tek varlık altyapısı Eurobond ihracı olmuştur.

13. Beşeri kalkınma ile ilgili program odaklı bir Teknik Yardım (2012-13 MY), program odaklı bir istihdam dizisi (2012-15 MY), rekabetçilik analizi (2014 MY), yenilikçilik ve iş ortamı (2015 MY), değer zinciri ticareti, hizmetler ve lojistik program odaklı çalışma dizileri (2015 MY'dan itibaren) yoluyla istihdam yaratma ve yatırım ortamı ile ilgili bilgiler üretilmiştir. AB'nin Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) ile finanse edilen ve Türkiye'deki ilk Geri Ödenebilir Danışmanlık Hizmeti (RAS) çıktısı olan Bölgesel Yatırım Ortamı Değerlendirmesi (RICA) projesi tamamlanmıştır. Ayrıca Eylül 2016'da bölgesel düzeydeki bir işletme anketi de tamamlanmıştır.

A.3. Sonuç Alanı 3: Adil bir oyun alanı sağlamak için şeffaflığı artırarak yönetişimin iyileştirilmesi

14. Bu sonuç tamamen başarılmıştır. 19 Mart 2016 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı şirketler için denetim şartını belirleyen eşik değeri daha da düşürdü. Yeni eşik değer sayesinde, belirlenen hedef 3.500 şirket olmasına rağmen, 2016 sonu itibarıyla bağımsız denetim yaptırın şirketlerin sayısının 5.000'i geçmesi beklenmektedir (2013 yılındaki başlangıç değeri 2.500 idi).

⁷ Bu projeler KOBİ'ler için Finansmana Erişim III (2013 MY) ve sonrasında Yenilikçi Finansmana Erişim Projesi (2015 MY), KOBİ ve Büyük İşletmeler Tedarik Zinciri Projesi (2016 MY); ayrıca KOBİ Enerji Verimliliği (FY13) ve Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Ek Finansman (2012 MY) için sağlanan enerji sektörü kredi hatlarıdır. 2015 MY'da sunulması önerilen Uzun Vadeli Finansman Garantisi Projesi ise düşürülmüştür.

- 15. DBG bu Tematik alanı DPL'ler ve Vakıf Fonları yoluyla finanse edilen bilgi ürünleri yoluyla desteklemiştir.** İlgili ASA faaliyetleri (sonuç çerçevesi bölümünde listelenmiştir) arasında TBMM için kapasite oluşturma hakkında bir Teknik Yardım; kamu iç denetim fonksiyonunun güçlendirilmesi; Sayıştay'ın üst denetim fonksiyonunun geliştirilmesi; adalet sektörü performansının değerlendirilmesi; ve bir yönetim çalışması yer almıştır. Ayrıca, Banka bir Ulaştırma Sektörü Kamu Harcama İncelemesi tamamlamıştır.
- 16. 2013 yılında, IFC ülkede yerel olarak kurumsal yönetimle ilgili hizmetler sunan tek kuruluş olan Türkiye Kurumsal Yönetişim Derneği (TKYD) ile ortak bir çalışma yapmıştır. Özellikle, üç şirketin kurumsal yönetim sistemi uygulamalarını değerlendirmelerine yardımcı olmuş; TKYD üyesi şirketlere eğitimler vermiş ve TKYD'nin ticari bir ürün olarak kurumsal yönetim danışmanlık hizmetleri geliştirmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca, IFC en büyük yatırım müşterilerinden 13'ünün kurumsal yönetişimi geliştirmelerine yardımcı olmuştur.**
- 17. Bu Tematik alan kapsamındaki mütevazı amaç başarılmakla birlikte, DBG ile Türkiye arasında daha geniş kapsamlı bir ortak çalışma yapılması mümkün olabilirdi.** Sistematik Ülke Değerlendirmesi bulgularına göre, kurumsal yönetimdeki zayıflıklar şirketlerin yeni piyasalara, teknolojiye ve finansmana erişim imkânlarını azaltmaktadır. Özellikle, zayıf muhasebe standartları finansmana erişimin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Benzer şekilde, 2008 yılından bu yana reformlar hız kaybettiğinden dolayı, Türkiye iş ortamı ile ilgili göstergelerde benzer ülkeler arasında gerilemektedir.
- B. İkinci Stratejik Amaç: Eşitliğin ve Kamu Hizmetlerinin İyileştirilmesi - Kısmen Başarıldı**
- B.1 Tematik Alan 4: Sosyal hizmetlerin kalitesinin ve eşitliğin geliştirilmesi**
- 18. Sonuç Alanı 4 sonuçları tamamen başarılmış, üç göstergenin tamamı karşılanmıştır.** (i) Sağlık Bakanlığı 2015 yılına kadar yeniden yapılandırılarak sadece sağlık sektöründe liderlik fonksiyonları üzerinde odaklanması sağlanmıştır; ve (ii) tüm kamu hastanelerinin kamu hastane birlikleri olarak teşkilatlandırılması ve global bütçeden performans sözleşmelerine göre ödeme yapılması sağlanmıştır. Ayrıca, (iii) 20-69 yaş grubundaki kadınlar arasında rahim ağzı kanseri taramaları neredeyse yüzde 83 oranında artmıştır (hedef yüzde 30 idi).
- 19. Dördüncü tematik alanın sonuçlarının temelinde Banka'nın Sağlık Sektörü Reform Destek Projesi ile IFC ve MIGA'nın KÖİ modeliyle gerçekleştirilen sağlık kampüsleri yapım projelerine sağladıkları finansman yatmıştır.** Banka 2016 MY'da takip niteliğinde bir sağlık operasyonu sunmuştur (134 milyon ABD\$). Buna ek olarak, IFC sağlık sektöründe öncü niteliğindeki üç KÖİ projesi için 172 milyon ABD\$ yatırım yapmış ve 256,5 milyon ABD\$ tutarında yatırımın harekete geçirilmesini sağlamıştır. Söz konusu projeler ile üç modern sağlık kampüsü inşa edilmesi (toplam 7.000 yatak kapasiteli) ve kamu sağlık hizmetlerinin kalitesinin ve verimliliğinin artırılması amaçlanmıştır. IFC aynı zamanda moleküler görüntüleme ve onkoloji tedavi hizmetleri alanında faaliyet gösteren lider bir firmaya 30 milyon ABD\$ tutarında bir yatırım yapmıştır. CPS döneminde, IFC sağlık sektörü portföyünde bulunan şirketler aracılığıyla 3,2 milyon hastaya ulaşmıştır.
- 20. Bu sonuçlar çok çeşitli ASA çalışmaları ile desteklenmiştir.** Bunlar arasında, ilaç sistemleri yönetimi ile ilgili bir Teknik Yardım, aile hekimliğinde performansa dayalı sözleşme hakkında bir ekonomik sektör çalışması ve Türkiye'nin sağlık sektörü reform deneyimlerinin başka ülkeler ile paylaşılmasına ilişkin bir Teknik Yardım desteği yer almıştır. Eğitim sektöründeki çalışmalar tamamen gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, eğitim sonuçlarının geliştirilmesi ve Türkiye'nin okullarında mükemmeliyetin sağlanması hakkında bir Teknik Yardım ile birlikte devam etmekte olan yüksek öğretim sektöründe verimlilik ve iyileştirme hakkında çalışma yürütülmüştür.

B.2. Tematik Alan 5: Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kapsayıcı işgücü piyasaları doğrultusunda ilerleme kaydedilmesi

- 21. Beşinci Tematik alan sonuçları kısmen başarılmıştır: üç sonuç göstergesinin tümünde ilerleme kaydedilmesine rağmen, bunlardan sadece biri başarılmış, biri kısmen başarılmış ve biri doğrulanamamıştır.** IFC kadınlara ait 2.600 KOBİ'yi destekleyerek kadınların işgücüne katılımının artırılmasına yardımcı olmuştur. Aynı zamanda şirket kurullarındaki kadınların sayısını arttırmak amacıyla Uluslararası Kadın Yöneticiler Ağı ile işbirliği yapmıştır. 2015 sonuna kadar en az 20 şirkete yeni Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sertifikası verilmesini öngören gösterge tamamen başarılamamakla birlikte, 17 şirkete söz konusu sertifikayı almaları için yardımcı olunmuştur. Son olarak, Sosyal yardım faydalanıcılarının aktif işgücü piyasası programlarına erişimlerinin artırılmasına ilişkin olarak İŞKUR programlarına kaydolun kişi sayısı göre ölçülecek gösterge, veri toplamadaki eksiklikler sebebiyle doğrulanamamıştır.
- 22. Bu alanda ülke düzeyindeki performansa bakıldığında; 2010 ile 2015 arasında kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 27,6'dan yüzde 31,5'e yükselmiştir.** Ancak yine de yüzde 32,6 olarak belirlenen hedefin gerisinde kalmıştır. Aynı zamanda, İŞKUR'un mesleki eğitim programlarının kapsadığı kişi sayısı 2010 ile 2012 yılları arasında 210.000'den 465.000'e yükselmesine rağmen, 2015 itibarıyla 335.000'e düşmüştür. Kadınların işgücüne katılım oranına ilişkin OECD ortalamasının yüzde 65 olduğu düşünüldüğünde, Türkiye'nin önündeki orta vadeli bir zorluk olan kadınların ve gençlerin işgücüne katılımlarını artırma zorluğu halen devam etmektedir.
- 23. Beşinci Tematik alanın amaçları temel olarak ASA ve DPL'ler yoluyla desteklenmiştir.** Paylaşılan Büyümenin Sürdürülmesi DPL-I (2015 MY) kadınların işgücüne katılımlarını arttırmaya yardımcı olmuştur, ancak bunun devamı niteliğindeki DPL operasyonunun sunulmaması ilerlemeyi aksatmıştır. Banka kadınların ekonomik fırsatlara erişimlerini arttırmaya yönelik geniş bir analitik programı destekleyen bir SIDA Vakıf Fonunu harekete geçirmiştir. Ayrıca Kalkınma Bakanlığı'na yerel yoksulluk dinamikleri hakkında bir Teknik Yardım sağlamıştır. Bunların yanında, Türkiye yaklaşık üç milyonu bulan bir sığınmacı akışı ile karşı karşıya kaldığında (dünyadaki en büyük sığınmacı nüfusuna ev sahipliği yapan ülke haline gelmiştir), Banka bu sığınmacı nüfusunun Türkiye'nin güneydoğusundaki kentsel bölgeler, devletle ilişkiler ve işgücü piyasaları üzerindeki etkilerine ve kamu hizmetleri ile ev sahibi topluluklar üzerindeki baskılara ilişkin nicel ve nitel durum tespiti çalışmaları yapmıştır.

C. Üçüncü Stratejik Amaç: Sürdürülebilir Kalkınmanın Derinleştirilmesi – Kısmen Başarıldı

C.1. Tematik Alan 6: Güvenilir ve verimli enerji arzının artırılması; yenilenebilir enerji kaynaklarının daha fazla kullanılması ve uygulanmakta olan iklim eylemlerinin artırılması

- 24. Tematik Alan 6 sonuçları başarılmıştır.** Beş sonuç göstergesinden dördü karşılanmış, biri ise kısmen karşılanmıştır. Türkiye bir yandan yenilenebilir enerji üretim kapasitesini arttırırken, aynı zamanda sağlam enerji sektörü reform programını tatmin edici bir şekilde devam ettirmiştir. 2010 sonundan bu yana eklenen 24.000 MW'lık ilave kapasite ile 73.000 MW'lık üretim kapasitesine ulaşılarak güvenilir ve etkin enerji arzı arttırılmıştır. Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi 2015 sonu itibarıyla toplam üretimin yüzde 31,5'ini oluşturmuştur (hedef yüzde 30 idi). IFC'nin elektrik üretim / dağıtım portföy şirketleri yoluyla 7,5 milyon elektrik tüketicisine ulaşılmıştır (hedef 7,2 milyondur). Ayrıca, Türkiye'nin enerji güvenliği de artmıştır; IBRD tarafından finanse edilen Gaz Sektörü Geliştirme Projesinin tatmin edici bir şekilde uygulanması sayesinde gaz depolama kapasitesi 2016 sonu itibarıyla yüzde 19 arttırılmıştır. Gaz Sektörü Geliştirme Projesinin başarılı bir şekilde uygulanması Türkiye'nin gaz depolama kapasitesinin daha fazla arttırılmasını amaçlayan yeni bir IBRD finansmanlı projenin hazırlıklarına başlanmasını sağlamıştır.

- 25. Öte yandan, IBRD finansmanlı KOBİ Yenilenebilir Enerji (YE) ve Enerji Verimliliği (EV) kredi hatları yoluyla 4.372 GWh veya 2013 toplam yıllık talebinin yüzde 1,5'i kadar kümülatif enerji tasarrufu sağlanması hedefi karşısında, kümülatif tasarruf sadece 3.772 GWh'a ulaşmıştır.** Başka sebeplerin yanında (EV ile ilgili aracı banka kapasitesinin düşük olması ve EV hizmetleri piyasasının henüz yeterince gelişmemiş olması gibi), hedefe ulaşamama sebepleri arasında hedeflenen kredi hatları kapsamında EV yatırımlarının yakalanamaması da yer almıştır: bazı KOBİ'ler enerji açısından verimli makineler almak için kredi kullanırken, enerji verimliliklerindeki artışı kanıtlamak için gerekli belgeleri hazırlama angaryasından kurtulmak için KOBİ Enerji Verimliliği / Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği proje fonlarından yararlanmamışlardır.
- 26. Bu Tematik Alan kapsamındaki başarılar özel bir ilgiyi hak etmektedir.** DBG neredeyse mevcut tüm araç türlerini kullanmıştır, güçlü bir donör koordinasyonu sağlamıştır ve önemli miktarda dış finansmanı harekete geçirmiştir. AB-IPA tarafından finanse edilen Enerji Sektörü Teknik Yardım Programı Türkiye'nin AB Enerji Politikası ile uyumlaşmasını desteklemiştir. 150 milyon ABD dolarını aşan miktardaki Temiz Teknoloji Fonu (CTF) hibeleri ve imtiyazlı krediler IBRD kredi operasyonları için eş finansman sağlamıştır. Piyasa Hazırlık Ortaklığı (PMR) projesi Türkiye'nin elektrik ve sanayi sektörleri için sera gazı izleme, raporlama ve doğrulama (MRV) sistemi oluşturma ve Türkiye'nin uygulamaya koyabileceği çeşitli piyasa tabanlı ve başka sera gazı azaltma seçeneklerini analiz etme yönündeki çalışmalarını desteklemektedir. Bu kapsamda Türkiye PMR projesini ilk uygulamaya başlayan ülke olmuştur ve daha şimdiden deneyimlerini (örneğin MRV sistemi ile ilgili) PMR forumunda diğer ülkelerle paylaşmaya başlamıştır.
- 27. IFC'nin özel sektör finansmanı bu alandaki hedeflerin başarılmasına önemli bir katkı sağlamıştır.** IFC altı elektrik üretim projesine 659 milyon ABD doları ve bir elektrik dağıtım projesine 163 milyon ABD doları yatırım yaparak yıllık neredeyse 17.000 GWh elektrik üretimi desteklemiştir. Ayrıca Türkiye'nin ithal doğalgaza olan bağımlılığını azaltmak için Türkiye'de yeni kurulan Petrol Saha Hizmetleri A.Ş.'nin yurt içinde operasyonlarını genişletmesi için 40 milyon ABD doları yatırım yapmıştır. Öte yandan Türkiye'deki en büyük petrol ve gaz üreticisinin güneydoğudaki sınır illerinde petrol ve gaz üretimini artırması için 50 milyon ABD doları yatırım yapmıştır. Son olarak hem finansal sektörde hem de reel sektörde sağladığı finansman yolu ile IFC çeşitli iklim değişikliği ile ilgili projeleri de desteklemiştir. IFC yenilenebilir enerji ve sera gazı emisyonları ile ilgili yatırımlar için yaklaşık 300 milyon ABD doları sağlamıştır: spesifik olarak Yapı Kredi Leasing'e sürdürülebilir enerji finansmanı için 96 milyon ABD doları, TSKB'ye sera gazı emisyonlarını azaltacak, atık yönetimi uygulamalarını genişletecek ve işleme ve imalat süreçlerinde hammadde verimliliğini artıracak projelerin finansmanı için 150 milyon ABD doları ve İş Leasing'e bir toptan satış yaklaşımı yoluyla Türkiye'deki çeşitli sektörlerde enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji projelerini teşvik etmesi için CTF eş finansmanı ile birlikte 35 milyon ABD doları sağlamıştır. Reel sektörde, karton sanayii, tekstil, tarımsal işletme, ambalaj film sanayii, katı atık ve atık su arıtma, inşaat, toplu taşıma ve sağlık kampüsleri sektörlerindeki enerji verimliliği projelerini finanse etmiştir. 2016 mali yılında, IFC işletmede bulunan 211 MW'lık HES ve güneş enerjisi projesi ile yapım aşamasındaki ilave 178 MW'lık bir portföye sahip bir yenilenebilir enerji platformu şirketi olan Akfen Enerji'ye 100 milyon ABD doları sermaye yatırımı yapmıştır.
- 28. Finansman desteğine benzer şekilde ASA faaliyetlerinde de çeşitli ve yenilikçi bir performans sergilenmiş, ürünlerin finansmanı için dışarıdan kaynaklar harekete geçirilmiştir.** Enerji Reformu Kilometre Taşları ve Zorlukları başlıklı rapor (2015 MY) sektör reformu yoluyla elde edilen başarıları ve çıkarılan dersleri ortaya koyarak sadece Türkiye programını desteklemekle kalmamış, aynı zamanda Türkiye deneyiminin paylaşılmasına yönelik küresel bir bilgi ürünü işlevi görmüştür. ESMAP, Enerji Verimliliği Kurumsal İncelemesi (2015 MY), Enerji Sektörünün Sosyal Açından İzlenmesi (2014 MY), elektrik piyasasına ilişkin bir Teknik

Yardım (2012 MY) ve dağıtım şirketlerine ilişkin devam etmekte olan bir analiz çalışmalarını finanse etmiştir. Özellikle belirtilmesi gereken bir başka husus olarak, AB/İPA finansmanlı Enerji Sektörü TY çalışmalarının Türkiye’de ilk defa uygulamaya konulan RETF modeli kapsamında, enerji sektöründeki ana muhatap kurum olan ETKB’nin analitik kapasitesini geliştirmesine ve kaliteli danışmanlık hizmetleri almasına yardımcı olmuştur.

C.2. Tematik Alan 7: Çevre yönetiminin ve iklim değişikliğine uyumun güçlendirilmesi

29. Tematik alan 7 sonuçları kısmen başarılmıştır: üç göstergeden ikisi karşılanmış, biri ise karşılanamamıştır. Su Çerçeve Direktifinde belirtilen esaslar dikkate alınarak Türkiye’nin 25 nehir havzası için koruma eylem planlarının hazırlanması yoluyla Havza Yönetiminin iyileştirilmesi hakkındaki gösterge (i), ESES DPL kapsamında sağlanan politika desteği ile başarılmıştır. CPS İlerleme Raporu ile getirilen, “taslak Entegre Havza Yönetim Planının tamamlanması ve seçilen pilot havzalarda Havza Komitelerinin kurulması” göstergesi (ii) de başarılmıştır. Ancak, CPS İlerleme Raporu ile getirilen diğer gösterge olan seçilen iki su havzasında Doğal Sermaye Hesaplarının oluşturulması” göstergesi, doğal sermaye hesapları kurulmadan önce doğal kaynakların değerlemesine daha fazla ihtiyaç duyulduğu tespit edildiğinden dolayı karşılanamamıştır. Bu alandaki ASA faaliyetleri ile sağlanan DBG desteği tamamen değerlendirilmiştir ve daha ileri aşamada doğal sermaye hesaplarının oluşturulmasına temel teşkil etmek üzere iki örnek incelemesi gerçekleştirilmiştir. OSİB desteği ile iki Dünya Bankası yayını -biri ormancılık diğeri su değerlendirme yöntemleri ile ilgili- hazırlanmış ve ilgili kamu kurumlarına sunulmuştur. Doğal sermaye ile ilgili şemsiye niteliğindeki TY kapsamında, ormancılık bileşeni ile bir Orman Politika Notu (FPN) hazırlanmış ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı bünyesindeki Orman Genel Müdürlüğü (OGM) ile birlikte orman köylülerine ilişkin bir sosyoekonomik araştırma gerçekleştirilmiştir.

30. Su kaynakları yönetiminin geliştirilmesi yoluyla iklim değişikliğine uyum kapasitesini güçlendirmesi öngörülen Su Kanununun kabulündeki gecikmeler ülke düzeyindeki performansı etkilemiştir. Buna göre, su havzalarına yönelik iklim değişikliğine uyum önlemlerinin yer aldığı Nehir Havzası Yönetim Planları tamamlanamamıştır. Ancak yeni onaylanan “Çevresel İzinler ve Ruhsatlar Yönetmeliği” entegre “e-izin” alacak tesisleri (2012 yılı itibarıyla 2.394 ve 2012 yılı sonu itibarıyla 3.222 izin verilmiştir) ve bu tesislerde çevresel izin işlemlerinden sorumlu olacak bir çevre görevlisinin çalıştırılması ile ilgili esasları belirlemektedir.

C.3. Tematik Alan 8: Türkiye’deki şehirlerin sürdürülebilirliğinin artırılması

31. Tematik alan 8 sonuçları kısmen başarılmıştır: yedi sonuç göstergesinden üçü tamamen karşılanmış, üçü kısmen karşılanmış ve biri karşılanamamıştır. İstanbul’daki 806 kamu binasının büyük bir depreme karşı güçlendirilmesi veya yeniden inşa edilmesi ile birlikte deprem riskini azaltma hedefine ulaşılmıştır (763 bina hedeflenmişti). Benzer şekilde tapu hizmetlerine ilişkin vatandaş memnuniyet oranı, yüzde 85’lik hedefe karşın yüzde 90 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca Belediye Hizmetleri Projesi kapsamında finanse edilen şehirlerde ilave olarak 2.000.000’den fazla insan geliştirilmiş kentsel hizmetlere (su temini, kanalizasyon ve katı atık yönetimi gibi) erişim sağlamıştır (hedef 800.000 kişi idi). Son olarak, AB fonları kullanılarak, Vatandaş Karnesi uygulaması yoluyla 6 belediyede performans iyileştirme çabaları ve yerel kamu idareleri arasında rekabet ortamı yaratılması sayesinde yönetim iyileştirilmiştir.

32. IFC ile bağlantılı sonuç göstergeleri de kısmen başarılmıştır. 2016 yılının ilk yarısında İstanbul’da yeni inşa edilen Kadıköy/Kartal metro hattından hafta içi günlerde yaklaşık 277.000 kişi yararlanmıştır (hedeflenen rakam 419.000 idi). İzmir elektrikli tramvay ve trafik yönetim sisteminin iyileştirilmesi projeleri henüz tamamlanamamakla birlikte; 2018 yılına kadar ilave 240.000 kişinin bu ulaşım imkanlarına erişebilmesi hedefi yolunda ilerleme kaydedilmektedir. Son olarak, IFC tarafından finanse edilen İzmir Atıksu Arıtma Tesisi genişletme yatırımı

yoluyla Ege Denizi'ne arıtılmadan deşarj edilen atıksu miktarının azaltılması hedefi, inşaat çalışmalarındaki gecikmeler sebebiyle başarılamamıştır. Ancak projenin 2016 sonunda işletmeye girmesi ile birlikte 2017 yılında sonuçlara ulaşılması beklenmektedir. Ayrıca, Banka demiryollarına ilişkin bir projenin uygulamasını tamamlamıştır ve aynı zamanda TCDD'nin ayrıştırılmasına destek vermiştir (2016 ortasında başarılmıştır).

33. Sekizinci tematik alan kapsamındaki önemli bir başarı faktörü, CPS öncesinde onaylanan ve CPS döneminde nispeten sorunsuz bir şekilde kullandırılan IBRD ve IFC finansmanı olmuştur. Ancak, takip eden projelerde bazı aksamalar olmuştur; örneğin Sürdürülebilir Şehirler Projesi 2017 MY ortalarına kadar sunulamamıştır ve Ulusal Afet Riski Yönetim Projesi halen hazırlık aşamasındadır.

34. Türkiye'nin şehirleri için kalkınma beklentilerini yükseltmek için, DBG 2015 yılında sürdürülebilir şehirler için bir Ortak Uygulama Programı (JIP) başlatmıştır. Programın amacı, Türkiye'nin şehirlerinin sürdürülebilir kalkınma çözümlerini benimsemelerini teşvik etmek için tamamlayıcı ve kesintisiz bir IBRD-IFC danışmanlık hizmeti ve finansman paketi sunmaktır. IFC'nin sürdürülebilir şehirler ile ilgili çalışması güçlü bir başarı örneği oluşturmıştır. IFC, her ikisi de güçlü kredi geçmişine sahip olan ve ticari oranlar üzerinden piyasaya dayalı finansmana erişebilecek konumda bulunan İzmir ve İstanbul'a yatırım yapmış ve bu belediyeler ile stratejik ortak çalışmalar geliştirmiştir. IFC ayrıca türünün ilk örneğini teşkil eden bir proje geliştirme olanağı olarak ECA Şehirler Platformunu uygulamaya koymuştur. Söz konusu platform, teknoloji seçenekleri, çevresel ve sosyal riskler ve farklı finansman seçenekleri ile ilgili teknik çalışmaları finanse ederek belediyelerin bankalarca kabul edilebilir projeler geliştirmelerine yardımcı olmak için tasarlanmıştır. IFC bu olanağı altyapı projelerinin geliştirilmesini desteklemek için İstanbul, İzmir ve Antalya'da kullanmıştır. IFC ayrıca yeşil konutların yapımını ve satışını teşvik etmeyi amaçlayan bir kredi hattı yoluyla, ticari bir kreditor -Odeabank- ile birlikte yeni bir yeşil ipotek finansman programına yatırım yapmış ve bu kapsamda Kayseri, Adana ve Ankara'da yeşil hastanelerin yapımını desteklemiştir. Son olarak, IFC yeşil konutları teşvik etmek amacıyla Hükümete ve özel sektör aktörlerine teknik yardım sağlamıştır.

35. Bu alandaki Banka desteği ASA ve Vakıf Fonları yoluyla sağlanmıştır. Türkiye'nin başarılı şehirleşme deneyimlerini paylaşmak ve şehir rekabetçiliği, konut piyasaları, kentsel ulaşım, belediye finansmanı ve kurumlar arası işbirliği alanlarındaki zorlukları aşmak için Hükümete politika önerileri sunmak amacıyla, bir Şehirleşme İncelemesi hazırlanmıştır. Banka ayrıca 2015 yılında Küresel Afet Azaltma ve iyileştirme Fonundan (GFDRR) sağlanan 1,5 milyon ABD\$ tutarındaki bir hibe ile Türkiye'nin Ulusal Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) için kapasite oluşturulmasına yardımcı olmuştur. Ayrıca, PPIAF ve Kore Yeşil Büyüme Fonunun sağladığı finansman ile, 30 büyükşehir belediyesinden 25'inin katılımı ile bir Belediye Kredi Değerlik Akademisi düzenlenmiştir. Ulaştırma sektörü ile ilgili olarak, Ulaştırma Bakanlığı ve TCDD kentsel ulaşım, akıllı ulaşım sistemleri ve modlar arası ulaşım üzerinde odaklanan bir teknik yardıma (AB/IPA fonları ile finanse edilecek) öncelik vermiştir.

D. Ortak Tematik Öncelik : Türkiye'nin Deneyimlerini, Sonuçlarını, Bilgilerini ve Kapasitesini Paylaşmak

36. CPS döneminin ikinci yarısında bilgi paylaşımı fırsatları geliştirilmiştir. Banka'nın amiral gemisi raporlarından birisi olan Türkiye'nin Deneyimleri başlıklı rapor Türkiye'nin yüksek gelir eşiği doğrultusundaki ilerleyişini analiz etmiş, temel kaynakları tespit etmiş ve sürdürülebilir büyüme için ekonomik kurumların önemi hakkında faydalı bir tartışmayı başlatmış, böylelikle Türkiye'nin kalkınma öyküsünün paylaşılabilmesi için faydalı bir araç sunmuştur. Benzer şekilde, Türkiye'nin şehirleşme alanındaki engin deneyimlerini yaymak için şehirleşme incelemesinden yararlanılmış, Afganistan, Fas ve Tunus hükümetlerinden yetkililerin bu deneyimler hakkında daha fazla bilgi edinmek için Türkiye'yi ziyaret etmeleri sağlanmıştır.

Ayrıca, sağlık ve enerji sektörü bilgi ürünleri Türkiye’de uygulanan başarılı sektör reformlarının kilometre taşlarını ve karşılaşılan zorlukları ortaya koymuştur.

37. IBRD finansman operasyonları ayrıca Türkiye ile başka ülkeler arasında güney – güney işbirliğini de tetiklemiştir. İstanbul Deprem Riskini Azaltma projeleri çeşitli etkinlikler ile 40’tan fazla ülkede tanıtılmıştır. Tapu ve Kadastro Modernizasyon Projesinin başarıları Türkiye’ye gelen 10’dan fazla ülke misyonuna tanıtılmış ve TKGM 2015 yılında İstanbul’da düzenlenen Dünya Kadastro Zirvesi’ne ev sahipliği yapmıştır (Banka’nın desteği ile). Söz konusu yüksek profilli uluslararası etkinlik 92 ülkeden yaklaşık 3.300 kadastro uzmanı ve ilgili meslek mensubunu ve uluslararası kuruluşları İstanbul’da bir araya getirmiştir.

3. DÜNYA BANKASI GRUBU PERFORMANSI

38. Dünya Bankası Grubu’nun genel performansı “iyi” olarak derecelendirilmiştir. Bu değerlendirme aşağıdaki hususlar esas alınarak belirlenmiştir: (i) CPS amaçlarının Türkiye’nin ulusal kalkınma amaçları ile uyumluluğunun devam etmesi ve CPS İlerleme Raporu yoluyla ülkenin değişen ihtiyaç ve zorluklarına uyumun sağlanması amacıyla dönem ortası revizyonun etkili bir şekilde uygulanması; (ii) yüksek kullandırım oranları sağlayan proaktif önlemler yoluyla programın sağlam ve etkili bir şekilde uygulanması; (iii) değişen ülke ihtiyaçlarına zamanlı bir şekilde cevap verebilmek ve gerektiğinde riskleri azaltmak için Türk yetkililer ve diğer paydaşlar ile yürütülen proaktif ve yapıcı diyalog; (iv) DBG kurumları arasındaki güçlü iç koordinasyon; ve (v) kalkınma etkisinin artırılabilmesi amacıyla AB ve diğer uluslararası finansal kuruluşlar ile başarılı ve etkili bir koordinasyonun sağlanması. Ancak, aşağıdaki faktörler performansı zorlamıştır: (i) kilit IBRD finansman operasyonlarının iptalleri ve yaşanan gecikmeler; (ii) 2015 yılındaki seçim dönemi sebebiyle geciken karar verme süreçleri; ve (iii) bazı tematik alanlarda operasyonların DBG sonuçları ile dengesiz bir şekilde ilişkilendirilmesi ve bunun belirli durumlarda DBG desteğini ölçmeyi güçleştirilmesi.

Tasarım

39. CPS amaçları Türkiye’nin kalkınma gündemi ile uyumlu kalmıştır. Başlangıçta belirlenen CPS amaçları Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) ile uyumluydu ve Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) de uyumluluğunu korumuştur. CPS eksenleri karşılıklı olarak birbirlerini desteklemiştir ve Tematik alanlar arasındaki bağlantılar güçlü olmuştur.

40. DBG’nin ortak çalışma faaliyetleri esnekti ve CPS İlerleme Raporu değişen koşullara cevap verebilmek için bir fırsat olarak kullanılmıştır. 2015 yılının uygulamadaki ilerlemeyi etkileyecek uzun süreç seçim sürecine sahne olması sebebiyle, CPS İlerleme Raporu kapsamında CPS döneminin 2016 mali yılını da kapsayacak şekilde uzatılması uygun bir karar olmuştur. Bu imkan, yoksulluk ve kırılganlık alanlarında geri kalan hususlar üzerinde daha fazla yoğunlaşılabilmesi için etkili bir şekilde kullanılmıştır. CPS İlerleme Raporu CPS tematik alanlarının sayısı ondan sekize düşürülmüştür.

41. Program finansman tarafında seçiciliği ve odağı korurken, finansman dışı tarafta bu daha düşük ölçekte gerçekleşmiştir. CPS amaçları doğrultusunda, finansman programı KOBİ finansmanı, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve kentsel gelişim üzerinde odaklanmaya devam etmiştir. Banka’nın Türkiye’de (ve diğer orta gelirli ülkelerin çoğunda) izlediği geniş bir bilgi programı sunma yaklaşımına uygun olarak, ASA programı işbirliği talebinin olduğu alanlarda Hükümet’e küresel bilgi sağlayacak şekilde tasarlanmıştır ve aynı zamanda başka alanlarda gelecekteki çalışmaların yolunu açacak bir bilgi tabanı oluşturmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda, finansman dışı portföy oldukça geniş bir alana yayılmıştır ve bu durum potansiyel olarak etkileri ölçülemez hale getirebilecektir. Bu husus, gelecekteki ASA programını tasarlamak için Hükümet ile işbirliğini geliştirmek için daha fazla fırsata ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

42. CPS İlerleme Raporu sonuçta belirli ölçüde gerçekleşen kritik ekonomik, siyasi ve bölgesel riskler tespit etmiştir. Proaktif portföy yönetimi ve gelişmiş iletişim ve erişim stratejileri gibi etki azaltma önlemleri, risklerin yönetilmesine yardımcı olarak CPS amaçlarına ulaşma üzerindeki etkilerini azaltmıştır. IBRD Ülke Direktörü ile Hazine Müsteşarı ve Kalkınma Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında oluşturulan bir CPS Yönlendirme Komitesi, programa yön verilmesine, uygulama zorluklarının aşılmasına ve önerilen projelerin geleceği üzerinde önemli etkileri olacak kararların alınmasına yardımcı olmuştur. Reformun gecikmesi riski CPS İlerleme Raporu zamanında tespit edilmiştir ve sunulan DPL dizisinin buna göre uyarlanmıştır. 2012 yılında itibaren yoğun bir şekilde gerçekleşen Suriyeli sığınmacı akışından kaynaklanan öngörülemeyen bölgesel riskler dahi etkili bir şekilde programa yansıtılabilmektedir. Bu şekilde, Banka Suriyeli sığınmacı krizinin ev sahibi topluluklar üzerindeki etkisinin ve boyutlarının belirlenmesi ile ilgili çalışmalara bilgi desteği sağlayabilmektedir.

43. CPS sonuç matrisi ölçülebilir hedefler sunmuştur. Finansman operasyonları ile desteklenen tematik alanlar (enerji, sağlık ve kentsel gelişim gibi), DBG operasyonları ve gerçekleşen sonuçlar arasında açık bağlantılar sergilemiştir. Daha çok ASA faaliyetlerinin desteklediği sonuç alanlarında ise bu bağlantı daha az doğrudan belirgin olmuştur. Belirli durumlarda, DBG sonuçları, mevzuat değişikliklerinin getireceği değişiklikler yerine Parlamentonun yasal adımları bazında ifade edilmiştir. Bazı önemli durumlarda ise, Parlamentonun atacağı yasama adımları CPS dönemi sonuna kadar tamamlanamamıştır (örneğin önerilen patent kanunu, gelir vergisi kanunu ve doğal gaz piyasası kanunu).

Uygulama

44. Yeni IBRD finansmanı 4,3 milyar ABD\$'na ulaşmıştır. 2012-15 MY dönemi için başlangıçta belirlenen 4,5 milyar ABD\$'lık CPS hedefi CPS İlerleme raporu döneminde yukarı doğru revize edilerek 2012-16 MY dönemi için 6,5 milyar ABD\$ olarak belirlenmiştir. Bunun temel sebeplerinden birisi tek borçlu limitinin kaldırılması olmasıdır. Ancak, özellikle yeni kredilere ilişkin nihai kararların verilmesinde yaşanan gecikmelerin operasyonların düşürülmesine veya kaydırılmasına yol açması sebebiyle, CPS döneminde 12 projeye tahsis edilen toplam IBRD finansmanı 4,3 milyar ABD\$ olarak gerçekleşmiştir. 300 milyon ABD\$ tutarındaki önerilen Uzun Vadeli Finansman Garantisi Projesi ile 50 milyon ABD\$ tutarındaki Havza Yönetim Projesi düşürülürken, yaşanan gecikmeler Paylaşılan Büyümenin Sürdürülmesi DPL dizisinin ikinci bölümünü (500 milyon ABD\$), Jeotermal Geliştirme Projesini (250 milyon ABD\$) ve Sürdürülebilir Şehirler Projesini (133 milyon ABD\$) etkilemiştir. Bu kaymaların ardında üç temel sebep yatmaktadır:

- i. Müşterinin idari ve yasal çerçevesini zorlayan ve bu tasarımların gelecekteki uygulama üzerindeki potansiyel etkilerini yeterince dikkate almayan proje tasarımları.
- ii. Özellikle uzun seçim süreci ve bazen de projelerin yeterince güçlü şekilde sahiplenilmemesi sebebiyle hükümet içerisinde yaşanan yavaş karar verme süreci;
- iii. Yatırım Projesi Finansmanı (IPF) ile ilgili olarak Banka ile Hükümet'in idari gereklilikleri ve prosedür gerekliliklerinin uyumsuzluğu; ve
- iv. Bakanlıkların kararsız kaldığı durumlarda IBRD finansmanının katacağı değerin ifade edilmesinde yaşanan zorluklar. Bunun sebebi, bakanlıklardan birisinin ifade ettiği gibi, IBRD kredisinin ilgili bakanlığın bütçesine reel olarak finansal bir katkıda bulunmamasıdır (IBRD kredilerinin sağladığı kaynaklar genellikle Maliye Bakanlığı'nın kredi olmasaydı ilgili bakanlığa sağlayacağı bütçenin yerini almaktadır). Öte yandan IBRD finansmanı IBRD prosedürlerinin öğrenilmesi ve uygulanması bakımından sürece karmaşıklık katmaktadır.

CPS dönemi içerisinde, IBRD finansmanın yanında bilgi ve uygulama desteği de sağlayabildiği için böyle bir ortaklığın özellikle etkili olabileceği durumlarda, IBRD Banka'nın programında IPF kredilerinin payını arttırmayı amaçlamıştır. Ancak, IPF'lerin hazırlanması zor olduğundan dolayı, Hükümet kredi hatlarını ve DPL'leri tercih etmeye devam etmiştir. Son sekiz yıllık dönemde yeni IPF kredileri daha çok IBRD'nin halihazırda aktif olduğu ve bilindiği sektörlerde ek finansman sağlama üzerinde yoğunlaşmıştır; çünkü bu koşullarda uygulama sorunlarının çoğunun zaten çözülmüş olacağı düşünülmüştür. Öte yandan, yeni finansman fırsatlarından yararlanma çabaları zaman içinde çok sayıda güçlükle karşılaşmış ve çoğunlukla başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bazı durumlarda, IBRD'nin proje hazırlık çalışması (durum tespiti, proje tasarımı, vs.) başka uluslararası finansal kuruluşların ve ortakların finansman sağlamasının yolunu açmıştır. Bunda ise söz konusu ortakların Banka'nın proje hazırlık çalışmalarının özenine ve anlamlılığını bilmeleri ve Hükümet'in diğer UFK'ların finansman maliyetlerini daha düşük veya şartlarının daha uygun bulması etkili olmuştur. Bu durum, her ne kadar bazen finansörler arasında yer alamasa da IBRD'nin diğer kalkınma ortakları için önemli bir birleştirici rol oynadığı ve önemli bir kaldıraç etkisi yarattığı anlamına gelmektedir.

- 45. CPS dönemi sırasında, IFC 4,55 milyar ABD\$ gibi rekor düzeyde bir yatırım yapmıştır; bunun 3,58 milyar ABD\$'lık bölümü kendi hesabına yapılan yatırımdır, 793 milyon ABD\$'ık bölümü ise harekete geçirdiği yatırımdır.** CPS döneminde, harekete geçirdiği finansman da dahil olmak üzere IFC'nin sağladığı finansman 84 projeye tahsis edilmiştir⁸; bunlar enerji, belediye ve ulaşım altyapısı, finansal kurumlar (özellikle enerji verimliliği üzerinde yoğunlaşanlar), KOBİ'ler ve kadın girişimciler için finansmana erişim, sermaye piyasalarının derinleştirilmesi, özel sağlık ve eğitim hizmetleri, Türk şirketlerinin rekabetçiliklerinin yükseltilmesi ve diğer yükselen piyasalara açılmaları üzerinde odaklanmıştır. IFC yatırımları yoluyla daha uzun vadeli, daha yüksek çevresel ve sosyal standartlar sunan, daha iyi kurumsal yönetim hizmetleri ve küresel bilgiler sunabilmiştir. Bu güçlü performans hem yeni hem de mevcut müşterilere giderek artan düzeylerde finansman temininin bir sonucu olmuştur. IFC, izlediği stratejiye uygun olarak danışmanlık hizmetleri yardımlarını şirket düzeyinde odaklandırmıştır ve hem bekleyen proje şirketlerini hem de portföy şirketlerini desteklemiştir.
- 46. MIGA'nın garantilerine ilişkin risk toplamı 2013 ile 2016 mali yılları arasında 458 milyon ABD\$'dan 1 milyar 695 milyon ABD\$'na yükselmiştir.** MIGA müdahaleleri ekonominin stratejik alanlarını (sağlık, finansal sektör ve ulaştırma sektörü gibi) destekleyici dış kaynaklı özel finansmanın harekete geçirilmesine yardımcı olmuştur. Türkiye MIGA'nın en yüksek risk toplamına sahip ülkesidir; ürün bileşimi geleneksel siyasi risk sigortasından krediler için sağlanan ödenmeme riski teminatlarına kadar çeşitlilik göstermektedir. IFC ile MIGA'nın ortak iş geliştirme çalışmaları, MIGA'nın belediye altyapısı ve sağlık sektörlerinde aynı zamanda IFC finansmanında da yararlanan beş yeni proje için 347 milyon ABD\$ düzeyinde garanti sağlaması ile sonuçlanmıştır.
- 47. IBRD portföy uygulaması CPS döneminde rekor derecede yüksek kullandırım oranlarına ulaşmıştır.** Yoğun portföy izleme çalışmaları sorunların erken aşamada tespitini sağlamıştır. Yüzde 20 ile en düşük gerçekleştiği 2014 MY dışında, kullandırım oranı yüzde 30'un üzerinde kalmıştır. Böylelikle her mali yılda mevcut IBRD kaynaklarının neredeyse üçte biri kullandırılmıştır. Bunda 2014 yılında yeni kurulan izleme mekanizmasının uygulanması etkili olmuştur.

8 27 proje Finansal Piyasalar alanında (1,59 milyar ABD\$), 19 proje Altyapı alanında (1,54 milyar ABD\$), 29 proje İmalat, Tarımsal İşletme ve Hizmetler alanında (1,26 milyar ABD\$) ve 9 proje Medya, Teknoloji ve Telekom alanında (169 milyar ABD \$).

Tablo 1: Türkiye için Seçilen IBRD Portföyü Göstergeleri (2012 MY – 2016 MY)

	2012 MY	2013 MY	2014 MY	2015 MY	2016 MY
Aktif proje sayısı	11	12	12	12	10
Net taahhütler (milyon ABD\$)	4.742	5.763	5.078	4.310	3.899
Kullanırım oranı (yatırım)	%36	%37	%20	%36	%31
Proaktiflik endeksi ⁹	%67	%100	%100	%100	%100
Risk altındaki projelerin oranı (%)	%6	%17	%17	%8	%0
Risk altındaki taahhütlerin oranı (%)	%7	%11	%14	%4	%0
Sorunlu projelerin yüzdesi	%9	%17	%8	%8	%0

48. IBRD portföyü hacmen neredeyse yüzde 25 oranında daralırken daha fazla yoğunlaşmıştır. Yeni operasyonların sunulmasındaki gecikmenin ve aktif projelerdeki hızlı kullanımın ortak etkisi, aktif portföy büyüklüğünü 5,5 milyar ABD\$’dan 3,9 milyar ABD\$’na düşürmüştür. Portföydeki bu yoğunlaşma Banka ve Hükümet ekiplerinin bir yandan uygulama zorlukları üzerinde odaklanırken aynı zamanda koruma önlemleri, satın alma ve finansal yönetim ile ilgili kritik konular için kaynakları zamanlı ve yeterli bir şekilde harekete geçirmelerine olanak tanımıştır. Deneyimli Proje Uygulama Birimleri ile birlikte, mevcut operasyonlara yönelik geriye dönük finansman imkanı tanıyan ek finansmanlar tercih edilen bir seçenek olarak ortaya çıkmıştır.

49. CPS döneminin başında IFC’nin taahhüt edilen portföyü 2,3 milyar ABD\$ (kendi hesabına yapılan yatırımlar) düzeyinde ilken, dönem sonunda bu rakam 3,8 milyar ABD\$’na ulaşmıştır. Portföy daha fazla çeşitlenmiştir ve 2012 MY ile 2016 MY arasında finansal piyasalar alanındaki operasyonların payı yüzde 48’den yüzde 41’e inmiş, altyapı alanındaki operasyonların oranı %27’den yüzde 34’e çıkmış, imalat, hizmetler ve tarım alanındaki operasyonların payı yüzde 22’den yüzde 20’ye düşmüş ve medya, teknoloji ve telekomünikasyon alanındaki operasyonların payı yüzde 3’ten yüzde 5’e yükselmiştir. Portföy kalitesinde de bir iyileşme kaydedilmiştir: takibe düşen kredilerin miktarı CPS döneminin başında 68,6 milyon ABD\$ iken 2016 MY sonu itibarıyla 15,3 milyon ABD\$ olarak gerçekleşmiştir (veya ödenmemiş bakiyenin yüzde 3,9’undan yüzde 0,6’sına inmiştir).

50. Analitik çalışmalar DBG’nin Türkiye’nin çok çeşitli kalkınma zorluklarını destekleyen öncelikli alanlarda bilgiler sağlamıştır. Banka müşterinin küresel bilgi ve analitik çalışma için işbirliği taleplerine cevap vermiştir. CPS İlerleme raporu zamanında daha fazla ASA önceliklendirmesine ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir ve bunun sonucunda stratejik odağı korumak için program odaklı ASA uygulamaya konulmuştur. Türkiye’nin büyüklüğü ve yüksek gelirli ülke seviyesine ulaşma yolunda kaydettiği ilerleme göz önüne alındığında, karşı karşıya olduğu kalkınma zorlukları da karmaşıktır ve derin, özel tasarlanmış ve sektörler arası analizler gerektirmektedir. Bu durum, sorunların tespiti ve politika çözümlerinin sunulması için daha fazla kaynak ayrılmasını gerektirmektedir. Öte yandan, Hükümet ile istişare içerisinde belirlenen daha kompakt, seçici ve çıktıya dayalı bir ASA programı Banka analizlerinin değerini arttıracak ve önemli maliyet faydaları sağlayacaktır. ASA programında karşılaşılan bir başka zorluk da verilere erişimdeki düzensizlik olmuştur: bazı durumlarda, analizler sadece kamuya açık verilere dayandırılırken, bazı durumlarda ise ya kurumların verileri paylaşma yetkisi olmamıştır ya da güvenilir olduğunu düşünmedikleri için verileri paylaşmamışlardır.

51. IBRD bilgi portföyündeki kısıtları dışarıdan destekleyici kaynakları harekete geçirerek aşmıştır. CPS döneminde yeni iş alanlarını desteklemek için AB/IPA finansmanlı Bölgesel Yatırı-

⁹ 12 ay önce “gerçekleşen” sorunlu durumdaki Portföy IBRD/IDA/RETf projeleri arasında son 12 ay içerisinde proaktif bir işlem yapılanların payının 12 ay önceki toplam sorunlu proje sayısına bölümü.

rım Ortamı Değerlendirmesi (RICA, 2015 MY) konulu RAS, AB/IPA finansmanlı Enerji Sektörü Teknik Yardım RETF (2015 MY ve 2016 MY), AB finansmanlı Gümrük Birliği Değerlendirmesi (2014 MY) ve SIDA finansmanlı Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişimlerinin Arttırılması konulu Teknik Yardım gibi yenilikçi, finansman dışı faaliyetler uygulamaya konulmuştur. Ayrıca, önümüzdeki yeni bir ulaştırma sektörü BETF ve Belediye sektörü RETF çalışması için AB / IPA fonlarından kaynak temin edilmiştir (her ikisi de şu anda hazırlanmaktadır). RICA Türkiye'deki ilk RAS çıktısı örneğini, ancak kendine özgü yapısı sebebiyle tüm alanlar ve kurumlar için tekrarlanabilir bir model teşkil etmemektedir. Dolayısıyla, IBRD Türkiye'de henüz tam teşekküllü bir RAS programı geliştirmede başarılı olamamıştır, ancak kilit hususlarda IBRD ile Hükümet arasındaki farklılıkların (başka hususların yanında resmi dil, tek kaynak kullanımı, ihtilaf çözümü ile ilgili) aşılmasında ilerleme kaydedilmektedir. Kilit hükümlerdeki sorunları aşmak için Yönlendirme Komitesi tarafından incelenmek üzere hazırlanan bir RAS Çerçeve Anlaşması taslağı henüz onay sürecine ulaşamamıştır. Banka'nın taslak KÖİ RAS anlaşmasında çözülmeyi bekleyen hukuki karmaşıklıkların aşılması için gerekli çabalara öncülük etmesi beklenmektedir.

52. Sürdürülebilir şehirler ile ilgili olarak Banka ile IFC arasında yürütülen Ortak Uygulama Programı (JIP) henüz tam olarak istenilen sonuçlara ulaşamamıştır. IFC tarafında, kentsel altyapı yatırımlarının ilerletilmesinde iyi bir ilerleme kaydedilmiştir, ancak Banka tarafında Sürdürülebilir Şehirler operasyonunun uygulamaya konulması 2016 sonuna sarkmıştır, dolayısıyla ortak IBRD-IFC yaklaşımının tam olarak etkisi henüz hissedilememiştir. Bununla birlikte, Ortak Uygulama Programı yoluyla tasarlanmamış olmasına rağmen, enerji sektöründeki ortak müdahaleler oldukça tatmin edici sonuçlar vermiştir ve geleceğe dönük olarak IFC ile IBRD arasında stratejik ortak çalışmaları geliştirmenin getirebileceği potansiyeli ortaya koymaktadır.

53. Donör koordinasyonu güçlü olmuştur. BETF, RETF ve RAS modellerini uygularken AB ile sağlanan etkili koordinasyon (IPA aracı yoluyla) önümüzdeki CPF dönemi için önemli bir potansiyel sunan önemli bir kilometre taşı teşkil etmiştir. Suriyeli sığınmacı çalışması, bu güçlendirilmiş ortaklığın kilit bir odak alanını oluşturmaktadır. Ayrıca, Enerji Sektörü TY programında EBRD ile, belediye sektöründe AFD ile, TANAP operasyonunda Avrupa Yatırım Bankası ve Asya Altyapı Yatırım Bankası ile, PMR projesinde GIZ ile ve toplumsal cinsiyet gündemi üzerinde SIDA ile sağlanan işbirliği, Banka Grubu'nun Türkiye'de donör koordinasyonu misyonu için yeni ufuklar açmıştır.

4. KURUMSAL HEDEFLERE UYUM

54. Revize edilen CPS programı Dünya Bankası Grubu'nun yoksulluğu azaltma ve paylaşılan refahı artırma hedefleri ile yakından uyumludur. Orijinal CPS DBG tarafından bu ikiz hedefler belirlenmeden önce hazırlanmasına rağmen, amaçları kadınların ve gençlerin işgücü piyasasında aktivasyonu (Amaç 1 kapsamında) ve erken çocukluk gelişimi ve özel sektörde toplumsal cinsiyet eşitliği sertifika programının geliştirilmesi (Amaç 2 kapsamında) yoluyla kısmen kilit hedef grupların sosyo-ekonomik koşullarının geliştirilmesi üzerinde odaklanmıştır.

55. CPS İlerleme Raporu Türkiye'de 2003-11 döneminde özellikle istihdamın arttırılması ve özel sektör kazançlarının yükseltilmesi yoluyla yoksulluk ile mücadelede kaydedilen önemli ilerlemenin kısa bir analizini sunmuştur. Aynı zamanda, örneğin ekonomik volatilite bağlamında sosyal korumanın yeterliliği, kırsal / kentsel ayrımı, kadınların işgücüne katılımı ve kuşaklar arası eşitsizlik ile ilişkili olarak aşılmayı bekleyen kilit zorlukları da tespit etmiştir. İlerleme raporu, bu ve diğer hususların yeni Sistemik Ülke Değerlendirmesi kapsamında daha yakından incelenmesi gerektiğini belirtmiş, böylelikle CPS döneminin geri kalan bölümünde Banka Grubu'nun faaliyetlerinin ikiz hedefler ile uyumunu doğrulamak için gerekli bilgi açıklarının kapatılması için analitik çalışmalar yapmayı taahhüt etmiştir.

56. CPS Tasarım aşamasında, DBG Operasyonlarında Vatandaş Katılımının Yaygınlaştırılmasına yönelik Stratejik Çerçeve henüz mevcut değildi. Ancak, söz konusu stratejik çerçeve kabul edildikten sonra, CPS dönemindeki beş yeni finansman operasyonunun üçü Vatandaş Katılımı koşullarına uygun olarak tasarlanmıştır. CPS düzeyinde Vatandaş Katılımı ile ilgili mevcut göstergeler arasında, “Vatandaş Karnesine dayalı olarak kamu kurumları arasında daha fazla puan almak için performans iyileştirme çabalarının başlatılması ve bir rekabet ortamı oluşturulması” ve “Tapu hizmetlerine ilişkin müşteri memnuniyet oranının yükselmesi” göstergeleri tam olarak karşılanmış, hatta hedeflenenden daha yüksek performans gösterilmiştir.

5. ÇIKARILAN ANA DERSLER

57. DBG Ülke İşbirliği Stratejisi, stratejik düzeyde eşgüdümlü bir yaklaşım sağlamıştır. IFC’nin Türkiye’deki portföyü diğer ülkelere göre çok daha fazladır; dolayısıyla eşgüdümlü bir DBG yaklaşımı doğal olarak daha fazla önem taşımaktadır. CPS kapsamında elde edilen sonuçlar; IBRD, IFC ve MIGA’nın paralel olarak çalıştığı, sonuç göstergelerinin operasyonlar ile uyumlaştırıldığı ve çeşitli finansman araçları ile ve finansman dışı araçların kullanıldığı bir sektörde yoğun bir şekilde ortak çalışmaların yapıldığı durumlarda daha iyi olmuştur. DBG’nin enerji sektöründeki başarısı, stratejik odaklı ve eşgüdümlü bir yaklaşımın önümüzdeki CPF döneminde daha fazla başarı üretebileceğini göstermektedir.

58. CPS amaçları Türkiye’nin kalkınma amaçları ile iyi bir şekilde uyumludur, ancak sonuç çerçevesi daha sağlam bir şekilde oluşturulabilirdi ve program ile planlanan sonuçlar arasında daha açık bağlantılar sergileyen göstergeler içerebilirdi. Türkiye ekonomisinin büyüklüğü ve Banka Grubu programının elde edilen sonuçlara atfedilmesindeki zorluklar düşünüldüğünde bu oldukça güç bir iştir. Geleceğe dönük olarak, Türkiye’nin yeni CPF için sonuç çerçevesini daha keskin ir şekilde odaklandırmak ve bu sonuçların programa atfedilebilmesi konusunda daha açık bir anlayış oluşturulması gerekecektir.

59. Başarı farklı oyuncuların müdahalelerinin dikkatli bir şekilde sıralandığı uzun vadeli bir ortak çalışma gerektirir. Örneğin, Banka’nın bilgi ve DPL çalışmaları belirli sektörler için uygun bir ortam oluşturmakta ve genel stratejik çerçeveyi belirlemektedir (örneğin enerji). Bunu takiben, IFC özel sektörden ortakları ile birlikte bu sektörlerde çalışmalarını arttırmaktadır. Ayrıca, Banka’nın birleştirici rolü açık bir şekilde etkili olmuştur; diğer finansal ortaklar bazen kamu sektörünün desteğiyle olgunlaşmış bir sektörel çerçeveye adım atabilmişlerdir, bazen de IBRD’yi finansman dışında bırakmışlardır.

60. IFC programı özel sektör ile uzun vadeli bir ilişki kurmanın önemini göstermiştir. IFC’nin İstanbul Ofisinin bölgesel bir merkezden yakındaki üst düzey personeli ve yönetimi (Bölge Başkan Yardımcısı, Bölge sektör Direktörleri ve Yöneticileri ile Danışmanlık Birimi Başkanı dahil olmak üzere) bir araya getirerek IFC’nin ilk operasyon merkezine dönüştürülmesi, Türkiye’de IFC’nin piyasa fırsatlarına hızlı bir şekilde cevap vererek sağlam başarının yolunu açan güçlü yatırım ve kalkınma sonuçları üretmesine yardımcı olmuştur.

61. IBRD finansmanının idari karmaşıklık içerdiği, bakanlık bütçelerini arttırmadığı ve kamu dışı sistemlerin (örneğin IBRD) yaygın bir şekilde kullanımını gerektirdiği düşünüldüğünde, yeni IPF finansmanı Türkiye’de zorluk yaşamaya devam edecektir. Hükümet mevzuata uyum bakımından sorunsuz bir uygulama sağlayacak ve yerli ihale ve finansal yönetim düzenlemelerinin uygulanacağı operasyonları tercih etmektedir. Böyle bir ortamda yeni IPF finansman operasyonlarının başlatılabilmesi için dikkatli bir değerlendirme yapılması ve proje hazırlık sürecinin ilk aşamalarından itibaren Hükümet tarafından operasyonun sahiplenildiğinin doğrulanması gerekir. Bu da proje hazırlık sürecinin genellikle uzun bir zaman alması anlamına gelmektedir. Genel olarak, bu kısıtlar güven tesis etmek ve hedeflenen kalkınma sonuçları doğrultusunda potansiyel katma değeri göstermek için seçici, kararlı ve destekleyici bir ortak çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumda, DBG Türki-

ye'deki bağlamı ve müşterinin kendi bütçe ve kamu mali yönetim süreçlerini ve mevzuatını çok iyi anlamak zorundadır.

- 62. Türkiye’de yeni IPF operasyonlarının gerektirdiği büyük çaba göz önüne alındığında, Banka halihazırda çalışmalar yaptığı sektörler ve ifade edilen müşteri talebinin çok yüksek olduğu projeler (örneğin TANAP) üzerinde odaklanmalıdır.** CPS döneminin ikinci yarısında (2014-16 MY), IBRD ikisi ek finansman niteliğinde olmak üzere dört IPF operasyonu gerçekleştirmiştir. CPS dönemi için planlanan diğer üç proje gecikmeli olarak, CPS dönemi sona erdikten sonraki alt ay içerisinde onaylanmıştır. Tüm bu IPF operasyonları Banka’nın halihazırda bir yatırım operasyonu ile aktif olarak çalıştığı sektörlerdedir. Banka yeni sektörlerde, uygulama sürecinde yenilikçi yaklaşımlar ile yeni IPF’ler sunamamıştır. Bu deneyim daha seçici bir finansman programı ile sonuçlansa da, gelecek için çok fazla seçici olma riski de ortaya çıkmaktadır. Eğer Banka Türkiye’deki programını kalkınma önceliklerine cevap verecek şekilde geliştirmek istiyorsa, IPF yoluyla yeni sektörlerde çalışmanın -seçici ve bilinçli bir şekilde- önemli bir ön maliyet getireceğini, bunun uygulama sürecinin uzun olacağını ve sonuçta yüksek derecede bir belirsizlik içereceğini kabul etmek zorundadır. Aynı zamanda, ön maliyetleri ve gelecekteki belirsizlikleri azaltmak için, müşteri talebini hassas ve kapsamlı bir şekilde değerlendirmek ve tasarımıda yenilikçilik ile uygulama arasında tercih yapmaktan kaçınmak gerekecektir. Ayrıca IBRD’nin Hükümet tarafındaki önerilen bir ortağa IBRD’nin finansmana katılmasının ne gibi ek değer katacağını, daha yüksek finansman maliyetlerinin neden haklı gösterilebileceğini ve uzun vadede IBRD koruma önlemlerinin kalkınma sonuçlarını nasıl iyileştirebileceğini açıklaması da önemlidir. Bu bağlamda, Banka’nın Türkiye’deki kalkınma sonuçlarının başarılmasına katkıda bulunmak istediği tüm alanlarda IBRD finansmanının kullanılması için ikna edici bir gerekçe öne sürmesi mümkün değildir; dolayısıyla analitik çalışmalar, politika danışmanlığı ve DPL ve kredi hatları üzerindeki yoğunlaşmanın sürmesi muhtemeldir. IPF’in prosedüre ilişkin karmaşıklığını aşmak için Türkiye portföyünde Sonuca Odaklı Programın (PforR) uygulanması yeni CPF döneminde çözümün bir parçası olabilir.
- 63. DBG, sahiplenme ve talep odaklı olduğunu gösterebilmesi için bilgi ve ASA gündemini daha stratejik olarak yönetmelidir.** CPS döneminde verilere erişim ve raporların yayılması konusunda karşılaşılan zorluklar, müşterinin bilgi çalışmalarında her zaman yanında olmadığı veya Dünya Bankası tavsiyelerine kamuoyunun önünde uymayı istemediği durumlar olabileceğini göstermiştir. Bu husus, çalışmanın kapsamı başlangıçta daha dikkatli bir şekilde ve güçlü bir şekilde kararlaştırılmış (özellikle Hükümet nezdindeki daha üst yetki düzeylerinde) önceliklere ve odak alanlarına dayalı olarak belirlenerek daha iyi yönetilebilirdi. Gelecekte, belki de daha az sayıda ancak uygun düzeylerde daha fazla ilgi çekecek hedefli raporlar hazırlayarak (ister derinlemesine tanılama çalışmaları isterse ‘tam zamanında’ analizler veya politika tavsiyeleri) bilgi programı daha uyumlu bir odağa sahip olabilir.
- 64. Bilgi çalışmalarından çıkarılan dersler, Türkiye’de gelecekteki RAS işlerinin geliştirilmesi için dikkatli bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.** Olası bir Geri Ödenebilir Danışmanlık Hizmetleri (RAS) çalışmasının Dünya Bankası Grubu’nun Türkiye’nin doğrudan erişebileceği kaynaklara göre karşılaştırmalı avantaja veya küresel bilgiye sahip olduğu sektörlerde seçici ve stratejik çalışmalar ile açık bir şekilde ilişkilendirilmesi gerekecektir. Gelecekte Türkiye’de bir RAS çalışması yapabilmek için, doğal olarak önceden kararlaştırılan açık bir sahiplenme olması ve bunun prensip olarak veri paylaşımı, tanılama ve yayım konularında daha iyi bir ortaklık sağlaması gerekecektir. Bu da Türkiye’nin kamu sektörü süreçleri hakkındaki anlayışın derinleştirilmesini ve buna uyum sağlanmasını gerektirecektir.

2012 -16 MY Ülke Ortaklık Stratejisi Sonuç Çerçevesi

Eksen 1: Rekabet Gücünün ve İstihdamın Arttırılması - **Kismen başarılı**

Tematik Alan 1: Makroekonomik ve finansal istikrarın sürdürülmesi ve ihracatın, yurt içi tasarrufların ve dışal etkilere karşı dayanıklılığın güçlendirilmesi. - Kismen Başarılı		
DBG Sonuç Göstergeleri	Bugüne Kadar Kaydedilen İlerleme:	Finansman:
Sonuç 1: Yeni gönüllü emeklilik sistemine katılım.	Karşılandı. Katılımcı sayısı önemli ölçüde arttı ve 2014 sonu itibarıyla 5,1 milyona ulaştı. Bu rakam Nisan 2016'da 6,2 milyona ulaştı. Hükümet ayrıca yeni özel sektör çalışanları için gönüllü emeklilik sistemini göreve başladıktan sonraki ilk iki ay için zorunlu hale getirdi. İkinci ay sonunda çalışan sistemden çıkabilmektedir.	- DPL – Paylaşılan Büyümenin Sürdürülmesi I (2015 MY) P146322 - DPL – Rekabetçilik ve Tasarruflar (CSDPL) (2013 MY) P127787 - IFC özel şirketlerin rekabet gücünü arttırmaya yönelik uzun vadeli finansman - IFC ticaret finansmanı kredi hatları - Türk Eximbank'a yönelik MIGA garantisi (2015 MY)
Başlangıç Durumu: 2012 itibarıyla 3,1 milyon katılımcı. Hedef: Spesifik bir hedef belirlenmedi.		Bilgi: - Beşeri ve Fiziksel Sermaye Hakkında Ülke Ekonomik Memorandumu (Yatırımlar) (2015 MY) P148205 - Türkiye'nin Deneyimleri: Entegrasyon, Kapsama, Kurumlar / Ülke Ekonomik Memorandumu (2015 MY) P133570) - Kamu Mali İncelemesi (2014 MY) P130699 - Dış Ticaret Konulu Ülke Ekonomik Memorandumu (2014 MY) P129350 - Gümrük Birliği Değerlendirmesi (2014 MY) P144290 Vakıf Fonu Avrupa Komisyonu: - TY – Düzenli Ekonomik Güncelleme (2014 MY) P146343 - FY – Finansal Okuryazarlık (Tasarruflar ile ilgili Program Odaklı Ülke Ekonomik Memorandumunun devamı niteliğinde) (2012 MY) P127354
Sonuç 2: Yeni gelir vergisi kanunu ile gelir vergisi beyan eden mükellef sayısında artış sağlanması. Başlangıç Durumu: 2012 yılında 523.982 mükellef. Hedef: 2014 itibarıyla yüzde 10 artış	Karşılanmadı. Yeni Gelir Vergisi Kanunu henüz onaylanmadı. Dolayısıyla, 2016 sonu itibarıyla vergi mükellefi sayısında önemli bir artış olmamıştır	

Tematik Alan 2: Yatırım ve iş ortamının iyileştirilmesi: finansmana erişimin derinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması; istihdamın arttırılması. - **Kismen başarılı**

DBG Sonuç Göstergeleri	Bugüne Kadar Kaydedilen İlerleme:	IBRD Finansmanı:
Sonuç 1: Yeni patent başvurularındaki artış.	Karşılanmadı. Yeni Patent Kanununun kabulündeki gecikme sebebiyle hedef karşılanamadı. Verilen başlangıç seviyesine göre hedefler belirlenmedi; ancak 2016 MY sonu itibarıyla sadece 5.512 patent başvurusu yapıldı (2013 yılındaki başlangıç seviyesi 5.600 idi).	- Halkbank'a M-KOBİ Kredisi (2016 MY) - DPL – Paylaşılan Büyümenin Sürdürülmesi I (2015 MY) P146322 - Yenilikçi Finansmana Erişim Projesi (2015 MY) P147183 ve TF015830 - Rekabetçilik ve Tasarruflar DPL (CSDPL) (2013 MY) P127787 - KOBİ'ler için Finansmana Erişim Projesi III (2013 MY) P130864 - KOBİ'ler için Finansmana Erişim Projesi II (2010 MY) P118308 - KOBİ'ler için Finansmana Erişim Projesi I (2006 MY) - Dördüncü İhracat Finansmanı Aracılık Kredisi (EFIL IV) (2008 MY) P096858
Başlangıç Durumu: 2013 yılında 5.600. Hedef: Spesifik bir hedef belirlenmedi.	Gerçekleşme: 2015 yılında 5.512. (Kaynak: TPE)	

Sonuç 2: Bütünleşik şirket düzenleme sistemi (MERSIS) uygulamasının tüm şirketlerin Türkiye genelindeki [238] sicile girilmesini sağlaması. Başlangıç Durumu: 2012 yılında 204 şirket tescil edildi. Hedef: Spesifik bir hedef belirlenmedi.	Doğulanamadı. Bilgi mevcut değil. Hükümet verileri açık bir şekilde yayınlamıyor.	IFC ve MIGA Finansmanı: • Reel sektördeki IFC yatırımları • IFC Türk bankacılık sektöründe derinliği ve rekabeti arttırmak için sekürütizasyon yapılarını kullanmıştır: Birkaç Türk bankasının uzun vadeli yapılandırılmış ürünlerine yatırım yapmıştır (teminatlı tahviller, yeşil tahviller, DPR sekürütizasyonları). IFC aynı zamanda Türkiye'nin imalat ve altyapı sektörlerinden müşterilerinin Eurobond ihracatlarını desteklemiştir. • IFC'nin, kadın girişimciler, M-KOBİ'ler ve daha yoksul bölgeler gibi ekonominin daha az hizmet alan kesimlerine ikraz edilmek üzere bankacılık sektörüne sağladığı uzun vadeli finansman • IFC kısa vadeli ticaret finansmanı • MIGA - Orfin Finansman A.Ş. için sağlanan garanti (2015 MY) Bilgi: • Tasarruflar ve Finansal Sektörün Çeşitlendirilmesi (P159281) • Vakıf Fonu: Ödeme Gücü Denetlemesinin Güçlendirilmesi (2014 MY) (P131766) • Beğeri ve Fiziksel Sermaye Hakkında Ülke Ekonomik Memorandumu (Yatırımlar) (2015 MY) P148205 • Ekonomik ve Sektörel Çalışma (ESW) Türkiye'nin Deneyimleri: Entegrasyon, Kapsama, Kurumlar / Ülke Ekonomik Memorandumu (2015 MY) P133570 • TY Özel Sektörün Geliştirilmesi (2015 MY) P146494 • TY Finansal Tabana Yayma ve Derinleştirme (2015 MY) P146626 • ESW Rekabetçilik Reformu (2014 MY) P127856 • TY Finansal Sektörün Geliştirilmesi II (2014 MY) P132968 • TY Kamu-Özel Sektör İşbirliği (2014 MY) P145352 ve P148135 ileriye dönük. • ESW: Değer Zinciri Ticareti, Hizmetler ve Lojistik (program odaklı başlangıç 2015 MY) • ESW: Yenilikçilik ve İş Ortamı (program odaklı başlangıç 2015 MY) • Vakıf Fonu: Ticaret Finansmanı (PF015830) • Ortak MNA/ECA bölgeler arası bilgi paylaşım girişimi: "Teknoloji Edinimi, Yenilikçilik ve Girişimcilik Nasıl Yapılır?" • Program Odaklı İstihdam Dizisi: 1) Program Odaklı İstihdam Çalışması: İş Döngüsü Yoluyla İşgücü Piyasalarının Yönetilmesi (2012 MY) P123771 2) Program Odaklı İstihdam Çalışması: Beceri Seviyesi Düşük Gençlerin ve Kadınların Aktivasyonu (2014 MY) P131099 3) Program Odaklı İstihdam Çalışması: İyi İşler Yaratmak (2015 MY) P147432
Sonuç 3: IBRD finansmanından yararlanan şirketlerin ihracat artışının sektör ihracat artışına göre oranının sıfırdan büyük olması. Hedef: Sektör ortalamasından büyük olması	Karşılandı. EFIL IV projesinin kapanışı itibarıyla, 2015 yılında sektör ihracat artışına (medyan) göre katılımcı şirketlerin ihracat artış oranı 5,96 olmuştur.	
Sonuç 4: IBRD finansmanından yararlanan şirketlerin satışlarındaki artış oranının enflasyona göre düzeltilmesinde sıfırdan büyük olması. Hedef: Sektör ortalamasından büyük olması	Karşılandı. Ortalama olarak, IBRD'nin KOBİ II kredi hatlarından yararlanan KOBİ'lerin satış gelirleri yüzde 41,5 arttı	
Sonuç 5: IBRD finansmanından yararlanan finansal kuruluşlar için, gayrisafi takibe düşen kredilerin oranının bankacılık sektörü ortalamasını geçmemesi (2011 sonu itibarıyla yüzde 2,7, BDDK). Hedef: Sektör ortalamasından düşük olması	Kısmen karşılandı. 6 finansal kuruluştan 3'ü sektörün ortalamaya takibe düşen kredi oranından düşük orana sahip olmuştur. Ziraat, TSKB ve Eximbank tutarlı bir şekilde sektör ortalamasından düşük oranlar kaydederken, Halk, Vakıf ve TKB sektör ortalamasının üzerinde kalmıştır.	
Sonuç 6: IFC yerel finansal araçlar yoluyla yaklaşık 100.000 KOBİ müşterisi ve 120.000 çiftçi için finansmanın hareketi geçirileceğini tahmin ediyor.	Karşılandı. Toplamda yaklaşık 759.000 KOBİ'ye ve 112.182 ilave çiftçiye ulaşıldı. Bu göstergeler IFC'nin yatırım portföyü araçları yoluyla hesaplandı	
Sonuç 7: Şirket tahvilleri ihracatında artış. Başlangıç Durumu: 50,3 milyar TL (2013). Hedef: 50 milyar (2015).	Karşılanmadı. Piyasalardaki iç ve dış kaynaklı belirsizlikler sebebiyle, ihracatlar son iki yılda önemli ölçüde düştü. 44 milyar TL (2014), 44,5 milyar TL (2015)	

Sonuç 8: Önceki yıl bir finansal kuruluşta tasarrufu bulunan kadınların yüzdesi, (15+ yaş kadınların %'si) Başlangıç Durumu: %2 (Findex 2011) Hedef: %3,3 (Findex 2015)	Karşılandı. %5,5 (Findex 2014, Eylül 2015'te yayınlandı. Findex küresel bir anketin is ve yıllık olarak değil, 3-4 yılda bir uygulanmaktadır).	• İŞKUR'un Mesleki Eğitim Programlarının Etki Değerlendirmesi (2014 MY) P120514 • TY: Program Odaklı Beşeri Kalkınma (2013 MY) P133668 • TY: Program Odaklı Beşeri Kalkınma (2012 MY) P 128493 • IFC'nin mesleki eğitime desteği
Sonuç 9: IFC'nin reel sektör portföyündeki şirketlerin yaklaşık 70.000 ilave iş yaratması.	Büyük ölçüde karşılandı. 66.367 ilave iş yaratıldı.	

Tematik Alan 3: Adil bir oyun alanı sağlamak için şeffaflığı artırarak yönetişimin iyileştirilmesi – Tamamen başlandı		
DBG Sonuç Göstergeleri	Bugüne Kadar Kaydedilen İlerleme:	Finansman:
Sonuç 1: Bağımsız denetim yapan şirketlerin sayısındaki artış: Başlangıç Durumu: 2013 yılında 2.500. Hedef: 2015 yılında 3.500.	Karşılandı. 19 Mart 2016 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı şirketler için denetim şartını belirleyen eşik değeri daha da düşürdü. Bağımsız denetim yaptırılan şirket sayısının 2016 sonu itibarıyla 5.000'i aşması beklenmektedir.	• DPL – Paylaşlan Büyümenin Sürdürülmesi I (2015 MY) P146322 • Vakıf Fonu GPF (Yönetişim Ortaklık Fonu): TBMM için Kapasite Oluşturma (2009 MY – 2014 MY) P131181 • Vakıf Fonu IDF (Kurumsal Gelişim Fonu): Kamu İç Denetim Fonksiyonunun Güçlendirilmesi (P128662) • Vakıf Fonu SAFE (Hesap Verebilirliğin ve Mali Ortamın Güçlendirilmesi): Sayıştay'ın Üst Denetim Fonksiyonunun Geliştirilmesi (2014 MY) P128598 Bilgi: • KİT'lerde Kurumsal Yönetişim TY (P152468) • ESW: Türkiye'nin Deneyimleri: Entegrasyon, Kapsama, Kurumlar / Ülke Ekonomik Memorandumu (2015 MY) (P133570) • ESW: Ulaştırma Sektörü Kamu Harcama İncelemesi (2012 MY) P123074 • TY: Kamu Mali Yönetim ve Yönetişim (2014 MY) P147805 • TY Program Odaklı Kamu Mali Yönetim (PPFM) Çalışması (2013 MY) P130537. • TY: Program Odaklı Yönetişim (2015/16 MY) • IFC Kurumsal Yönetişim danışmanlık projesi • IFC yatırımları yoluyla müşterilerine kurumsal yönetim danışmanlığı sağlamaya devam edecektir • TY Adalet Sektörü Performansı (2014 MY) P145480

Eksen 2: Eşitliğin ve Kamu Hizmetlerinin İyileştirilmesi – Kısmen Başarıldı			
Tematik Alan 4: Sosyal hizmetlerin kalitesinin ve eşitliğin geliştirilmesi – Tamamen Başarıldı			
DBG Sonuç Göstergeleri	Bugüne Kadar Kaydedilen İlerleme:	Sağlık Finansmanı:	
Sonuç 1: • Sağlık Bakanlığı'nın 2015 yılına kadar yeniden yapılandırılarak sadece sağlık sektöründe liderlik fonksiyonları üzerinde odaklanması.	Karşılandı. Kasım 2011'de çıkarılan 663 sayılı KHK ile Sağlık Bakanlığı'nın yeniden teşkilatlandırılması gerçekleştirilmiştir. Kasım 2012'de ikinci mevzuat kabul edilmiştir.	• Sağlık Sisteminin Güçlendirilmesi ve Desteklenmesi (2016 MY) • Sağlık Sisteminin Yeniden Yapılandırılmasına Destek projesi. Eski adı: Sağlıkta Dönüşüm ve Sosyal Güvenlik Reformu Projesi APL 2 (2009 MY) P102172 • Vakıf Fonu – Yönetişim ortaklık Fonu (GPF): Sağlıkta Dönüşüm ve Sosyal Güvenlik Reformu (2009 MY) • Adana Sağlık Projesi (2015 MY), IFC'nin ilke sağlık sektörü KÖİ projesi ve Türkiye için bir ilk. • Etik Sağlık KÖİ ve Kayseri Sağlık KÖİ projeleri (2015 MY, IFC) – entegre sağlık kampüslerinin yapımına ilişkin KÖİ projeleri. • Adana Sağlık KÖİ Projesi için yapılan sermaye yatırımlarına yönelik MIGA garantisi (2015 MY). • Yozgat Sağlık KÖİ Projesi için yapılan sermaye yatırımlarına yönelik MIGA garantisi (2015 MY).	
Sonuç 2: Tüm kamu hastanelerinin kamu hastane birlikleri olarak teşkilatlandırılması ve global bütçeden performans sözleşmelerine göre ödeme yapılması.	Karşılandı. Kasım 2011'de çıkarılan 663 sayılı KHK ile Sağlık Bakanlığı'nın yeniden teşkilatlandırılması gerçekleştirilmiştir. Kasım 2012'de ikinci mevzuat kabul edilmiştir.	Sağlık Sektörü Bilgi Faaliyetleri: • Etki Değerlendirmesi HRBF Hibesi (programlanan 2015 MY / 2016 MY) P130373 • TY: İlaç (2014 MY) P133309 • TY: Sağlık sektörü Reformundan Çıkarılan Derslerin Paylaşılmasına Destek (sağlık reformunun politik ekonomisi, hastane yeniden yapılandırılmalı ve sağlık finansmanı hakkında politika notları dahil olmak üzere. (2014 MY) P144940 • ESW: Aile Hekimliğinde Performansa Dayalı Sözleşme (2013 MY) P129248 • IFC'nin kaliteli özel sağlık hizmetlerine erişimi arttırmaya yönelik yatırımları	
Sonuç 3: 20-69 yaş grubundaki kadınlar arasında rahim ağzı kanseri taramalarının artırılması. Başlangıç Durumu: 2012 itibarıyla yüzde 19. Hedef: 2016'ya kadar yüzde 30 artış	Karşılandı. Haziran 2016 itibarıyla, 20-69 yaş kadınlar arasında rahim ağzı kanseri taramaları 2012 yılına göre yüzde 83,6 artmıştır. Gerçekleşme: %82	Eğitim Sektörü Bilgi Faaliyetleri: • Muhtemelen okul özerkliği ve finansmanı üzerine program odaklı çalışma 2015-16 MY için planlanıyor. • Eğitim Sonuçlarının iyileştirilmesi (2014 MY) P132094 • Türkiye'nin Okullarında Mükemmeliyetin Sağlanması (2013 MY) P129423 • Temel Eğitimde Kalitesi ve Eşitliğin Arttırılması (2012 MY) P122445 • Türkiye'de Okul Bazlı Yönetim (2015 MY) P148207	
Tematik Alan 5: Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kapsayıcı işgücü piyasaları doğrultusunda ilerleme kaydedilmesi – Kısmen Başarıldı			
DBG Sonuç Göstergeleri	Bugüne Kadar Kaydedilen İlerleme:	Finansman:	
Sonuç 1: 2015 sonuna kadar en az 20 şirkete yeni Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sertifikası verilmesi. Başlangıç Durumu: 2011 itibarıyla sıfır.	Kısmen karşılandı. 17 şirket Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sertifikası aldı.	• DPL – Paylaşılabilir Büyümenin Sürdürülmesi I (2015 MY) • Kadınların Ekonomik Fırsatları Erişiminin Arttırılması P146215; Vakıf Fonu, SIDA • IFC'nin portföyündeki bankalar yoluyla kadınlara ait KOBİ'lere sağladığı destek Bilgi Faaliyetleri:	

Sonuç 2: IFC tarafından finansman sağlanan KOBİ'ler yoluyla kadınlara ait 900 KOBİ'nin desteklenmesi ile kadınların işgücüne katılımının artırılması.	Karşılandı. IFC KOBİ Sektörü Portföyü yoluyla 2.633 kadınlara ait işletmeye ulaşmıştır.	• Program Odaklı İstihdam Çalışması: Beceri Seviyesi Düşük Gençlerin ve Kadınların Aktivasyonu (2014 MY) P131099 • TY: Özel Sektörde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Sertifikalandırması (2012 MY P129435 ve 2013 MY P133741) • İŞKUR'un Mesleki Eğitim Programlarının Etki Değerlendirmesi (2014 MY) P120514
Sonuç 3: Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları (yari özerk kamu kuruluşları) yoluyla İŞKUR programlarına kaydolun kişi sayısına göre ölçülmek üzere, Sosyal Yardım faydalanıcılarının aktif işgücü piyasasına programlarına erişimindeki artış	Doğrulanamadı. İŞKUR Sosyal Yardım faydalanıcılarını veri tabanına kaydetmeye başlamıştır, ancak daha sonra veri kalitesi sebebiyle bu işlemi durdurmuştur. Dolayısıyla, bugüne kadar kaydedilen ilerlemeyi ölçmek için veri bulunmamaktadır.	Başlangıç Durumu: 2012: 9.500 Hedef: 2015 MY sonuna kadar 40.000.

Eksen 3: Sürdürülebilir Kalkınmanın Derinleştirilmesi – Kısmen Başarıldı		
Tematik Alan 6: Güvenilir ve verimli enerji arzının artırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının daha fazla kullanılması ve uygulanmakta olan iklim eylemlerinin artırılması – Tamamen Başarıldı		
DBG Sonuç Göstergeleri	Bugüne Kadar Kaydedilen İlerleme:	Finansman:
Sonuç 1: 2015 yılına kadar en az 10.000 MW yeni üretim kapasitesinin eklenmesiyle güvenilir ve verimli enerji arzının artırılması.	Karşılandı. Üretim kapasitesi 2015 sonu itibarıyla neredeyse 24.000 MW'lık bir artış ile (2010 sonuna göre) yaklaşık 73.000 MW'a ulaşmıştır.	• DPL – Paylaşılan Büyümenin Sürdürülmesi I (2015 MY) P146322 • Gaz Sektörü Geliştirme Projesi – Ek Finansman (2015 MY) P133565 ve CTF • Yenilenebilir Enerji Altyapısı (TEİAŞ) (2014 MY) P144534 • KOBİ Enerji Verimliliği (2013 MY) P122178 ve GEF katkısı P132189 • Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Projesi – Ek Finansman (2012 MY) P112578 • Üçüncü Program Odaklı Çevresel Sürdürülebilirlik ve Enerji Sektörü (ESES) Kalkınma Politikası Kredisi (DPL) (2012 MY) P121651
Sonuç 2: 2009 yılında yüzde 19,7 olan (yüzde 18 idi, düzeltildi) yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretiminin toplam elektrik üretimi içindeki payının 2015 yılında %30 veya daha yükseğe çıkarılması .	Karşılandı. Yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üretimi 2015 yılı itibarıyla toplam üretimin yüzde 31,5'ini oluşturmıştır.	• Güneydoğu Avrupa Enerji Topluluğu (ECSEE) APL6 Projesi (2011 MY) P110841 • Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Projesi (2009 MY) P112578 • Elektrik Dağıtım Rehabilitasyon Projesi (2007 MY)

Sonuç 3: IFC'nin elektrik üretim / dağıtım portföy şirketleri yoluyla 2015 MY'na kadar yaklaşık 7,2 milyon elektrik tüketicisine ulaşması. Başlangıç Durumu: 2011 MY itibarıyla 4,1 milyon müşteri. Hedef: 2015 MY itibarıyla 7,2 milyon müşteri.	Karşılandı. IFC'nin elektrik üretim / dağıtım portföy şirketleri yoluyla 7,5 milyon elektrik tüketicisine ulaşıldı.	• Gaz Sektörü Geliştirme Projesi (2006 MY) P093765 • Vakıf Fonu: AB/İPA Enerji Sektörü Teknik Yardım Projesi I (2014 MY) • Vakıf Fonu: AB/İPA Enerji Sektörü Teknik Yardım Projesi I (2015 MY) • Vakıf Fonu PMR (Piyasaya Hazırlık Ortaklığı): Karbon Piyasaları Girişimi (onay 2014 MY) P126101 • Vakıf Fonu CTF (Temiz Teknoloji Fonu): Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Projesi (2009 MY) • Vakıf Fonu IFC GeoFund (Jeotermal Enerji Geliştirme Programı): Teknik Yardım (2011 MY) • IFC Sürdürülebilir Enerji Finansmanı • IFC Yenilenebilir enerji projelerine finansman (jeotermal, hidro ve rüzgar) • IFC elektrik dağıtım şirketlerine yönelik finansman • IFC enerji verimliliği projelerine yönelik finansman Bilgi: • Türkiye'nin Enerji Geçiş Deneyimleri – Kilometre Taşları ve Zorluklar (2016 MY) P149638 • Enerji Reformu Kilometre Taşları ve Zorluklar (2015 MY) P149638 • TY Enerji Verimliliği Kurumsal İncelemesi (2015 MY) P146501 • TY enerji sektöründe Sosyal İzleme (2015 MY) P147496 • TY Elektrik Piyasası (2012 MY) P114534 • Vakıf Fonu Enerji Verimliliğinin Kolaylaştırılması (ESMAP) (2012 MY) P130578
Tematik Alan 7: Çevre yönetiminin ve iklim değişikliğine uyumun güçlendirilmesi – Kısmen Başarıldı.		
Sonuç 4: KOBİ YE ve EV kredi hatları yoluyla 4.372 GWh veya 2013 toplam yıllık talebinin yüzde 1,5'i kadar kümülatif enerji tasarrufu sağlanması.	Kısmen karşılandı. Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Projesi ile KOBİ YR ve EV projeleri sayesinde sağlanan kümülatif enerji tasarrufu Haziran 2016 itibarıyla 3.772 GWh'e ulaştı.	
Sonuç 5: Türkiye'nin enerji güvenliği için kritik önem taşıyan gaz depolama kapasitesinin artırılması. Başlangıç Durumu: 2013 yılında 2,6 bcm Hedef: Tuz Gölü doğal gaz depolama tesisinin birinci ve ikinci aşamalarının tamamlanması ile birlikte sırasıyla 2016 yılına kadar %19 artış ve 2020 yılına kadar yüzde 38 artış.	Kısmen karşılandı. Gaz Sektörü Geliştirme Projesi yolunda ilerlemektedir ve bu göstergelere zamanında ulaşılması beklenmektedir.	
Sonuç 1: Havza Yönetiminin iyileştirilmesi: Su Çerçeve Direktifinde belirtilen esaslar dikkate alınarak Türkiye'nin 25 nehir havzası için koruma eylem planlarının hazırlanması. Başlangıç Durumu: 2009 yılında 4; Hedef: 2012 sonuna kadar en az 20.	Bugüne Kadar Kaydedilen İlerleme: Karşılandı. ESES DPL kapsamındaki politika desteği yoluyla karşılandı.	Finansman: • Üçüncü Program Odaklı Çevresel Sürdürülebilirlik ve Enerji Sektörü (ESES) Kalkınma Politikası Kredisi (2012 MY) P121651 • Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi + GEF Projesi (FY04) • Vakıf Fonu GEF3 Tam Ölçekli Proje: Türkiye Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi (2005 MY) Bilgi Faaliyetleri: • Sürdürülebilir Kentsel WSS (2016 MY) P150112 • ESW Rio+20/Daha Temiz Üretim (2012 MY) P127675 • TY - Gıda Güvenliği Program Odaklı Teknik Yardım Çalışması (2014 MY) P145557 • TY Su Diyalogu (2015 MY) P146361

Sonuç 2: Taslak Entegre Havza Yönetim Planının tamamlanması ve seçilen pilot havzalarda Havza Komitelerinin kurulması.	Karşılandı. Büyük Menderes Havzası İçin Entegre Havza Yönetim Planı taslağı hazırlandı ve 25 havzanın tümünde Havza Komiteleri kuruldu (25 Mayıs 2015 tarihli OSİB genelgesi ile)	• TY Ulusal Havza Yönetim Stratejisi (2012 MY) P129244 • Doğal Sermaye Tasarrufu ve Sürdürülebilir Büyüme Tanılama Çalışması (2015 MY) P149686 • Çevresel ve Doğal Kaynak Yönetimi Program Odaklı Teknik Yardım Çalışması (2015 MY / 2016 MY)
Sonuç 3: Seçilen iki su havzasında Doğal Sermaye Hesaplarının oluşturulması.	Karşılanmadı. Doğal sermaye hesapları oluşturulmadan önce doğal kaynakların değerlemesine öncelik verildi. Dolayısıyla, DBG değerlendirme metodolojisi üzerinde odaklandı. Orman ve su sektörlerinde değerlendirme metodolojisi ve örnek incelemeleri hakkında iki rapor hazırlandı ve hükümet ile paylaşıldı.	

Tematik Alan 8: Türkiye'deki şehirlerin sürdürülebilirliğinin artırılması. – Kısmen Başarıldı		
DBG Sonuç Göstergeleri	Bugüne Kadar Kaydedilen İlerleme:	Finansman:
Sonuç 1: Belediye Hizmetleri Projesi kapsamındaki dört pilot ilde ilave 420.000 kişinin daha su temini, çöp toplama ve kanalizasyon gibi temel kentsel hizmetlere erişiminin sağlanması.	Karşılandı. CPS dönemi boyunca Belediye Hizmetleri Projesi tatmin edici bir şekilde uygulanmaya devam etti. Proje yatırımları hedefin 2,5 milyondan fazla kişi ile gelişmesini sağladı.	• Tapu ve Kadastro Modernizasyon Projesi - Ek Finansman (2015 MY) P106284 • Belediye Hizmetleri Projesi (2005 MY) + Ek Finansman (2010 MY) P081880 • İstanbul Deprem Riskini Azaltma ve Acil Durum Hazırlık Projesi (2005 MY) + Ek Finansman (2010 MY) P078359 • IFC'nin belediye altyapısını iyileştirmeye yönelik Belediye Finansmanı • IFC'nin ulaştırma lojistik yatırımları • MIGA'nın IFC kredilerine paralel üç hissedar dışı kredi için sağladığı kredi geliştirme olanakları - yeni feribot temini, elektrikli tramvay hattı yapımı ve metro trenleri temini için İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne (2013 MY, 2014 MY, 2015 MY). • MIGA'nın İstanbul Ulaşım A.Ş.'ye Üsküdar-Ümraniye-Çekmeköy metro banliyö hattı için sağlanan hissedar dışı kredi için sağladığı kredi geliştirme olanağı (2015 MY)
Sonuç 2: Belediye yönetişimi: Vatandaş Karnesine dayalı olarak kamu kurumları arasında daha fazla puan almak için performans iyileştirme çabalarının başlatılması ve bir rekabet ortamı oluşturulması. Başlangıç Durumu: 1 pilot belediye (Manisa). Hedef: 6 belediye	Karşılandı. Vatandaş Karnesi uygulaması yoluyla performans iyileştirme çabaları ve yerel kamu idareleri arasında rekabet ortamı 6 belediyeye yayıldı: Manisa, Trabzon, Antalya, İstanbul, Adana ve Malatya.	Bilgi: • Bölgesel Kalkınma ve Kırılabilirlik Program Odaklı Teknik Yardım Çalışması (2016 MY) P151079 • Türkiye Kredi Değerlik Akademisi (2016 MY) P159176

Sonuç 3: Yeni İstanbul Kadıköy-Kartal Metro banliyö hattı. 2016 yılına kadar ilave 419.000 kişinin iyileştirilmiş hizmetlerden yararlanması. Başlangıç Durumu: 2013 yılında 150.000 kişi.	Kısmen karşılandı. Proje ilerliyor. Hafta içi günlerde ortalama yolcu sayısı 277.000 kişiye ulaşmıştır (2016 yılı ilk yarısı).	• IBRD-IFC Sürdürülebilir Şehirler JIP (20106 MY) P156161 • Vakıf Fonu GFDRR (Küresel Afet Azaltma ve Yeniden Yapılandırma Fonu): Afet Riskini Azaltma ve Hazırlık (2009 MY) • Vakıf Fonu PPIAF (Kamu-Özel Altyapı Danışma Fonu): Sürdürülebilir Şehirler (Belediye Kredi Derecelendirme İşlemlerinin Yapılandırması) (2015 MY) P133345 • ESW Türkiye'nin Deneyimleri: Entegrasyon, Kapsama, Kurumlar / Ülke Ekonomik Memorandumu (2015 MY) P133570) • ESW Şehirleşme İncelemesi (2015 MY) P128606 • Çevresel ve Doğal Kaynak Yönetimi Program Odaklı Teknik Yardım Çalışması.
Sonuç 4: İzmir'de iki yeni elektrikli tramvay hattı ve iyileştirilmiş trafik yönetimi.	Kısmen karşılandı. İnşaat çalışmaları 2017 yılında tamamlanacak şekilde yolunda ilerliyor, ilave 240.000 kişi erişebilecektir. [Not: ölçülebilir etki CPS döneminin dışına taşıyor] 2018 yılında faaliyete geçmesi bekleniyor.	
Sonuç 5: IFC tarafından finanse edilen İzmir Atıksu Arıtma Tesisi genişletme yatırımı yoluyla Ege Denizi'ne atılmadan deşarj edilen atıksu miktarının azaltılması. Başlangıç Durumu: 2012 yılında 605.000 m3 /gün arıtma Hedef: 20106 yılına kadar 821.000 m3/gün arıtma	Kısmen karşılandı. Henüz bildirilebilecek sonuç yok: İzmir Büyükşehir Belediyesinin yükleniciyi değiştirmesi sebebiyle bir gecikme yaşanmıştır; ancak 2016 sonuna kadar tamamlanacak şekilde yolunda ilerliyor.	
Sonuç 6: İstanbul ilinde toplam 806 kamu binasının büyük bir depreme karşı güçlendirilmesi / yeniden inşası (2014 hedefi 763 bina idi).	Karşılandı. ISMEP projesi oldukça tatmin edici bir şekilde tamamlandı ve 806 kamu binası güçlendirildi / yeniden inşa edildi.	
Sonuç 7: Tapu hizmetlerine ilişkin müşteri memnuniyet oranının yükselmesi. Başlangıç Durumu: 2008 yılında %40. Hedef: 2015 sonuna kadar %85.	Karşılandı. Tapu ve Kadastro Modernizasyon projesi tatmin edici bir şekilde ilerliyor ve Aralık 2015 itibarıyla vatandaş memnuniyeti yüzde 90'a ulaşmıştır.	

Tablo 1: CPS Dönemi IBRD Finansman Onayları

	2012-16 MY CPS Planlanan	IBRD ABD\$ (milyon)		2012-16 MY CPS Gerçekleşen	IBRD ABD\$ (milyon)
2012 MY	Kalkınma Politikası Kredisi:		2012 MY	Kalkınma Politikası Kredisi:	
	Üçüncü Program Odaklı Çevresel Sürdürülebilirlik ve Enerji Sektörü (ESES) Kalkınma Politikası Kredisi	600		Üçüncü Program Odaklı Çevresel Sürdürülebilirlik ve Enerji Sektörü Kalkınma Politikası Kredisi	600
	Yatırım Projesi Finansmanı:			Yatırım Projesi Finansmanı:	
	Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Ek Finansman	500		Özel Sektör Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Ek Finansman	500
	Ara Toplam	1.100		Ara Toplam	1.100
2013 MY	Kalkınma Politikası Kredisi:		2013 MY	Kalkınma Politikası Kredisi:	
	Program Odaklı Büyüme, Rekabetçilik ve İstihdam DPL	600		Rekabetçilik ve Tasarruflar DPL	800
	Yatırım Projesi Finansmanı:			Yatırım Projesi Finansmanı:	
	Özel Sektör Enerji Verimliliği	200		KOBİ Enerji Verimliliği	201
	KOBİ Finansmana Erişim (Gıda Güvenliği)	200		KOBİ Finansmana Erişim III	300
	Sağlık Projesi	200			
	Tahsisat daha sonra belirlenecek	100			
	Ara Toplam	1.300		Ara Toplam	1.301
2014 MY	Kalkınma Politikası Kredisi:		2014 MY	Kalkınma Politikası Kredisi:	
	Kalkınma Politikası Kredisi – daha sonra belirlenecek	350		(2015 MY’a taşınmıştır)	
	Yatırım Projesi Finansmanı:			Yatırım Projesi Finansmanı:	
	Finansmana Erişim Alanları: KOBİ’ler veya ihracatçılar	700		Yenilenebilir Enerji Entegrasyon	300
	Eğitim Alanları / İstihdam				
	Sürdürülebilir Şehirler Alanları / Afet / Havza / Enerji				
	Ara Toplam	1.050		Ara Toplam	300
Ara Toplam 2012-14 MY				2.701	
2015 MY	Kalkınma Politikası Kredisi:		2015 MY	Kalkınma Politikası Kredisi:	
	Paylaşılan Büyümenin Sürdürülmesi DPL- 1	500		Paylaşılan Büyümenin Sürdürülmesi DPL- 1	500
	Yatırım Projesi Finansmanı:			Yatırım Projesi Finansmanı:	
	Gaz Sektörü Geliştirme (BOTAS) Ek Finansman	400		Gaz Sektörü Geliştirme (BOTAS) Ek Finansman	400
	Yenilikçi Finansmana Erişim	250		Yenilikçi Finansmana Erişim	250
	Su Havzaları Yönetim ve Rehabilitasyon	50			
	Jeotermal Enerji Geliştirme (+ CTF)	300			
	Sürdürülebilir Şehirler	300			
	Uzun Vadeli Finansman Garantisi – 300 milyon \$ (daha sonra belirlenecek)				
	Ara Toplam	1.800		Ara Toplam	1.150
2016 MY	Kalkınma Politikası Kredisi:		2016 MY		
	Paylaşılan Büyümenin Sürdürülmesi DPL -2	500		(2017 MY’a taşınmıştır)	
	Yatırım Projesi Finansmanı:				
	Doğal Afet Riski Azaltma	300			
	Sağlık	100		Sağlık Sisteminin Güçlendirilmesi ve Desteklenmesi	134
	Finansal Sektör Operasyonu	300		Mikro, Küçük, Orta Ölçekli İşletmeler ve Büyük İşletmeler Tedarik Zinciri Finansmanı	200
				Tapu ve Kadastro Modernizasyon Projesi Ek Finansman	91
	Ara Toplam	1.200		Ara Toplam	425
	Toplam Planlanan	6.450		Toplam gerçekleşen (Haziran 2016 itibarıyla)	4.276

Tablo 2: CPS Dönemi IFC Uzun Vadeli Taahhütleri (2012-16 MY)

MY	Sektör	Proje Kodu ve Adı	Proje Sayısı	Orijinal Taahhüt Faaliyeti - IFC Kendi Hesabı	Orijinal Taahhüt Faaliyeti - B Kredis	Orijinal Taahhüt Faaliyeti Diğer Mobilizasyon	Toplam
2012	FM Sektör Grubu	29413-Abank Alt Kredi	0			27	27
		31531-Finansbank RI II	1	3	0		3
		31114-Fibabanka Kadın	1	30	0	19	49
		31113-ABank-Kadın	1	25	0	15	40
		31112-TSKB Sürdürülebilir	1	75	0		75
		31085-YKB DPR	1	75	0	70	145
		30579-Şeker Tahvil	1	25	0		25
		32197-UHG Hak İhracı II	1	6	0		6
	MAS Sektör Grubu	31929-UHG Hak İhracı	1	1	0		1
		31474-MNT	1	30	0		30
		28467-Tiryaki	1	30	0		30
2013	CTT Sektör Grubu	32659-Earlybird	1	25	0		25
		31623-Mediterra CP	1	20	0		20
		33154-Deniz Tem. Tahvil	1	70	0		70
	FM Sektör Grubu	33143-TSKB Pol. Abatem	1	75	0		75
		32241-İş Leasing YE/EV	1	35	0		35
		31274-Finansbank DPR	1	75	0		75
		32902-Asyaport	1	75	0		75
		32503-Farcen ACWA	1	125	0		125
	Altyapı Sektör Grubu	32078-İzsu Atksu	1	36	0		36
		31733-İzmir Belediye	1	59	0		59
		33711-Şişecam Tahvil	1	40	0		40
		32583-Plato	1	6	0		6
		32420-Sanko Tekstil	1	25	0		25
		32285-CPLF-ModernKarto	1	8	0		8
		32026-OzU	1	43	0		43
		31983-Superfilm	1	45	0		45
		31836-KKagit	1	50	0		50
2014	CTT Sektör Grubu	33645-Logo	1	13	0		13
		35153-Seker RI 1	1	4	0		4
	FM Sektör Grubu	33922-Seker Alt Kredi	1	50	0		50
		32915-Odea Bank KOBİ	1	50	0		50
		32669-Fiba Alt Kredi	1	40	0		40
		34457-Transatlantic	1	40	0		40
		34306-İzmir Tramvay	1	76	0		76
	Altyapı Sektör Grubu	33943-Mersin Limanı	1	75	0		75
		32036-Viking Hizmetler	1	50	0		50
		34764-Cimko II-B Kredi	0	0	3		3
		34448-Recordati İlac	1	34	0		34
		34061-Tiryaki II	1	30	0		30
	MAS Sektör Grubu	34009-OzU II	1	25	0		25
		33995-Elif Türkiye	1	10	0		10
		33753-Cimko Çimento II	1	40	25		65
		33528-Astra Dorms	1	10	0		10
		32940-Chipita Türkiye	1	15	0		15

2015	CTT Sektör Grubu	36641-Mercury	1	15	0		15
		36631-ATF I	1	40	0		40
		35939-Zenium	1	25	0		25
		35828-Iyzico	1	3	0		3
		36788-Sekerbank RI 2	1	1	0		1
		36341-Sekerbank swap	1	1	0		1
	FM Sektör Grubu	36153-FinansL EE II	1	40	0	20	60
		36017-Seker Tahvil Swap	1	17	0		17
		35827-Odeabank Yeşil İpotek	1	45	0	22	67
		34488-Abank Enerji Verimliliği	1	50	0	45	95
		33950-YKL Sürdürülebilir	1	64	0	32	96
		36080-İzsu Kanalizasyon	1	12	0		12
	Altyapı Sektör Grubu	35395-ACWA Kırıkkale	0	0	45		45
		35012-İzmir Tren	1	25	0		25
		34552-HKA	0.5	31	0	17	48
		34552-HKA	0.5	31	0	17	48
		32258-Gama Enerji	1	165	0	38	203
		36337-Adana Swap	1	4	0		4
	MAS Sektör Grubu	36320-Adana B Kredi	0	0	62		62
		34669-Soda Sanayii	1	25	0		25
		34358-Adana Sağlık	1	44	0	108	151
		33995-Elif Türkiye	1	10	0		10
		33677-Etlik Sağlık	1	82	87		169
		31029-Kayseri Sağlık	1	38	0		38
2016	CTT Sektör Grubu	37661-Revo Sermaye	1	8	0		8
		34636-Taxim Sermaye	1	20	0		20
		37925-Odeabank Sermaye	1	75	0	39	114
		37112-DCM Finansb DPR2	1	100	0		100
		37063-DCM TSKB İklim	1	75	0		75
		36318-Seker M-KOBİ	1	50	0	25	75
	FM Sektör Grubu	36167-Fibabanka Sermaye	1	40	0		40
		35128-Burgan Türkiye	1	40	0	20	60
		35827-Odeabank Yeşil İpotek	0	0	0	25	25
		38655-Karaca Swap	1	3	0		3
		37872-Karaca Hidro	1	44	0	22	66
		37093-MMİ Metro Hattı	1	65	54		120
	Altyapı Sektör Grubu	36827-HKA Hedge	1	5	0		5
		36772-Akfen Enerji	1	100	0		100
		36711-AkCez II	1	106	58		163
		36326-UNIT Sermaye	1	143	0		143
		34552-HKA	0.5	4	0	23	27
		37310-Etlik Swap	1	3	0		3
	MAS Sektör Grubu	36747-RHOL Sermaye	1	215	0		215
		35338-Trakya Cam VIII	1	40	15	20	75
		34552-HKA	0.5	4	0	23	27
		31029-Kayseri Sağlık	1	2	0		2
		2012-16 MY TOPLAMI		3.579	348	624	4.552

Tablo 3: CPS Dönemi IBRD Finansman Dışı Hizmetler

Mali Yıl	Ürün Hattı	Proje Adı
2012 MY	CP	Türkiye CPS 2012-15 MY
	EV	Türkiye CASCR İnceleme
	EW	Üçüncü Program Odaklı Kamu Harcama İncelemesi ve PFM Çalışması
	EW	RIO+20 YEŞİL BÜYÜME POLİTİKA BELGESİ
	EW	Türkiye: Ekonomik döngünün tamamında işgücü piyasalarının yönetmek
	TA	ELEKTRİK PİYASASI FAALİYETLERİ İÇİN KAPASİTE OLUŞTURMA
	TA	Finansal Okuryazarlık Görevi
	TA	TR Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamak
	TA	Beşeri Kalkınma Teknik Yardım
	TI	Türkiye CT Çalıştayı 2012 MY
2013 MY	EW	Eğitim Çalışması
	EW	Aile Hekimliği Çalışması
	TA	TR FSD Teknik Yardım (FSA takip, Sermaye Piyasası Geliştirme)
	TA	ULUSAL HAVZA YÖNETİMİ
	TA	Program Odaklı Kamu Mali Yönetim Çalışması
2014 MY	EW	Program Odaklı İstihdam – Aktivasyon
	EW	Türkiye CEM: Ticareti Arttırarak Yüksek Gelire Ulaşmak
	EW	Türkiye’de Eğitim Sonuçlarını İyileştirmek
	EW	Türkiye PPER
	EW	Türkiye Düzenli Ekonomik Raporu
	EW	Türkiye Gümrük Birliği
	IE	İŞKUR’un Mesleki Eğitim Programlarının Etki Değerlendirmesi
	KP	Kurumsal Risk İzleme
	TA	Program Odaklı Gıda Güvenliği TY-3
	TA	Rekabetçilik Reformu
	TA	Sayıştay Güçlendirme Projesi Teknik Yardım Çalışması
	TA	İlaç Çalışması
	TA	Türkiye Kamu-Özel Sektör Ortaklığı
	TA	Türkiye Yeşil Büyüme Teknik Yardım takip çalışması
	TA	TR - Second Financial Sektör Development Technical Assistance
	TA	TBMM ve TBMM Bütçe Komisyonu için Kapasite oluşturma
	TA	Adalet sektörü Performans Ölçümü
	TA	Türkiye’de Evrensel Kapsama Oranı Hakkında Küresel Konferansa Destek
	TA	Yoksulluk Ölçüm ve İzleme Teknik Yardım
	TE	Satın Alma ve FY Çalıştayı (P148513)
	TA	Türkiye: İşgücü Piyasasında ve Girişimcilikte Cinsiyet Eşitliğini Sağlamak

2015 MY	CP	CPS İLERLEME RAPORU
	EW	Türkiye’de Okul Bazlı Yönetim
	EW	Türkiye Dersler Raporu
	EW	TÜRKİYE ŞEHİRLEŞME İNCELEMESİ
	KP	Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Elektrik Özelleştirmesinde Sosyal Sözleşme
	TA	Program Odaklı Kamu Mali Yönetim Çalışması
	TA	Türkiye Su Diyalogu Teknik Yardım Çalışması
	TA	Doğal Sermaye Tasarrufu ve Sürdürülebilirlik Tanılama Analizi
	TA	Türkiye #10269 Öde Gücü Denetiminin Güçlendirilmesi
	TA	Özel Sektör Geliştirme TY
	TA	Türkiye’de Enerji Verimliliği Kurumsal İncelemesi
	TA	Finansal Tabana Yayma ve Finansal Derinleştirme
	TA	Elektrik Özelleştirmesinin Sosyal Etkilerinin İzlenmesi
	TA	Sürdürülebilir Şehirler Eylem Planı
2016 MY	EW	Türkiye’nin Enerjide Geçiş Deneyimleri - Kilometre Taşları ve Zorluklar
	EW	Türkiye’de Ulaştırma Sektörü için Banka Desteğinin Tanımlanması
	EW	Sığınmacı Krizine Müdahale hakkında Politika Notu
	EW	Bölgesel Yoksulluk Dinamikleri
	EW	Mali Yatay Eşitsizlikler
	EW	Bölgesel İşgücü Piyasası Dinamikleri
	EW	Türkiye’de Sürdürülebilir Kentsel Su Temini ve Sanitasyon
	IE	Sığınmacıların İşgücü Piyasaları Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi
	KP	Türkiye Ülke Ekibi Çalıştay 2016
	PA	Türkiye Program Odaklı İstihdam – Aktivasyon AAA
	PA	Bölgesel Kalkınma ve Kırılganlık
	PA	İş Ortamı ve Yenilikçilik Program Odaklı TY
	TA	IBRD-IFC Sürdürülebilir Şehirler Ortak Uygulama Programı
	TA	Tasarruflar ve Finansal Sektörün Çeşitlendirilmesi
	TA	KİT Kurumsal Yönetişim TY
	TA	Türkiye Kredi Değerlik Akademisi
	TA	Türkiye KÖİ 2015MY

Ek 3. Banka Portföy Performansı ve Yönetimi ile ilgili Seçilen Göstergeler
29 Temmuz 2017 itibariyle

Gösterge	2014 MY	2015 MY	2016 MY	2017 MY
Portföy Değerlendirmesi				
Uygulamadaki Proje Sayısı ^a	12,0	11,0	10,0	12,0
Ortalama Uygulama Süresi (yıl) ^b	5,1	5,7	5,2	3,7
Sorunlu Projelerin Yüzdesi -sayıya göre ^{a, c}	8,3	0,0	0,0	25,0
Sorunlu Projelerin Yüzdesi -miktara göre ^{a, c}	4,0	0,0	0,0	13,2
Risk altındaki projelerin yüzdesi -sayıya göre ^{a, d}	16,7	0,0	0,0	25,0
Risk altındaki projelerin yüzdesi -miktara göre ^{a, d}	14,0	0,0	0,0	13,2
Kullanılabilir Oranı (%) ^e	20,3	35,8	34,5	37,3

Açıklayıcı Bilgiler	1980 MY'dan bu yana	Son Beş MY
IEG tarafından değerlendirilen projeler-sayıya göre	149	7
IEG tarafından değerlendirilen projeler-miktara göre (milyon ABD\$)	27.627,7	3.167,2
IEG tarafından U veya HU olarak derecelendirilen proje yüzdesi – sayıya göre	26,0	28,6
IEG tarafından U veya HU olarak derecelendirilen proje yüzdesi – miktara göre	16,4	6,7

a. Portföy Yönetimi Yıllık Raporunda gösterildiği gibi (cari MY dışında).

b. Banka'nın ülke portföyündeki projelerin ortalama yaşı.

c. Kalkınma amaçları (DO) ve/veya uygulamadaki ilerleme (IP) bakımından U/HU olarak derecelendirilen projelerin yüzdesi

d. Portföy Geliştirme Programında tanımlandığı gibi.

e. Yıl içindeki kullanılmaların, yıl başında Banka'nın portföyündeki kullanılmayan bakiyeye oranı: Sadece yatırım projeleri.

* Tüm aktif projeleri ve mali yıl içinde portföyden çıkan projeleri de içeren Kullanılabilir Oranı dışında, tüm göstergeler Portföydeki aktif projeler içindir.

Ek 4. Operasyonlar Portföyü (IBRD/IDA ve Hibeler)

29 Temmuz 2017 itibarıyla

Kapanan Projeler

188

IBRD/IDA*

Toplam Kullanılabilir (Aktif)	1.597,46
geri ödenen	243,68
Toplam Kullanılabilir (Kapanan)	17.314,16
geri ödenen	10.764,89
Toplam Kullanılabilir (Aktif + Kapanan)	18.911,62
geri ödenen	11.008,57
Toplam Kullanılabilir (Aktif)	1.508,34
Toplam Kullanılabilir (Kapanan)	0,00
Toplam Kullanılabilir (Aktif + Kapanan)	1.508,34

Aktif Projeler

Son PSR

Project ID	Project Name	Denetleme Derecelendirmesi		Mali Yıl	Orjinal Tutar, Milyon ABD\$					Kullanılmayan.	Orj.	Reviz
		Kalkınma Amaçları	Uygulamadaki İlerleme		IBRD	IDA	Hibe	İptal				
P093765	GAZ SEKTÖRÜ GELİŞTİRME	S	MS	2006	725,0	0,0	0,0	0,0		110,3	-289,7	-289,0
P152799	Sağlık Sistemi Güçlendirme ve Destek	MS	MS	2016	134,3	0,0	0,0	0,0		121,3	53,7	0,0
P147183	Yenilikçi Finansmana Erişim	S	S	2015	250,0	0,0	0,0	0,0		45,6	0,0	0,0
P106284	Tapu ve Kadastro Modernizasyon Projesi	MS	MS	2008	293,6	0,0	0,0	15,0		78,4	26,9	7,9
P156252	Uzun Vadeli İhracat Finansmanı	S	S	2017	300,0	0,0	0,0	0,0		249,3	-20,8	0,0
P157691	M-KOBİ ve LESCF Projesi	MU	MU	2016	200,0	0,0	0,0	0,0		149,0	0,0	0,0
P144534	Yenilenebilir Enerji Entegrasyon	S	S	2014	300,0	0,0	0,0	0,0		186,6	238,7	66,7
P128605	Sürdürülebilir Şehirler	S	S	2017	132,8	0,0	0,0	0,0		132,4	1,8	0,0
P130864	TR KOBİ III	MS	MS	2013	300,0	0,0	0,0	0,0		107,6	0,0	20,6
P151739	Türkiye Jeotermal Geliştirme Projesi	S	MS	2017	250,0	0,0	0,0	0,0		219,4	-30,4	0,0
P122178	Türkiye KOBİ Enerji Verimliliği Projesi GEF	MS	MU	2013	201,0	0,0	0,0	0,0		105,9	0,0	61,7
P132189	Türkiye KOBİ Enerji Verimliliği Projesi GEF	MS	MU	2013	0,0	0,0	3,6	0,0		2,4	0,0	0,0
Genel Sonuç					3,086,7	0,0	3,6	15,0		1.508,3	-19,7	-132,8

* Kullanım verileri ayın ilk haftasının sonunda güncellenmektedir.

a. Bugüne kadar hedeflenen kullanımlar zamanında tahmin edildiği şekliyle bugüne kadar gerçekleşen kullanımlar.

Ek 5. Taahhüt Edilen ve Kullanılan Yatırım Portföyü
29 Temmuz 2017 itibarıyla (milyon ABD\$)

Taahhüt		Kullandırılan ve Ödenmemiş													
Mali Yıl	Kurum Kısa Adı	Taahhüt Edilen						Kullandırılan ve Ödenmemiş							
		Kredi	Sermaye	Sermaye Benzeri	GT	Risk Yön	IFC TOPLAM	Katılımcı	Kredi	Sermaye	Sermaye Benzeri	GT	Risk Yön	IFC TOPLAM	Katılımcı
2015	ACWA Güç	125,00	0	0	0	0	125,00	45,00	118,33	0	0	0	0	118,33	42,60
2016	AKCEZ	97,29	0	0	0	0	97,29	54,78	65,76	0	0	0	0	65,76	50,56
2015	Abraaj Türkiye I	0	39,98	0	0	0	39,98	0	0	13,81	0	0	0	13,81	0,00
2015	Adana Sağlık	39,91	0	0	0	4,88	44,79	57,01	35,71	0	0	0	4,88	40,59	51,02
2010/ 2017/ 2011/ 2003/ 2004	Akbank TK	250,00	0	0	0	0	250,00	0	250,00	0	0	0	0	250,00	0,00
2016	Akfen Enerji	0	100,00	0	0	0	100,00	0	0	49,96	0	0	0	49,96	0,00
1999/ 2014/ 2017/ 2011/ 2015/ 2016/ 2012	Alternatifbank	95,45	0	0	79,78	0	175,23	0	95,45	0	0	79,78	0	175,23	0,00
2009/ 2010/ 2017	Assan Alüminyum	55,00	0	0	0	0	55,00	0	55,00	0	0	0	0	55,00	0,00
2014	Astra Dorms	0	7,50	0	0	0	7,50	0	0	7,50	0	0	0	7,50	0,00
2013/ 2014	Asyaport	50,32	0	0	0	0	50,32	0	50,32	0	0	0	0	50,32	0,00
2017/ 2016	Burgan Türkiye	40,00	0	0	4,02	0	44,02	0	40,00	0	0	4,02	0	44,02	0,00
2011	DenizBank A.Ş.	11,40	0	0	0	0	11,40	0	11,40	0	0	0	0	11,40	0,00
2014	EAS Solutions	0	1,68	0	0	0	1,68	0	0	1,68	0	0	0	1,68	0,00
2013	Earlybird	0	25,00	0	0	0	25,00	0	0	10,86	0	0	0	10,86	0,00
2017	Elazig Sağlık	91,22	0	0	0	0	91,22	0	47,67	0	0	0	0	47,67	0,00
2014/ 2015	Elif Plastik	12,00	0	0	0	0	12,00	0	12,00	0	0	0	0	12,00	0,00
2011/ 2008	Enerjisa	0	0	128,07	0	0	128,07	552,11	0,00	0	128,07	0	0	128,07	552,11
2015	Etilik Sağlık	85,52	0	0	0	7,26	92,77	90,08	42,12	0	0	0	5,76	47,88	44,37
2010	Eurasia Capital	0	4,15	0	0	0	4,15	0	0	2,15	0	0	0	2,15	0,00
2013/ 2014/ 2017/ 2015/ 2016/ 2012	Fibabanka	40,00	25,63	0	85,14	0	150,77	0	40,00	25,63	0	85,14	0	150,77	0,00
1997/ 2010/ 2017/ 2006/ 1998/ 2015	Finans Leasing	91,82	0	0	0	0	91,82	0	91,82	0	0	0	0	91,82	0,00
2015	Gama Enerji	0	126,05	0	0	0	126,05	0	0	104,03	0	0	0	104,03	0,00
2017	Garanti Bankası	150,34	0	0	0	0	150,34	0	150,34	0	0	0	0	150,34	0,00

Kullandırılan ve Ödenmemiş															
Taahhüt		Taahhüt Edilen													
Mali Yıl	Kurum Kısa Adı	Kredi	Sermaye	Sermaye Benzeri	GT	Risk Yön	IFC TOPLAM	Katılımcı	Kredi	Sermaye	Sermaye Benzeri	GT	Risk Yön	IFC TOPLAM	Katılımcı
2002	Günkol	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0	0,00	0	0	0,00	0,00
2015	Hepsiburada.com	0	11,18	0	0	0	11,18	0	0	11,18	0	0	0	11,18	0,00
2015/ 2016	Hexagon KA	50,00	20,00	0	0	4,15	74,15	0	34,14	0	0	0	0,77	34,91	0,00
2009	İZGAZ	3,80	0	0	0	0	3,80	0	3,80	0	0	0	0	3,80	0,00
2013	İşLeasing	10,00	0	0	0	0	10,00	0	10,00	0	0	0	0	10,00	0,00
2009/ 2016	İstanbul BB	75,91	0	0	0	0	75,91	57,01	32,96	0	0	0	0	32,96	21,23
2017/ 2015	lyzico	0	4,86	0	0	0	4,86	0	0	4,86	0	0	0	4,86	0,00
2013/ 2014/ 2015	İzmir BB	117,35	0	0	0	0	117,35	0	77,44	0	0	0	0	77,44	0,00
2013/ 2015	İzsu	38,06	0	0	0	0	38,06	0	37,43	0	0	0	0	37,43	0,00
2015	Kayseri Sağlık	39,91	0	0	0	3,54	43,45	0	27,06	0	0	0	1,96	29,02	0,00
2016	Krema Elektrik	44,00	0	0	0	3,00	47,00	0	44,00	0	0	0	0,87	44,87	0,00
2015/ 2012	MNT	0	29,15	0	0	0	29,15	0	0	29,15	0	0	0	29,15	0,00
2017	Martur	0	31,92	0	0	0	31,92	0	0	31,92	0	0	0	31,92	0,00
2013	Mediterra I	0	4,77	0	0	0	4,77	0	0	3,89	0	0	0	3,89	0,00
2017	Mediterra II	0	16,91	0	0	0	16,91	0	0	2,83	0	0	0	2,83	0,00
2014	Mersin Limanı	47,72	0	0	0	0	47,72	0	47,72	0	0	0	0	47,72	0,00
1992	NASCO	0	0,00	0	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0	0,00	0,00
2014/ 2017/ 2015/ 2016	Odea Bank	65,93	48,56	0	198,58	0	313,06	35,00	65,93	48,56	0	198,58	0	313,06	35,00
2013/ 2014	OzU	23,18	0	0	0	0	23,18	0	23,18	0	0	0	0	23,18	0,00
2013	Plato	0	0	2,00	0	0	2,00	0	0	0	2,00	0	0	2,00	0,00
2013/ 2007/ 2011/ 2016/ 2012	QNB Finansbank	115,00	0	0	0	0	115,00	0	115,00	0	0	0	0	115,00	0,00
2014	Recordati ilaç	17,82	0	0	0	0	17,82	0	17,82	0	0	0	0	17,82	0,00
2016	Revo Capital	0	8,00	0	0	0	8,00	0	0	3,69	0	0	0	3,69	0,00
2016	Rönesans Holding	0	197,33	0	0	0	197,33	0	0	197,33	0	0	0	197,33	0,00
2009	Rotor Elektrik	33,22	0	0	0	0	33,22	0	33,22	0	0	0	0	33,22	0,00
2006/ 2014/ 2007	Sanko Grup	22,89	0	0	0	0	22,89	15,79	22,89	0	0	0	0	22,89	15,79
2013	Sanko Tekstil	11,54	0	0	0	0	11,54	0	11,54	0	0	0	0	11,54	0,00

Taahhüt Mali Yılı		Kurum Kısa Adı	Taahhüt Edilen						Kullandırılan ve Ödenmemiş							
			Kredi	Sermaye	Sermaye Benzeri	GT	Risk Yön	IFC TOPLAM	Katılımcı	Kredi	Sermaye	Sermaye Benzeri	GT	Risk Yön	IFC TOPLAM	Katılımcı
2009/ 2010/ 2013/ 2014/ 2017/ 2011/ 2015/ 2016/ 2008/ 2012		Şeker Bank	144,04	22,78	0	113,71	0,53	281,06	0	144,04	22,78	0	113,71	0	280,53	0,00
1997/ 2013/ 1993/ 2003/ 2002		Şişe ve Cam	39,71	0	0	0	0	39,71	0	39,71	0	0	0	0	39,71	0,00
2015		Soda Sanayii	0	24,52	0	0	0	24,52	0	0	24,52	0	0	0	24,52	0,00
2013		Süperfilm	20,77	0	0	0	0	20,77	0	20,77	0	0	0	0	20,77	0,00
2010		TCE Ege	11,35	0	0	0	0	11,35	0	11,35	0	0	0	0	11,35	0,00
2005/ 2013/ 1969/ 1983/ 1993/ 2017/ 1977/ 1975/ 1990/ 1964/ 1967/ 1980/ 1972/ 2016/ 2012		TSKB	134,62	0	0	6,40	0	141,02	0	134,62	0	0	6,40	0	141,02	0,00
2016		Taxim Capital I	0	18,93	0	0	0	18,93	0	0	3,36	0	0	0	3,36	0,00
2014/ 2012		Tiryaki	30,00	0	0	0	0	30,00	0	30,00	0	0	0	0	30,00	0,00
2005/ 2009/ 1999/ 1983/ 1993/ 1996/ 1979/ 1990/ 1989/ 1984/ 2016/ 1991		Trakya Cam	30,09	0	0	0	0	30,09	11,10	30,09	0	0	0	0	30,09	11,10
2002		Türkven I	0	0,06	0	0	0	0,06	0	0	0,06	0	0	0	0,06	0,00
2005/ 1999/ 2017/ 1995/ 2003/ 2016/ 2008		Türk Ekon Bank	0	0	100,00	50,00	0	150,00	0	0	0	100,00	50,00	0	150,00	0,00
2007		Türkven II	0	24,14	0	0	0	24,14	0	0	24,13	0	0	0	24,13	0,00
2007		Unitim	7,25	0	8,00	0	0	15,25	0	7,25	0	8,00	0	0	15,25	0,00
2016		Unit Investment	0	142,65	0	0	0	142,65	0	0	112,65	0	0	0	112,65	0,00
1997/ 2010/ 1998/ 2011/ 2015/ 2008		Yapı Kredi Lease	49,78	0	0	0	0	49,78	0	49,78	0	0	0	0	49,78	0,00
2013/ 2014/ 2017/ 2015/ 2016/ 2012		Yapı Kredi Bank	0	0	0	212,72	0	212,72	0	0	0	0	212,72	0	212,72	0,00
2015		Zenium	0	25,00	0	0	0	25,00	0	0	22,74	0	0	0	22,74	0,00
Toplam Portföy			2.419,21	960,76	238,07	750,34	23,35	4.391,73	917,89	2.177,67	759,29	238,07	750,34	14,23	3.939,60	823,77

Ek 6. MIGA Aktif Garantiler
(29 Temmuz 2017 itibariyle)

Proje Adı	Yatırımcı Adı	Yürürlük Tarihi	Sona Erme Tarihi	İş Sektörü	Yatırımcı Ülkesi	Risk Toplamı (ABD\$)
Orfin Finansman A.S.	RCI Banque S.A.	12/31/2014	12/30/2021	Finansal	Fransa	53.496.875
Türk Eximbank	Norddeutsche Landesbank Girozentrale	03/31/2015	03/28/2025	Finansal	İngiltere	103.868.399
Türk Eximbank	Citibank Europe plc, UK Branch	03/31/2015	03/28/2025	Finansal	İngiltere	193.150.363
Türk Eximbank II	Citibank N.A.	06/30/2016	06/29/2026	Finansal	ABD	609.645.368
Türk Eximbank II	Citibank N.A.	07/01/2016	06/29/2026	Finansal	ABD	233.088.047
Türk Eximbank II	Citibank N.A.	11/09/2016	11/07/2026	Finansal	ABD	35.811.552
Türk Eximbank II	Citibank N.A.	11/09/2016	11/07/2026	Finansal	ABD	116.015.663
İzmir Hafif Raylı	ING Bank, a branch of ING-DiBa AG	06/30/2015	05/31/2030	Altyapı	Almanya	32.624.534
İzmir BB	ING Bank, a branch of ING-DiBa AG	06/27/2013	05/12/2023	Altyapı	Almanya	34.353.167
İzmir BB	ING Bank, a branch of ING-DiBa AG	06/27/2013	05/12/2023	Altyapı	Almanya	11.797.894
İzmir Tramvay	ING Bank, a branch of ING-DiBa AG	06/05/2014	02/26/2027	Altyapı	Almanya	70.897.937
Kadıköy-Kartal-Kaynarca Metro Projesi	Wilmington Trust (London) Limited	04/21/2011	10/14/2020	Altyapı	İngiltere	115.862.853
Üsküdar Metro	BNP Paribas	02/12/2015	02/05/2028	Altyapı	Fransa	185.508.624
Adana Entegre Sağlık Kampüsü	Meridiam Eastern Europe S.a.r.l.	12/18/2014	12/17/2034	Hizmetler	Lüksemburg	143.998.105
Bursa Entegre Sağlık Merkezi	Meridiam Eastern Europe S.a.r.l.	05/11/2017	05/10/2032	Hizmetler	Lüksemburg	107.941.451
Elazığ Entegre Sağlık Kampüsü	Meridiam Eastern Europe S.a.r.l.	11/17/2016	11/16/2036	Hizmetler	Lüksemburg	74.325.307
Elazığ Entegre Sağlık Kampüsü	ELZ Finance S.A.	12/13/2016	12/12/2036	Hizmetler	Lüksemburg	263.846.337
Türkiye Gaziantep Hastanesi BLT Projesi	KDB Infrastructure Investments Asset Management Co., Ltd.	04/21/2017	04/20/2037	Hizmetler	Kore, Cumhuriyeti	60.637.075
Yozgat Eğitim ve Araştırma Hastanesi	Meridiam Eastern Europe S.a.r.l.	06/19/2015	06/18/2035	Hizmetler	Lüksemburg	30.353.276
Yozgat Eğitim ve Araştırma Hastanesi	Siemens Bank GmbH	06/25/2015	06/02/2033	Hizmetler	Almanya	21.400.688
						2.498.623.515

Ek 7. Ülke Toplumsal Cinsiyet Değerlendirmesi 2016 – Özet Not

Türkiye üretime dönük fırsatlara, dolayısıyla ekonomik fırsatlara erişimde cinsiyet eşitsizliklerini son yıllarda önemli ölçüde azaltmıştır. 2008 ile 2013 yılları arasında anne ölüm oranları yarı yarıya azalmıştır, kızlar ile erkekler arasında ortaöğretim ve yüksek öğretimde okullaşma oranı daha da birbirine yaklaşmıştır ve kadınların iş gücüne katılım oranı yüzde 18 artmıştır. Bu sonuçlar kısmen toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yasal ve kurumsal çerçevede yapılan iyileştirmelerin de bir sonucu olmuştur ve Türkiye OECD'nin Sosyal Kurumlar ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksinde 35. sıraya (108 ülke arasında) yükselmiştir.

Bununla birlikte bu övgüye değer gelişmelere rağmen kadınlar önemli boyutlarda halen erkeklere göre sistematik olarak daha kötü sonuçlara sahiptir ve Türkiye bu bakımdan benzer gelir seviyesindeki ülkelerin ve komşularının gerisinde kalmıştır. Doğum ve ölüm oranlarının düşmesi ve büyük bir çalışma çağındaki genç nüfusun ortaya çıkması karşısında, ülkenin ancak tüm nüfusun kapsanması yoluyla faydalanılabilecek bir demografik avantajdan yararlanmak zorunda olması, kadınlar ile erkekler arasındaki eşitsizlikleri özellikle acil bir husus haline getirmektedir. Ayrıca, mevcut ekonomik ve sosyal istikrarsızlık durumu geçmişte elde edilen ilerlemeleri geriye götürme tehdidi de doğurmaktadır.

Analizden üç temel zorluk öne çıkmaktadır:

- Genel olarak, **kadınların ekonomik faaliyete katılmaması** bir ekonomik kayıp ve kalkınma kaybı oluşturmakta, ülkenin mevcut demografik fırsat penceresinden tam anlamıyla yararlanmasını engelleme riski taşımaktadır.
- Genel rakamlar **ciddi sosyoekonomik ve bölgesel eşitsizlikleri** gizlemektedir; dezavantajlı geçmişe sahip kadınlar, gelir fırsatlarına erişimdeki mevcut cinsiyet uçurumunun büyük kısmını temsil etmektedir.
- Görücü usulü evliliklerin oranının yüksek olmasından ve kadınların kurumlarda ve siyasi olarak düşük düzeyde temsil edilmesinden de görülebileceği gibi, **kadınların temsil düzeyi nispeten zayıftır**. Bu temsil sorununun yasal ve kurumsal çerçeve güçlendirilerek yeterli bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Türkiye benzer gelir düzeyine sahip ülkeler arasında kadınların işgücüne katılım oranının en düşük olduğu ülkelerden birisidir. Özellikle ülkenin mevcut demografik geçiş aşaması düşünüldüğünde kadınların işgücüne katılım oranının düşük olması ciddi bir endişe kaynağı oluşturmaktadır. Üst-orta gelirli ülkelerde kadınların ortalama yüzde 62'si ekonomik olarak aktif iken, Türkiye'de bu oran sadece yüzde 33'tür. Öyte yandan, her ne kadar 1990'lı yılların başlarında bir dalgalanma yaşansa ve 2000'li yılların ortalarından sonra daha istikrarlı bir artış kaydedilse de, Türkiye 1980'li yıllardan bu yana kadınların işgücüne katılma oranında düşüş kaydedilen birkaç OECD ülkesinden birisidir.

Kadınlar tarafından işgücüne katılmamalarının ana sebebi olarak ev ve aileleri ile ilgili görevleri gösterilmektedir; bu eğitim düzeyi lise altında olan kadınlar arasında daha fazla geçerlidir. Gerçekten de, evlilik ve doğum yapma, kadınların inaktiviteye geçişlerinin kilit belirleyicileridir. Kadınların işgücü piyasasına bağlılıklarının zayıf olması ayrıca beceri uyumsuzlukları ve sadece düşük vasıflı / uygun olmayan işlerde çalışabilmeleri ile de açıklanabilir.

Kadınlar aynı zamanda girişimcilik, işletme sahipliği ve yönetimi gibi alanlarda da yetersiz temsil edilmektedir. Türkiye'de toplam çalışan sayısı içerisinde işverenlerin payı yüzde 6 ile yüksek olmakla birlikte (Avrupa ve Orta Asya (ECA) ülkeleri ortalaması yüzde 3,2'dir) cinsiyet

uçurumu özellikle büyüktür: erkeklerin yüzde 7'si işveren iken kadınların yüzde 1'i işverendir. Kadınlar arasında girişimcilik oranlarının düşük olması, söz konusu faaliyetlere giriş ve bunlara devam etme önündeki engeller ile ilişkili görülmektedir. Özellikle, finansal tabana yaymada kadınlar ile erkekler arasındaki fark halen nispeten yüksek düzeylerde. Bir örnek vermek gerekirse, 2014 yılı itibarıyla, erkeklerin yüzde 70'i kayıtlı hesaba sahip iken bu oran kadınlar için sadece yüzde 44'tür.

Öte yandan, Türkiye'de sahipleri veya yöneticileri arasında kadınların bulunduğu şirketlerin oranı yüzde 33 iken, (ki bu ECA ortalaması olan yüzde 36'ya yakındır), Türkiye'deki şirketlerin sadece yüzde 5'inin yüzde 50'den fazla hissesi kadınlara aittir; bu oran için ECA ortalaması yüzde 27'dir. Benzer şekilde, Türkiye'deki şirketlerin sadece yüzde 5'inin üst düzey yöneticileri arasında kadınlar bulunurken, ECA bölgesi için bu oranın ortalaması yüzde 20'dir.

Genel cinsiyet uçurumu, dezavantajlı sosyoekonomik rakamlar geçmişten gelen kadınlar ve erkekler arasındaki özellikle büyük eşitsizlikler ile büyük ölçüde açıklanabilmektedir. Erkek çocuklar / erkekler ile kız çocukları / kadınlar arasında eğitim sonuçlarındaki farklar büyük ölçüde bu en dezavantajlı kesimlerde yoğunlaşmaktadır. Örneğin, erkekler ile kadınlar arasında eğitim seviyesindeki farkın en düşük olduğu bölgeler kentsel bölgeler ve İstanbul ve Ankara gibi ülkenin daha zengin bölgeleri iken, yüksek öğretimde okullaşma oranı gelir dilimlerine göre istikrarlı bir şekilde yükselmektedir.

Ayrıca, Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranının düşüklüğünün önemli bir bölümü eskiden kentsel bölgelerde pazarlardan uzakta yaşayıp tarımsal faaliyetlerle uğraşan, düşük eğitilmiş kadın göçmenler ile açıklanmaktadır. Kadınlar için erkeklere göre çok daha pozitif fark yaratma etkisi olduğundan dolayı, eğitim aynı zamanda Türkiye'de girişimcilikteki cinsiyet eşitsizliğini de azaltmaktadır ve aynı zamanda cinsiyete dayalı şiddete karşı kritik koruyucu faktörlerden birisi olduğu görülmektedir.

Kadınların temsil düzeyi nispeten zayıftır. Son zamanlarda ülkede toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik yasal, kurumsal ve politika çerçevesinde kaydedilen ilerlemeye karşın, uygulama sorunları halen devam etmektedir. Geleneksel ve ataerkil değerler ve uygulamalar yaygındır ve sosyal değişime karşı dirençlidir ve kadınlar halen siyasette yetersiz temsil edilmektedir. Kadınların toplumdaki rolüne ilişkin geleneksel görüşler daha çok yaşlı nüfusta yaygın olmasına, dolayısıyla nesiller arası bir değişime işaret etmesine rağmen, yüksek eğitim düzeyine sahip nüfusun üçte biri ve Türkiye nüfusunun en zengin kesiminin yarısından fazlası halen kadınların erken evlenmesi gerektiğini düşünmekte ve erkeklerin ve kadınların çoğunluğu boşanmayı doğru bulmamaktadır. Ayrıca, görücü usulü evlilik ve erken evlenme gibi geleneksel uygulamalar özellikle kırsal bölgeler halen yaygın bir şekilde kabul görmektedir.

2015 itibarıyla yüzde 14,9 olan kadınların Parlamentoda temsil oranı ECA ortalaması olan yüzde 25,7'nin halen oldukça altındadır. Bakanlık konumundaki kadınların oranı ise yüzde 4 ile daha da düşük düzeydedir ve 2015 yılı itibarıyla ECA ortalaması olan yüzde 21,8'in oldukça altında kalmaktadır. Yerel düzeyde de tablo çok fazla değişmemektedir: yerel yönetim organlarındaki kadın temsilcilerin oranı sadece yüzde 4'tür. Avrupa'da sadece iki ülke Türkiye'de daha düşük kadın bakan oranına ve yerel yönetimlerde kadın temsilci oranına sahiptir.

Ülkedeki mevcut cinsiyet eşitsizliklerinin değerlendirmesine dayalı olarak, yakın gelecekte özellikle üç alanda bu sorunların ele alınabilmesi için kararlı adımlar atılması gerekecektir:

1. Kadınların ekonomik faaliyete katılımları önündeki engellerin kaldırılması.

- a. Ülkede ev işleri ve çocuk bakım görevleri ile bağlantılı olarak kadınların işgücüne katılma oranlarının düşük olduğu göz nünde bulundurularak, özellikle en dezavantajlı kadınlar için olmak üzere (ki bunlar için güçlü bir sübvansiyon gerekecektir) kaliteli ve düşük maliyetli çocuk bakım hizmetlerinin sunulması kilit önem taşıyacaktır.
- b. Diğer destek politikaları arasında esnek çalışma zamanlamalarının sunulması ve kadınlara karşı olası ayrımcı uygulamaların önlenmesi için doğum / babalık yardımlarının iyileştirilmesi yer alabilir.
- c. İşe yönelik eğitim ve finansal tabana yayma kadınların girişimcilik faaliyetlerine dahil olmalarına yardımcı olacaktır.

2. Özellikle dezavantajlı geçmişe sahip olanlar için olmak üzere, kadınlara yönelik fırsatların artırılması ve Türkiye'deki genel ekonomik sürecin genişletilmesi.

- a. Yüksek öğretimin içeriğini özel sektörün ihtiyaçlarına daha yakın olacak şekilde tasarlayarak ve böylelikle üniversite eğitimi istihdam piyasası için daya uyumlu hale getirerek, faydalı bir okuldan işe geçiş sürecinin sağlanması.
- b. Erkeklerin ve kadınların ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanan aktif işgücü piyasası programlarına yatırım yapılması.
- c. Eğitim seviyesi düşük kadınlar için sunulan mesleki eğitimlerin artırılması (örneğin kentsel alanlarda yaşayan düşük vasıflı göçmenler);
- d. Dezavantajlı kadınlar arasında cinsiyet eşitsizliklerinin önemli ölçüde yüksek olduğu yerlerde, yüksek öğretimdeki kızlar için burs programlarını uygulanması.

3. Kadınların temsil düzeyinin güçlendirilmeye devam etmesi

- a. Erken evlilikleri ve görücü usulü evlilikleri önlemek için kararlı adımlar atılması.
- b. Muhtemelen aday listelerinde kotaların uygulanması yoluyla, siyasi kurumlarda kadınların daha iyi temsil edilmesinin sağlanması.
- c. Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin kurumsal ve yasal çerçevenin geliştirilmesine devam edilmesi ve bunun yeterli bir şekilde uygulanmasının sağlanması.

Ek 8. Türkiye 2018 – 21 MY CPF için Vatandaş Katılımı Yok Haritası

Bileşen	Müdahale Alanları	Hedefler	Çıktılar / Sonuçlar
DB Portföyü Genelinde Vatandaş Katılımının (VK) Yaygınlaştırılması	Ülke Düzeyinde Yeni Kalkınma Politikası Operasyonları için Vatandaş Katılımı ile ilgili olarak önceden atılabilecek adımlar hakkında müşteri ile Diyalog	- VK yol haritasının CPF'e entegre edilmesi - Yıllık portföy incelemeleri kapsamında, VK konusunda kaydedilen ilerlemenin ve karşılaşılan zorlukların tespit edilip ülke yönetim birimi ile birlikte değerlendirilmesi - PLR sırasında VK yol haritasında önerilen eylemlerin / hedeflerin değerlendirilmesi - CLR raporu için, gerçekleştirilen önlemlerde ve hedeflere ulaşmada kaydedilen ilerlemenin gözden geçirilmesi - CLR'ye bilgi girdisi sağlamak üzere, sivil toplum ve diğer paydaşlar ile istişarelerin yapılması i) Türkiye bağlamı ile ilgili ve ii) başka OECD ülkelerinden, başka kalkınma politikası operasyonlarındaki VK ile ilgili ön eylemlerin bir listesinin hazırlanması	i) VK müdahalelerinin ülkedeki gelişmeler ile uyumlu ve stratejik hale getirilmesine ve (ii) ülke düzeyindeki VK müdahalelerinin uyum durumunun, kalitesinin ve etkisinin izlenmesine yönelik sistematik yaklaşım - Türkiye Dünya Bankası için VK uygulamalarının sistematik ve etkili bir şekilde yaygınlaştırılmasında örnek bir ülke olarak öne çıkmaktadır, dolayısıyla sadece IPF'ler için kurumsal gerekliliklerin karşılanması üzerinde odaklanmanın ötesinde bir ilgi gerektirmektedir.
	Proje Düzeyinde - VK ile ilgili kurumsal taahhütlerin izlenmesi - VK giriş noktalarının, müdahalelerinin ve göstergelerinin tespit edilebilmesi için görev ekiplerine Teknik Yardım sağlanması; gerektiğinde PUB'lara kapasite oluşturma desteği sağlanması	Uygun geliştirilmesi 2018-21 MY dönemindeki tüm yeni projelerde, 2 tasarım odaklı kurumsal VK göstergesine %100 uyumun devam ettirilmesi 2018 MY'na kadar uygulama sırasındaki faydalancı geri bildirimlerinin ISR'da raporlanmasına %100 uyumu sağlayacak adımların atılması Kalitenin iyileştirilmesi - Proje ile ilgili sorunlar için birden fazla geri bildirim kanalı sağlanması - Varsa şeffaflık , farkındalık yaratma ve diğer arz tarafı önlemlerine uyulması	- Ülke portföyü genelinde VK ile ilgili kurumsal gerekliliklere %100 uyum - Artan farkındalık / vatandaşların – faydalancıların proje / kamu geri bildirim sistemlerine erişim kolaylığı - Özellikle hizmet sunumu ile ilgili olarak, Türkiye'nin mevcut geri bildirim sistemlerine daha fazla uyum - VK ve koruma önlemleri ile ilgili dokümanların tutarlılığının ve kalitesinin iyileştirilmesi

	- Mükün olduğunda kamu sistemleri (ile / içerisinde) uyumlaşmanın /kurumsallaşmanın sağlanması • Uygulamanın iyileştirilmesi - Proje düzeyindeki şikayet mekanizmalarını, BİMER ve diğer geri bildirim mekanizmaları ile bağlantılandırma olanaklarının araştırılması - Yeniden yerleşim veya diğer koruma önlemleri ile ilgili konular için oluşturulan şikayet mekanizmalarının yetki alanlarının proje ile ilgili tüm hususları kapsayacak şekilde genişletilmesi - Faydalanıcılar tarafından şikayet mekanizmalarının veya başka geri bildirim mekanizmalarının kullanılmadığı durumlarda erişim düzenlemelerinin getirilmesi • Raporlamanın iyileştirilmesi - Proje işlemlerinin / sonuçlarının Değerlendirme Raporlarında ve ISR'larda düzenli olarak raporlanması - Tüm raporlamalarda, kadınların sunduğu geri bildirimlerin ayrıştırılması		
Türkiye'nin Vatandaş Merkezli İyi Uygulamalarının ve Kamu Sektörü Reformunun Vitrine Çıkarılması	Örnekler: • BİMER, SABİM, CİMER, ALO 170, E- Nabız • E-devlet Portalı, SMS Bilgi Sistemi • Belediyelerde Beyaz Masalar ve Vatandaş Karneleri • Tapu kadastro hizmetlerinin iyileştirilmesi için örnek ofis pilot uygulaması Mekanizmalar: Tematik yuvarlak masa toplantıları; en iyi uygulama örnekleri; Türkiye'ye başka ülkelerden çalışma gezileri düzenlenmesi	• CPF döneminin ilk yılında Türkiye'den en az 3 en iyi uygulama örneğinin belgelenmesi (BİMER ve E-Nabız ile müşteri ile/tarafından belirlenecek / kararlaştırılacak diğer uygulamalar) • Türkiye'nin afet riski yönetimi alanındaki ve/veya kararlaştırılacak başka sektörlerdeki deneyimlerini belgelemenin yollarını araştırmak için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve diğer ilgili bakanlıklar ile tartışmaların düzenlenmesi • Türkiye'nin VK ile ilgili iyi uygulamalarını vitrine çıkarmak amacıyla, CPF döneminin üçüncü yılına	• Müşteri ve paylaşılan iyi uygulamaları olan başka ülkelerle yürütülecek diyalog için kanıtların ve Türkiye'nin iyi uygulamalarının derlenmesi

		kadar, müşteri ile işbirliği içerisinde, en az bir etkinliğin (çalıştay / yuvarlak masa toplantısı) düzenlenmesi	
Talebe Bağlı ASA Fırsatları Hakkında Diyalog	• Topluluk kurumlarının afet riskinin azaltılması ve yönetilmesi çabalarına katılımlarının sağlanması • Sağlık hizmetlerinin kalitesini derinleştirmek için vatandaşlarma bildirimlerinden yararlanma • E-devlet platformunun kapsayıcılığını ve duyulan güveni arttırmak için kullanıcı farkındalığının ve teşviklerin artırılması • Hizmet sunan kurumların performanslarının ve vatandaş merkezliliklerinin karşılaştırılması	• Sağlık Bakanlığı ile, SB stratejisinin incelemesine ve görev ekibi ülke yönetim birimi geri bildirimlerine dayalı olarak, daha iyi kullanıcı geri bildirimini yoluyla hizmetlerin kalitesinin yükseltilmesi konusunda bir tartışma yapılması • Topluluk temelli risk sistemleri için kullanılabilecek yolları araştırmak için, afete karşı dayanıklılık faaliyetlerinde bulunan diğer bakanlıklar ile tartışmaların düzenlenmesi • İki hedef bakanlıkta BİT araçları, e-katılım ve açık veri ile ilgili Banka desteği için fizibilite çalışması yapılması olanağının araştırılması konusunda müşteri ve DB Açık Veri Ekibi (DEC) ile iletişim kurulması.	• Spesifik alanlarda / sektörlerde (örneğin Türkiye’de Afet Riski Yönetimi, e-yönetişim, vs.) Vatandaş Katılımının geliştirilmesi için müşteri tarafından kullanılması muhtemel 1-2 ASA çalışmasının yapılması

DÜNYA BANKASI

IBRD • IDA | DÜNYA BANKASI GRUBU

Dünya Bankası

<http://www.worldbank.org.tr>

turkeywebfdbk@worldbank.org

İrtibat:

Ankara : Tunya Celasin, +90-312-4598343, tcelasin@worldbank.org

Washington : John Mackedon, +1 (202) 458-1358, jmackedon@worldbank.org

İn İstanbul : Basak Pamir, +90 532 314 1636, bulgen@ifc.org

Dünya Bankası'nın Türkiye'deki çalışmaları hakkında daha fazla bilgi için;

<http://www.worldbank.org/turkey>

<https://www.facebook.com/WorldBankTurkey/>

<https://twitter.com/WorldBankTurkey>

Facebook'ta bizi beğenin : <https://www.facebook.com/WorldBankEuropeCentralAsia>

Twitter'da bizi takip edin : <https://twitter.com/WorldBankECA>

Tartışmaya katılın : <http://blogs.worldbank.org/europeandcentralasia>